

”Se halvaannuttaa perheen ja leimaa etenkin lasta”

Lastensuojeluilmoituksen merkitykset internetkeskusteluissa

Mirva Karoliina Kuvaja

Pro gradu –tutkielma

Sosiaalityö

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Syyskuu 2017

TAMPEREEN YLIOPISTO
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma

KUVAJA MIRVA: *”Se halvaannuttaa perheen ja leimaa etenkin lasta”* - Lastensuojeluilmoituksen merkitykset internetkeskusteluissa

Pro gradu –tutkielma, 67 sivua
Sosiaalityö
Tutkielman ohjaaja: professori Timo Harrikari
Syyskuu 2017

Lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena on informoida kunnan lastensuojeluviranomaisia mahdollisesti suojelun tai muutoin lastensuojelun tukitoimien tarpeesta olevasta lapsesta. Suomessa kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, mikäli on huolissaan lapsen kasvuolosuhteista. Tietyillä viranomaisilla ja ammattihenkilöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus saadessaan tehtävää hoitaessaan tietää lapsesta, jonka tilanne saattaisi edellyttää lastensuojelutarpeen arviointia.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lastensuojeluilmoitusta moniulotteisena käsitteenä ja selvitetään, mitä erilaisia merkityksellisiä ulottuvuuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyy. Lastensuojeluilmoitusta pyritään ymmärtämään asiakasnäkökulmasta ja käsitteellistämään sitä, mitä lastensuojeluilmoituksen yleisesti ymmärretään merkitsevän.

Tutkimus toteutettiin laadullisena, aineistolähtöisenä tutkimuksena. Tutkimuksen taustoittamisessa sekä tutkimusmenetelmällisiä valintoja perusteltaessa hyödynnettiin symbolisen interaktionismin teoriaa sekä hermeneuttista viitekehystä. Tutkimusaineistona käytettiin Vauva.fi -internetsivustolla käytyjä lastensuojeluilmoitukseen liittyviä keskusteluja. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksessa havaittiin, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy aineiston perusteella sekä kielteisiä että myönteisiä merkityksiä, jotka tässä tutkimuksessa on jaettu kuuden eri teeman alaisuuteen. Kielteisestä näkökulmasta lastensuojeluilmoitus näyttää kielteisinä tunnekokemuksina, ulkopuolisten puuttumisena yksityiseen perhe-elämään sekä viranomaisten kontrolloimisena. Lastensuojeluilmoituksen nähdään merkitsevän myös koko perhettä koskettavaa häpeäleimaa. Myönteisestä näkökulmasta lastensuojeluilmoitus näyttää kollektiivisena huolenpitona ja vastuunkantona sekä auttamisen ja avun saamisen välineenä.

Tutkimuksen keskeisimpänä havaintona on, että lastensuojeluilmoitus näyttää ristiriitaisena käsitteenä, jonka kielteiset ja myönteiset merkitykset voivat esiintyä ihmisen kokemusmaailmassa yhtä aikaa. Tämä voi aiheuttaa asiakkaassa hämmennyneisyyttä ja pelkoa lastensuojeluilmoitusta ja sen selvitysprosessia kohtaan. Tutkimustulokset voivat auttaa sosiaalityöntekijää ymmärtämään asiakkaan kokemusmaailmaa ja siten huomioimaan asiakkaan tilanteeseen liittämiä merkityksiä lastensuojelutarpeen selvitysprosessin aikana.

Avainsanat: Lastensuojeluilmoitus, lastensuojelu, lastensuojelutarpeen arviointi, palvelutarpeen arviointi, merkitys

UNIVERSITY OF TAMPERE
Faculty of Social Sciences
Degree Programme of Social Work

KUVAJA MIRVA: *"It paralyses the family and it stamps, especially the child"* - Perceived meanings of child welfare notification and their appearance in Internet discussions

Master's Thesis, 67 pages
Social Work
Supervisor: Professor Timo Harrikari
September 2017

Child welfare notification is a formal way to inform local authorities responsible for organising child welfare services, when there is concern for the well-being of a child. In Finland, several authorities working with children and families are obliged to file a notification, if they suspect it is called for. However, also people not acting in any formal capacity may submit such notification in case if considerably needed.

This research was qualitative and data-driven in nature, with the overall aim to conceptualise the socially agreed meanings of a child welfare notification, examining it as a multidimensional concept and specifically viewing perceptions of clients on the child welfare services. The methodological choices of the research are based on hermeneutics and the theory of symbolic interactionism. Research data was collected from online sources, namely Vauva.fi discussion forum. Data was processed by utilising method of qualitative content analysis.

A key finding was that the child welfare notification has contradictory meanings, which in this study are divided into six different themes. The research findings demonstrate that the child welfare notification and related process is usually characterised by a combination of different emotions resulting wider emotional conflict. Being part of such process is often viewed in a negative manner and the experience of being involved with social welfare authorities experienced to be stigmatising. All this is creating intimidating emotions, not only fear but also significant amount of shame. However, the child welfare notification has a meaning in a positive and beneficial light as well. It can be seen as a door opener that can provide for a family in need an access the either required social services or child welfare services.

Altogether, understanding clients' perspective is an important capacity for a social worker while processing child welfare notifications, assessing related situations and further investigating the needs for the child welfare measures.

Keywords: child welfare notification, child protection, child welfare services, mandated reporting, meaning

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 LASTENSUOJELUILMOITUS MONIULOTTEISENA KÄSITTEENÄ.....	5
2.1 Lastensuojeluilmoitus käsitteenä.....	5
2.2 Lastensuojelun ja lastensuojeluilmoituskäytäntöjen vertailua kansainvälisessä kontekstissa.....	9
2.3 Lastensuojeluilmoituksesta tehtyjä tutkimuksia.....	13
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	17
3.1 Pragmatismi ja hermeneutiikka tutkimuksen teoreettisina viitekehyksinä.....	17
3.2 Aineistona internetkeskustelut.....	21
3.3 Analyysimenetelmänä laadullinen sisällönanalyysi.....	24
3.4 Tutkimuksen tekoon liittyviä eettisiä kysymyksiä.....	27
4 TULOKSET.....	31
4.1 Lastensuojeluilmoituksen näyttäytyminen kielteisinä merkityksinä.....	32
4.1.1 Lastensuojeluilmoitukseen liittyvät kielteiset tunnekokemukset.....	32
4.1.2 Lastensuojeluilmoitus ulkopuolisten puuttumisena yksityiseen perhe-elämään.....	37
4.1.3 Lastensuojeluilmoitus viranomaisten kontrollina ja sosiaalityöntekijöiden mielivaltana.....	40
4.1.4 Lastensuojeluilmoitus häpeäleimana.....	44
4.2 Lastensuojeluilmoituksen myönteiset merkitykset.....	47
4.2.1 Lastensuojeluilmoitus kollektiivisena vastuunkantona.....	48
4.2.2 Lastensuojeluilmoitus auttamisen ja avun saamisen välineenä.....	51
4.3 Lastensuojeluilmoituksen merkitysten ristiriitaisuus ja päällekkäisyys.....	54
5 POHDINTA.....	57
5.1 Tutkimustulosten yhteenveto.....	57

5.2 Kuinka lastensuojeluilmoitukseen liittyvää ristiriitaa ja kielteisiä merkityksiä voitaisiin vähentää?	59
5.3 Kohtaamisen merkitys lastensuojeluilmoituksen käsittelyssä.....	61
5.4 Tutkimuksen arviointia ja pohdintaa jatkotutkimusten tarpeesta.....	64
LÄHTEET	68

1 JOHDANTO

Lastensuojelu käsitteenä ja ilmiönä näyttäytyy aika ajoin mediassa ja uutisten otsikoinneissa. Heinäkuussa 2017 tehdyn internethaun perusteella jo pelkästään uutissisältöjä tuottavan mediayhtiö Ylen internetsivuilta löytyy 2680 uutista hakusanalla lastensuojelu. Esimerkiksi toukokuussa 2010 Yle uutisoi otsikolla ”Lastensuojelun tarve lisääntyy” (Yle 14.5.2010). Vuonna 2013 Yle uutisoi jälleen: ”Lastensuojelun tarve kasvaa – työntekijät ylikuormittuneita” (Yle 27.11.2013). Uutislehti Uusi Suomi puolestaan toteaa vuoden 2016 uutisessaan, että: ”Huono tilanne Suomen lastensuojelussa - valvojan ei tarvitse edes tavata lasta” (Uusi Suomi 11.4.2016). Kyseisissä uutisissa käsitellään suomalaisen lastensuojelun tilaa ja tehdään huomioita siitä, että lastensuojelussa kärsitään resurssipulasta eikä siten voida auttaa ihmisiä parhaalla mahdollisella tavalla.

Yllä olevat otsikoinnit ovat vain esimerkkejä siitä, miten lastensuojelu näyttäytyy mediassa. Yllä olevan kaltaiset otsikoinnit eivät kuitenkaan ole harvinaisia tai poikkeuksellisia, vaan lastensuojelun käsite ja erityisesti huoli lastensuojelun tilasta nousee jokseenkin säännöllisesti esiin mediassa ja iltapäivälehtien otsikoissa. Lastensuojeluun liittyvän uutisoinnin vuoksi varmasti useimmilla ihmisillä on jonkinlainen ajatus siitä, mitä lastensuojelu ja siihen kiinteästi kytkeytyvä käsite lastensuojeluilmoitus tarkoittaa. Kuitenkin, kuten Annika Pätiälän (2016) pro gradu –tutkimus osoittaa, valittavan usein median tuottama lastensuojelun julkisuuskuva on kielteinen ja melko yksipuolinen. Lastensuojelulla on huono maine ja ihmisten luottamus lastensuojeluun on vähäistä (mm. Hagström 2007; Kajanne 2014; Pätiälä 2016). Tältä perustalta voidaan varovaisesti olettaa, että myös lastensuojeluilmoitukseen käsitteenä liitetään erinäisiä negatiivisävytteisiä ennako-oletuksia.

Lastensuojeluun liittyen on tehty paljon tutkimusta ja lastensuojelu on ollut tutkimuksen kohteena myös Suomessa. Suomalaiseen lastensuojeluun liittyen on julkaistu lukuisia tutkimuksia ja tieteellisiä artikkeleja muun muassa siitä, miten lastensuojelu paikantuu sosiaalityön kentällä ja millaisia kokemuksia asiakkailta on lastensuojelun sosiaalityöstä (ks. esim. Heino 2009a; Jokinen, Juhila & Pösö 1999; Ylönen 2009). Lastensuojeluilmoitukseen liittyen on kuitenkin julkaistu varsin vähän tutkimuksia ja valtaosa siihen liittyvistä tutkimuksista on ulkomaisia. Tutkimukset myös ovat keskittyneet ensisijaisesti lastensuojelulainsäädäntöön, siihen liittyvään politiikkaan ja lastensuojeluilmoitukseen liittyvien käytäntöjen arviointiin (mm. Crowell & Levi 2012; Krase & DeLong-Hamilton 2015; Palusci, Vandervort & Lewis 2016). Sen sijaan lastensuojeluilmoitukseen liittyvistä

kokemuksista, käsityksistä ja ajatuksista ei ole juurikaan tehty tutkimuksia. Tässä pro gradu – tutkimuksessa tarkastelen, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy. Merkityksen käsite on olennainen tarkasteltaessa lastensuojelun käsitettä ja sitä, mitä lastensuojeluilmoitus on ihmisten ajatuksissa ja kokemuksissa. Merkitysten tarkastelu paljastaa, mitä ihmiset ajattelevat lastensuojeluilmoituksen tarkoittavan ja kuinka he toimivat suhteessa objektiin, tässä tapauksessa lastensuojeluilmoitukseen (Lauer & Handel 1977, 12). Olen siis kiinnostunut kokonaisuudessaan siitä, mitä ihmiset ajattelevat ja kokevat lastensuojeluilmoituksen merkitsevän, kuin myös siitä, miten ihmiset toimivat suhteessa lastensuojeluilmoitukseen.

Tarkastelen lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä internetkeskusteluihin perustuen. Internetkeskusteluista havainnoin, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy, mutta olen kiinnostunut myös siitä, miten merkityksiä keskusteluissa muokataan ja uusinnetaan. Erityisesti olen kiinnostunut niistä keskusteluista ja kommentteista, joissa lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä kuvaavat sellaiset ihmiset, joiden perhe-elämää lastensuojeluilmoitus jollain tapaa henkilökohtaisesti koskettaa. Aluksi tarkoitukseni oli rajata tutkimuksellista kysymyksenasetteluani koskemaan ainoastaan sellaisten ihmisten lastensuojeluilmoitukseen liittämiä merkityksiä, joiden perhettä koskien on tehty lastensuojeluilmoitus. Tutkimusaineistoa analysoidessa kuitenkin huomasin, että varsinaisesti tutkimuksellisen rajauksen tekeminen pelkästään henkilökohtaiseen kokemukseen liittyviin merkityksenantoihin ei ole mielekästä. Tämän vuoksi tarkastelen tässä tutkimuksessa yleisesti sitä, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy. Lopullisiksi tutkimuskysymyksikseni muodostui kaksi kysymystä:

1. Millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy?
2. Muuttuvatko merkitykset internetissä käytyjen keskustelujen myötä ja jos muuttuvat, niin miten?

Vastauksien löytäminen asettamiini tutkimuskysymyksiin on tärkeää ja perusteltua, sillä se lisää ymmärrystä siitä, mitä merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen asiakasnäkökulmasta liittyy. Toivon, että tutkimukseni avartaa työntekijöiden näkemystä siitä, mitä ihmiset mahdollisesti ajattelevat tilanteessa, jossa saavat tietää, että omasta lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus. Uskon, että tutkimuksellani pystyn paljastamaan myös jotakin olennaista lastensuojeluilmoitukseen liittyvistä oletuksista ja siitä todellisuudesta, jossa asiakkaat elävät. Pidän tällaisen tiedon tuottamista tärkeänä, sillä tiedon myötä lastensuojeluilmoituksen eri ulottuvuuksia ja siihen liittyviä merkityksiä voidaan entistä paremmin ottaa huomioon sosiaalityössä kohdattaessa asiakkaita. Asiakkaan näkökulman ym-

märtäminen ja sen kunnioittava huomioon ottaminen rakentavat pohjaa toimivalle asiakassuhteelle. Tämä on tärkeää myös niissä tilanteissa, joissa asiakkaalla ja työntekijällä on voimakkaasti toisistaan poikkeavat näkemykset tilanteesta ja siitä, miten tilanteessa tulisi toimia. (Ks. esim. Laitinen & Kemppainen 2010, 138–139, 155.) Kun työntekijä tunnistaa ja ymmärtää niitä ennakko-oletuksia ja merkityksenantoja, joita yleisimmin lastensuojeluilmoitukseen liitetään, hän voi omalta osaltaan ottaa näitä huomioon ja myös korjata mahdollisia väärinymmärryksiä sekä lievittää lastensuojeluilmoitukseen liittyviä pelkoja.

Sen lisäksi, että tutkimukseni tavoitteena on lisätä sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä ja sensitiivisyyttä lastensuojeluilmoituksen eri merkityksiä kohtaan, toivon, että tutkimuksellani pystyn tavoittamaan edes yhden sellaisen ihmisen, joka miettii, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa ja mitä siitä seuraa. Toivon, että tutkimukseni lisää asiakkaiden ymmärrystä ja tietopohjaa lastensuojeluilmoitukseen liittyen. Tavoitteenani on kuvata objektiivisesti sitä, millaisia ajatuksia, kokemuksia ja merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy. Kuvaan tutkimuksessani kuitenkin myös sitä, mitä lastensuojeluilmoitus juridisesta ja sosiaalityön näkökulmasta tarkoittaa. Peilaan aineistosta löytämiäni merkityksiä tutkimustietoon ja pyrin teorian avulla herättämään ihmisissä ajatuksia siitä, ettei lastensuojeluilmoitus ole ainoastaan kielteinen tai ainakaan yksiulotteinen käsite.

Henkilökohtainen kiinnostukseni tutkimusaiheeseen on lähtöisin omista kokemuksistani ja havainnoistani, joita olen tehnyt työskennellessäni sosiaalityöntekijän sijaisuuksissa lastensuojelussa sekä palvelutarpeen arvioinnissa. Käytännön sosiaalityössä olen saanut huomata sen, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy ihmisten ajatuksissa monenlaisia ennakkoluuloja, uskomuksia ja oletuksia. Olen myös havahtunut siihen, että työntekijöiden ja asiakkaiden lastensuojeluilmoitukseen liittämät merkitykset saattavat poiketa hyvinkin paljon toisistaan. Varsinkin aloittelevana työntekijänä tämä oli hämmentävää, kun kuvittelin itse lähestyväni asiakasta hyväntahtoisesti ja tarjoavani perheelle sellaisia sosiaalihuollon palveluja, joista perhe voisi hyötyä. Samaan tilanteeseen kuitenkin saattoi saapua asiakas, joka näki lastensuojeluilmoituksen uhkana perheelle. Käytännön työssä olen huomannut, että toisinaan ihmisten kertomuksissa näyttäytyy myös katkeruus ja viha lastensuojeluilmoitusta, ilmoituksen tehnyttä tahoa tai lastensuojelun tarvetta selvittävää työntekijää kohtaan. Käytännön havainnot ovat auttaneet ymmärtämään asiakasnäkökulmaa ja toimimaan työssä asiakkaan tilanteeseen liittämät merkitykset huomioiden. Toisaalta nämä havainnot ovat kuitenkin jättäneet minuun kiinnostuksen siitä, mitä muita merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy ja mitä ihmiset todella ajattelevat lastensuojeluilmoituksesta. Tästä lähtökohdasta olen kiinnostunut laajentamaan omaani sekä muiden työntekijöiden ymmärrystä siitä, mitä kaikkia merkityksiä lastensuoje-

luilmoituksen käsitteeseen todella liittyy. Tutkimuksenteon motiivini on siinä mielessä käytännöllinen, että tarkoitukseni on tuottaa tietoa, jonka avulla sosiaalityön käytäntöjä pystytään kehittämään entistä asiakaslähtöisemmäksi ja lisäämään työntekijöiden ymmärrystä niistä oletuksista, joita asiakas tuo mukanaan asiakastilanteisiin.

Tutkimukseni etenee rakenteellisesti niin, että määrittelen ensimmäiseksi lastensuojeluilmoituksen käsitettä. Kuvaan, mitä lastensuojeluilmoituksella laissa tarkoitetaan ja mitä lastensuojelutarpeen selvittämisestä on laissa säädetty. Käyn tutkimuksia hyödyntäen läpi sitä, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa Suomessa sekä kansainvälisessä kontekstissa. Esittelen lyhyesti myös yleisesti sellaisia tutkimuksia, jotka liittyvät tutkimukseni aihepiiriin ja näyttäytyvät olennaisina taustoittaessani omaa analyysiani. Tutkimukseni käsitteellisen osuuden jälkeen kerron, kuinka ja millä menetelmillä olen tutkimukseni toteuttanut. Pohdin tässä vaiheessa myös tutkimuksen tekoon vaikuttavia eettisiä kysymyksiä ja kerron, kuinka olen ottanut nämä huomioon omassa tutkimuksessani. Menetelmällistä osuutta seuraa tulososio, jossa esitän aineistokatkelmia hyödyntäen analyysini tulokset. Tulososioon sisältyy kolme lukua, joista kaksi ensimmäistä jakautuvat edelleen kuudeksi alaluvuksi. Näissä kuudessa alaluvussa esitän jokaisessa jonkin väittämän lastensuojeluilmoitukseen liittyvistä merkityksistä. Tulososion viimeinen luku on tutkimustuloksia kokoava ja niiden ristiriitaisuuksia havainnoiva luku. Päätän tutkimukseni pohdintaan, jossa teen vielä yhteenvedon tutkimukseni tuloksista ja esitän tutkimusta tehdessä esiin nousseita ajatuksia ja havaintoja. Tutkimuksen lopussa esitän myös oman arvioni tutkimuksen toteutumisesta sekä joitakin ajatuksia jatkotutkimuksen tarpeesta.

2 LASTENSUOJELUILMOITUS MONIULOTTEISENA KÄSITTEENÄ

2.1 Lastensuojeluilmoitus käsitteenä

Lastensuojeluilmoituksella tarkoitetaan yksityishenkilön tai viranomaisen lastensuojeluviranomaisille tekemää ilmoitusta mahdollisesti suojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Kuten Mahkonen (2003, 19) kuvaa, tarkoituksena on informoida kunnan sosiaaliviranomaisia, jotta he tarvittaessa voivat tarjota lapselle ja perheelle lastensuojelullisia tukitoimia. Lastensuojeluilmoituksen tekijän ei kuitenkaan tarvitse osata arvioida, onko lapsella lastensuojelun tarve, vaan jo huoli lapsen olosuhteista tai kasvun ja kehityksen vaarantumisesta riittää lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Mikäli on epävarma siitä, tulisiko lastensuojeluilmoitus tehdä, asiassa voi konsultoida kunnan lastensuojelusta vastaavia sosiaaliviranomaisia tai sosiaalipäivystystä. (THL 2016.)

Käsitteenä lastensuojeluilmoitus paikantuu sosiaalityön alaan ja liittyy vahvasti lastensuojelua koskevaan lainsäädäntöön. Lastensuojeluilmoituksesta ja sen tekemisestä säädetään lastensuojelulain viidennessä luvussa (LsL 2007/417, 25§; 26§). Lastensuojelulaissa (2007/417, 25§) määritellään, että viranomaistoimijoilla ja lasten kanssa työskentelevillä ammattihenkilöillä on velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, mikäli he tehtävässä toimiessaan ovat saaneet tietää lapsesta, jonka tilanne edellyttää mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä. Ilmoitusvelvollisia ammattihenkilöitä ovat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen ja päivähoidon, nuorisotoimen sekä palo- ja pelastustoimen työntekijät. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös lasten aamu- ja iltapäiväkerhojen järjestäjiä, seurakuntien työntekijöitä ja Kansaneläkelaitoksen virkailijoita. Laissa säädetään, että salassapitosäännökset eivät saa estää lastensuojeluilmoituksen tekemistä. (LsL 2007/417, 25§.) Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi lääkäri tai oppilashuollon työntekijä ei voi vaitiolovelvollisuuteen vedoten jättää lastensuojeluilmoitusta tekemättä, mikäli katsoo, että lapsen kasvu ja kehitys vaarantuu ympäristöön liittyvien tekijöiden tai lapsen oman toiminnan takia. Lapsi tai vanhempi eivät myöskään voi kieltää lastensuojeluilmoituksen tekemistä, mikäli ilmoitusvelvollinen arvioi sen olevan tarpeellista. (Räty 2007, 144.) Lastensuojelulaissa (2007/417, 25§) todetaan, että lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä eli ilmoitusvelvollisen on oltava yhteydessä kunnan

sosiaalihuollon viranomaisiin mahdollisimman pian, kun hän tehtävässään on saanut tietää lapsesta, jonka tilanne edellyttää mahdollista lastensuojelutarpeen arviointia.

Suurin osa lastensuojeluasioista tulee vireille virallisesta lastensuojeluilmoituksesta ja erityisesti ilmoitusvelvollisten ammattihenkilöiden tekemistä lastensuojeluilmoituksista (Heino 2009b, 96). Kuitenkin myös muilla kuin lastensuojeluilmoituksen tekoon velvollisilla henkilöillä on mahdollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus (LsL 2007/417, 25§). Toisin sanoen kuka tahansa, joka on huolissaan lapsen hyvinvoinnista, huolenpidosta tai elinolosuhteista, voi tehdä lastensuojeluilmoituksen kunnan sosiaaliviranomaisille. Yksityishenkilöllä ei kuitenkaan ole lain määrittämää velvollisuutta tehdä lastensuojeluilmoitusta, vaikka hän olisi saanut tietoonsa asioita, jotka vaarantavat lapsen kasvun ja kehityksen. Yksityishenkilöt voivat halutessaan tehdä lastensuojeluilmoituksen myös nimettömänä, toisin kuin ilmoitusvelvolliset ammattihenkilöt (Räty 2007, 150). Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ei ole olemassa kansainvälistä yleispätevää ohjeistusta, eikä ilmoituksen tekemisen muodosta myöskään säädetä suomalaisessa lainsäädännössä. Mahkonen (2003, 15) kuvaa, että lastensuojeluilmoituksen tekeminen on vapaamuotoista niin muodollisesti, teknisesti kuin sisällöllisesti. Ilmoituksen voi tehdä puhelimitse, kirjeitse tai joissain tapauksissa myös sähköpostitse tai faksin välityksellä. Ilmoituksen sisällöllistä muotoa ei myöskään ole määritelty. Siitä on kuitenkin käytävä ilmi lapsen tiedot sekä se, mistä syistä johtuen ilmoittaja arvelee, että olisi tarpeellista arvioida lapsen lastensuojelun tarvetta. (Mahkonen 2003, 15.)

Useimpien kuntien internetsivuilta löytyvät osoitteet ja puhelinnumerot, joihin lastensuojeluilmoitus kyseisessä kunnassa suositellaan tekemään. Yleensä kunnan internetsivuilta on löydettävissä myös valmis lomake lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi. Yleispätevä lomake lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi on löydettävissä myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämiltä internetsivuilta Lastensuojelun käsikirjasta (THL 2016). Ilmoitukseen on hyvä kirjata lastensuojelullisen huolen lisäksi ainakin se, ketä lasta ilmoitus koskee ja mielellään huoltajien yhteystiedot. Hyvien tapojen ja viranomaisten osalta hyvän hallinnon mukaisesti huoltajia on myös hyvä informoida lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja sen perusteista (Räty 2007, 144). Mikäli lastensuojelullista huolta tuottava asia on akuutti, niin lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei suositella kirjallisesti, vaan ilmoitus tulisi tehdä välittömästi soittamalla alueelliseen sosiaalipäivystykseen, johon voi saada yhteyden myös hätäkeskuksen kautta (Räty 2007, 149). Tällöinkin voi tarvittaessa jälkikäteen toimittaa vielä kirjallisen lastensuojeluilmoituksen, joka täydentää puhelinkeskustelua ja josta käy ilmi tarkempi kuvaus tapahtumista.

Räty (2007, 148) määrittelee, että lastensuojeluilmoitus voi liittyä esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyöntiin, heitteillejättöön, lapsen henkiseen tai fyysiseen pahoinpitelyyn, seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai siihen, että lapsen hoidossa ja huolenpidossa epäillään olevan vakavia puutteita. Ilmoituksen syynä voivat olla vanhempiin ja kodinolosuhteisiin liittyvät asiat tai se, että lapsi itse käyttäytymisellään ja toiminnallaan vaarantaa oman kasvunsa ja kehityksensä. Vanhempiin ja kodinolosuhteisiin liittyviä asioita voivat olla esimerkiksi vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, jotka aiheuttavat kyvyttömyyttä tai jaksamattomuutta huolehtia lapsen tarpeista ja hyvinvoinnista. Kodin olosuhteisiin liittyvä huolenaihe voi olla myös esimerkiksi se, että vanhempien kasvatuskyvyttömyyden, sairauden tai välinpitämättömyyden vuoksi lapsi joutuu ottamaan itsestään tai perheenjäsenistään sellaista vastuuta, joka ei lapsen ikätasolle ole sopivaa. Lastensuojeluilmoitus voi johtua myös lapsen omasta käyttäytymisestä, esimerkiksi runsaasta päihteidenkäytöstä, rikollisuudesta tai itsetuhoisesta käyttäytymisestä. (Räty 2007, 148.) Kaikkiaan lastensuojeluilmoituksia tehdään hyvin monista eri syistä, koska myös lastensuojelun toimintakenttä on hyvin laaja. Lastensuojelulaissa (2007/417, 4 §) todetaan, että lastensuojelun tarkoituksena on edistää lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä, tukea lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaavia henkilöitä sekä ehkäistä lapsen ja perheen ongelmia ja puuttua näihin mahdollisimman varhain. Näin ollen myös lastensuojeluilmoitus voi liittyä mihin tahansa näistä lapsen ja perheen elämän ulottuvuuksista. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä vain juridisesti alaikäisestä eli alle 18-vuotiaasta lapsesta. Yli 18-vuotiaasta henkilöstä ei voi samalla tavalla ilman asiakkaan suostumusta ilmoittaa sosiaalitoimeen, vaikka arvelisikin hänen tarvitsevan sosiaalihuollon palveluja. (Räty 2007, 147.)

Lastensuojeluilmoitus on aina kirjattava lapsen sosiaalihuollon asiakirjoihin (Räty 2007, 151). Asianosaisilla eli lapsella ja tämän huoltajilla on henkilötietolain (523/1999, 26 §) mukaisesti oikeus pyytäessään saada tieto siitä, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on kirjattu. Vaikka lastensuojeluilmoitus kirjataan sosiaalihuollon asiakirjoihin, tämä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita lastensuojeluasiakkuuden alkamista. Lastensuojeluasian vireilletulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän täytyy arvioida välittömästi kiireellinen lastensuojelun tarve (LsL 2007/417, 26§). Mikäli lastensuojelun tarve on kiireellinen, ryhdytään välittömiin tukitoimenpiteisiin, kuten kiireelliseen sijoitukseen. Mikäli lastensuojelun tarvetta ei katsota kiireelliseksi, sosiaalityöntekijän on kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä tiedon saamisesta ratkaistava, onko lapsen asiassa ryhdyttävä palvelutarpeen arviointiin, joka sisältää lastensuojelulain mukaisen lastensuojelutarpeen arvioinnin. Tässä vaiheessa työntekijä voi joko todeta, että lastensuojelutarpeen arvioinnin sisältävään palvelutarpeen arviointiin ei ole ilmoituksen perusteella syytä ryhtyä tai vaihtoehtoisesti tehdä arvion siitä, että lastensuojelun tarvetta on syytä selvittää. (Räty 2007,

167–168; ShL 1301/2014, 36§; LsL 417/2007, 26§.) Mikäli lastensuojelun tarve tai perheen palvelujen tarve katsotaan aiheelliseksi selvittää, palvelutarpeen arvioinnin tekeminen on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Selvityksen on oltava valmis viimeistään kolmen kuukauden kuluttua asian vireilletulosta. (LsL 417/2007, 26§; ShL 1301/2014, 26§.)

Vuoden 2014 uuden sosiaalihuoltolain myötä lastensuojeluilmoituksesta vireille tullut lastensuojelutarpeen arviointi tehdään käytännössä aina osana sosiaalihuoltolain mukaista palvelutarpeen arviointia. Palvelutarpeen arviointi tehdään yhdessä asiakkaan eli lapsen tapauksessa lapsen ja huoltajien kanssa. Palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään, onko asiakkaalla tarvetta sosiaalihuollon palveluille ja onko tuen tarve tilapäistä, toistuvaa vai pitkäaikaista. Selvitys tehdään aina tarvittavassa laajuudessa. (ShL 1301/2014, 36 §, 37 §.) Mikäli palvelutarpeen arvioinnissa käy ilmi, että lapsen kasvuolosuhteet tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveytensä tai kasvun ja kehityksensä, aloitetaan lapselle lastensuojeluasiakkuus ja tuetaan lapsen hyvinvointia lastensuojelullisin tukitoimin (STM 2016, 81–82). Palvelutarpeen arviointi ei kuitenkaan aina johda lastensuojeluasiakkuuteen, vaan siinä voidaan todeta, että lapselle ja perheelle tarvittavat palvelut voidaan järjestää sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina. Sosiaalihuoltolain uudistus onkin jo muuttanut sosiaalihuollon toimintakenttää niin, että yhä useammat lapset saavat tarvitsemansa palvelut ja tuen ilman lastensuojeluasiakkuutta, sosiaalihuollon palveluina (Heinonen 2016, 240). Palvelutarpeen arviointi voidaan myös päättää aloittamatta sosiaalihuollon asiakkuutta, mikäli lastensuojeluilmoitus ja siinä ilmaistu huoli todetaan ilmeisen aiheettomaksi (Räty 2007, 151).

Kuten yllä olevasta käy ilmi, lastensuojeluilmoituksen käsite on vahvasti lain määrittämä ja juridinen käsite. Lastensuojeluilmoitus liittyy ajatukseen siitä, että viranomaisille on yhteiskunnassa annettu mahdollisuus ja velvollisuus varmistaa lapsen huolenpidon ja hyvän hoidon toteutuminen, mikäli lapsen vanhempien voimavarat eivät riitä niiden turvaamiseen (Heinonen 2016, 237). Käsitteeseen liittyy kuitenkin myös muita ulottuvuuksia. Kuten Mahkonen (2003, 19) kuvaa, lastensuojeluilmoitus tarkoittaa aina jonkinlaista väliintuloa perhe-elämään. Vähintäänkin se tarkoittaa, että joku on huolissaan perheen asioista ja että perheen tilannetta tullaan sosiaalitoimessa selvittämään. Perheen näkökulmasta lastensuojeluilmoitus ei oletettavasti ole siis ainoastaan juridinen tai tekninen asia, vaan se voi muodostua hyvinkin henkilökohtaiseksi kokemukseksi. Lastensuojeluilmoitukseen liittyy aina myös tietyllä tavalla hyvän lapsuuden määrittelyä. Siihen liittyy kysymys siitä, mitä on hyvä lapsuus ja kulttuurinen ymmärrys siitä, että lapsia on suojeltava. (Mahkonen 2003, 19–21.) Pääsääntöisesti lastensuojeluilmoitusta on kuitenkin tarkasteltu ainoastaan juridisesta ja lain-säädännöllisestä näkökulmasta, eikä sen muista puolista ole juurikaan tutkimuksellista tietoa. Oman

tutkimukseni tarkoituksena on osaltaan tehdä näkyväksi lastensuojeluilmoituksen kokemuksellista puolta ja osoittaa, mitä muita merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy sen laissa määriteltyjen merkitysten lisäksi.

2.2 Lastensuojelun ja lastensuojeluilmoituskäytäntöjen vertailua kansainvälisessä kontekstissa

Suomalaisessa lastensuojelulaissa säädetään lastensuojeluilmoittamisesta ja lastensuojeluilmoituksen tarkoituksesta. Siinä kuvataan, mikä on lastensuojelun tehtävä ja määritellään, millaisia tukitoimia lastensuojelulla on käytettävissä. (LsL 417/2007.) Suomalaisessa lainsäädännössä lastensuojelu näyttäytyy viranomaispainotteisena, mutta toisaalta perhekeskeisenä. Lastensuojelulain mukaan viranomaisilla on oikeus ja velvollisuus puuttua lapsen ja perheen elämään silloin, kun epäillään, että lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys on uhattuna tai lapsen kasvuympäristössä on vakavia puutteita (LsL 417/2007, 1 §). Laissa määritellään, että lapsen vanhempien ja huoltajien ensisijaisena tehtävänä on huolehtia lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Kuitenkin, mikäli vanhemmat ovat tähän jostain syystä kykenemättömiä tai estyneitä, viranomaisten on tuettava vanhempia kasvatustehtävässään ja tarjottava perheelle tarvittavia tukitoimia. (LsL 417/2007, 2 §.) Äärimmäisessä tilanteessa, jossa katsotaan, että lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta ei voida kotiooloissa turvata, lapsi voidaan myös sijoittaa kodin ulkopuolelle (LsL 417/2007, 2 §, 37 §, 40 §). Kuitenkin tässäkin tapauksessa lapsen ja vanhemman suhdetta tuetaan viimeiseen asti ja pyritään turvaamaan lapsen oikeus vanhempiinsa (LsL 417/2007, 54 §).

Suomalainen lastensuojelu järjestelmänä ei suinkaan ole ainoa tapa järjestää lastensuojelupalveluita, vaan lastensuojelun käytännöt vaihtelevat paljonkin valtiosta ja kulttuurista riippuen. Ei ole esimerkiksi olemassa mitään kansainvälistä linjausta siihen, millä keinoin lasten pahoinvointiin ja kaltoinkohteluun tulisi puuttua, vaan toimintatavat riippuvat paljon siitä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ympäristöstä, jossa lapsi elää ja myös kyseisen valtion lastensuojelun historiasta. (Cameron & Freymond 2006, 3.) Stafford, Smith ja Vincent (2011) toteavat, että lastensuojelujärjestelmät eroavat toisistaan sekä lainsäädännöltään että käytännöiltään. Syyksi tähän he esittävät paitsi erilaiset historialliset taustat, myös erilaiset käsitykset ja orientaatiot siitä, mitkä ovat lastensuojelun tehtävät ja kuinka lastensuojelua tulisi toteuttaa. Historiassa esimerkiksi erilaiset kriisit ja toisaalta myös hyvinvointiohjelmat ja politiikka ovat vaikuttaneet käytäntöjen muotoutumiseen. (Stafford ym. 2011,

33–35.) Erilaisissa lastensuojelujärjestelmissä myös lastensuojeluilmoituksella on erilainen asema ja siihen liittyvissä käytännöissä voi olla suuriakin eroja eri maiden välillä.

Cameron ja Freymond (2006, 5-6) esittävät, että lastensuojelujärjestelmät voidaan jaotella erilaisten käytäntöjen perusteella kolmeen eri painotusalueeseen. He esittävät, että osa valtiosta on vahvasti lastensuojelupainotteisia (child protection), osa painottaa perhepalveluita ja osa taas yhteisöllistä työskentelyä lasten olosuhteiden turvaamiseksi. Suojelunäkökulmaa painottavia valtioita ovat esimerkiksi Englanti, Kanada ja Yhdysvallat. Näissä näkökulmana on, että lastensuojelu on voimakas moraalinen ja juridinen kannanotto yksityisiin perhesuhteisiin, mikä tarkoittaa, että puuttuminen on olennaista vasta silloin, kun tietyt reunaehdot lapsen laiminlyönnin suhteen täyttyvät. (Emt., 5–6.) Kuten Stafford ja kumppanit (2011, 46) kuvaavat, englantilaisessa ja yhdysvaltalaisessa lastensuojelujärjestelmässä painotetaan viimesijaisuutta, tehdään riskiarviointia ja työskentely kohdistetaan ensisijaisesti lapseen, ei niinkään perheen tukemiseen kokonaisuutena.

Yhdysvaltojen kaikissa osavaltioissa on nykyään voimassa lait, jotka velvoittavat lasten kanssa työskenteleviä ilmoittamaan tietoonsa tulleista lasten kaltoinkohtelutapauksista. Lastensuojeluilmoitus tehdään lastensuojeluviranomaisille (child protective service agencies). Yhdysvaltojen 30 osavaltiossa lastensuojeluilmoitusvelvollisuus on ainoastaan viranomaisilla, mutta 20 osavaltiossa kaikkia ihmisiä velvoitetaan tekemään lastensuojeluilmoitus havaitessaan lasten kaltoinkohtelua. (Kesner 2008, 397–398.) Useimmissa osavaltioissa lastensuojeluilmoitusvelvollisia ovat vähintään sellaiset ammattilaiset, jotka työskentelevät lasten kanssa. Näihin kuuluvat muun muassa sosiaalityöntekijät, koulujen henkilökunta, terveydenhuollon henkilöstö sekä päivähoiton työntekijät. (Krase & DeLong-Hamilton 2015, 96.) Yhdysvaltojen lainsäädännössä lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnyks on jokseenkin korkea ja osavaltiot ovat määritelleet melko vähäisesti sitä, milloin lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä. Useimpien osavaltioiden lait määrittävät, että lastensuojeluilmoitus on tehtävä, jos on perusteltavissa oleva epäily lapsen kaltoinkohtelusta tai laiminlyönnistä. (Dombrowski, Ahia & McQuillan 2003, 121.) Vähintäänkin lait velvoittavat tekemään lastensuojeluilmoituksen silloin, kun lapseen epäillään kohdistuneen fyysistä, seksuaalista tai henkistä väkivaltaa tai fyysistä, medikaalista tai psykologista kaltoinkohtelua (Palusci, Vandervort & Lewis 2016, 171). Jokaisessa osavaltiossa on lastensuojeluviranomaiset, joille lastensuojeluilmoitus tehdään puhelimitse. Näin sosiaalityöntekijät voivat puhelimitse kysyä lastensuojeluilmoituksen tekijältä tarkentavia kysymyksiä ja lisätietoja ilmoitukseen liittyen. Laissa on määritelty, kuinka nopeasti sosiaalityöntekijöiden on reagoitava lastensuojeluilmoituksessa kuvattuun huoleen. Joissain tapauksissa sosiaalityöntekijän on oltava perheeseen yhteydessä tunnin sisällä lastensuojeluilmoituksen

saapumisesta. Niissä tapauksissa, joissa lastensuojelullinen huoli ei ole niin suuri tai akuutti, aikaa yhteydenoton tekemiseen on useampi päivä. (Berrick 2011, 18.) Samoin kuin Suomessa, kaikki lastensuojeluilmoitukset eivät johda lastensuojelullisiin toimenpiteisiin (Berrick 2011, 18; Dombrowski, Ahia & McQuillan 2003, 125).

Cameronin ja Freymondin (2006, 5–6) luokittelun mukaisia yhteisöllistä lastensuojelua painottavia järjestelmiä ovat esimerkiksi useat aboriginaali-yhteisöt, joissa lähtökohtaisesti ajatellaan, että perheen, suvun ja yhteisön on oltava lapsen tukena ja huolehdittava lapsen kasvatuksesta. Lastensuojelu on ensisijaisesti koko yhteisön vastuulla, ei vain tiettyjen viranomaisten vastuulla. Tällaista lastensuojelua toteutetaan muun muassa joissain osissa Uutta-Seelantia ja Kanadaa. (Cameron & Freymond 2006, 6.) Toisaalta jossakin määrin yhteisöllistä lastensuojelua edustavana maana voidaan pitää myös Saksaa, jossa lastensuojelusta puhuttaessa on traditionaalisesti painotettu kollektiivisen huolenpidon ajatusta. Perinteisesti saksalainen lastensuojelu on järjestetty erinäisiin järjestöihin ja kansalaisten vapaaehtoisuuteen perustuen. (Wolff, Biesel & Heinitz 2011, 183.) Lastensuojelun perinteeseen ei ole kuulunut lastensuojeluilmoittaminen tai viranomaisten auktoriteettiasema lastensuojelupalveluiden järjestäjänä. Vuodesta 2008 Saksassa on kuitenkin käyty keskustelua uudenlaisesta lastensuojelun järjestämisestä ja samalla lastensuojeluilmoituskäytännön käyttöönotosta. (Wolff ym. 2011, 185.) Tällä hetkellä Saksassa on käytössä kaksijakoinen systeemi, jossa lastensuojelusta vastaavat sekä paikalliset hallituksen alaiset lastensuojelutoimijat että ei-valtiolliset järjestöjen alaisuudessa toimivat lasten ja nuorten hyvinvointitoimijat. Lastensuojeluilmoituksella ei ole edelleenkään vakiintunutta paikkaa lastensuojelun käytännöissä. (Wolff ym. 2011, 190.)

Kolmas Cameronin ja Freymondin (2006, 5–6) luokittelun mukainen lastensuojelun järjestämisen tapa on perhepalvelujärjestelmä. Perhepalvelujärjestelmässä olennaista on koko perheen voimavarojen tukeminen ja varhaisen tuen näkökulma. Yhdysvaltalaiseen järjestelmään verrattuna perhepalvelujärjestelmässä korostuvat universaalit ennaltaehkäisevät palvelut ja terapeuttisempi työskentelyote. Lastensuojelua perhepalvelujen näkökulmasta toteuttavat muun muassa Ranska, Alankomaat ja Ruotsi. (Cameron & Freymond 2006, 5; Stafford ym. 2011, 45.) Ruotsalainen lastensuojelujärjestelmä on hyvin perheorientoitunut ja se painottaa ennaltaehkäiseviä ja universaaleja palveluja kaikille perheille. Suuri osa palveluista on vapaaehtoisia ja niitä voi myös itse hakea. (Coccozza & Hort 2011, 89–90; 93.) Viranomaisilla on kuitenkin myös mahdollisuus puuttua perhe-elämään, mikäli lapsen elinolosuhteissa huomataan puutteita, lapseen kohdistuu kaltoinkohtelua tai lapsen kasvu ja kehitys on muutoin vaarantunut (mm. Coccozza, Gustafsson & Sydsjö 2006, 1474).

Ruotsalaisessa lainsäädännössä säädetään lastensuojeluilmoitusvelvollisuudesta ja oikeudesta tehdä lastensuojeluilmoitus. Samoin kuin Suomessa, useilla viranomaisilla ja ammattihenkilöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja vankilan työntekijöitä. Ruotsalaisessa lainsäädännössä todetaan, että myös muiden kuin lastensuojeluilmoitusvelvollisten henkilöiden on hyvä informoida sosiaaliviranomaisia, mikäli heidän tietoonsa on tullut seikkoja, jotka aiheuttavat sen, että lapsen lastensuojelun tarvetta olisi syytä arvioida. Muilla kuin lastensuojeluilmoitusvelvollisilla viranomaisilla ei kuitenkaan ole velvollisuutta tehdä lastensuojeluilmoitusta, vaan heillä on mahdollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Viranomaiset tekevät lastensuojeluilmoituksen aina omalla nimellään. Muut voivat halutessaan pysyä anonyymina ilmoitusta tehdessään. (Coccozza & Hort 2011, 93–94; Coccozza, Gustafsson & Sydsjö 2006, 1474.) Lainsäädännössä tunnustetaan neljä eri kaltoinkohtelun lajia, jotka velvoittavat lastensuojeluilmoituksen tekemiseen: fyysinen pahoinpitely tai hyväksikäyttö, seksuaalinen hyväksikäyttö, henkinen ja psykologinen hyväksikäyttö sekä heitteillejättö ja lapsen tarpeiden laiminlyönti (Coccozza ym. 2006, 1474). Samoin kuin Suomessa, myös Ruotsissa sosiaalityöntekijät tekevät arvion siitä, aloitetaanko lastensuojelun tarvetta selvittämään ja johtaako lastensuojeluilmoitus myöhempään lastensuojelullisiin toimenpiteisiin (Coccozza & Hort 2011, 94).

Cameronin ja Freymondin (2006) jaottelun mukaisesti suomalainen lastensuojelujärjestelmä asettuu lähimmäksi perhepalvelujärjestelmää ja siinä on paljon yhtäläisyyksiä ruotsalaisen järjestelmän kanssa. Suomalaisissa lastensuojelun käytännöissä on tyypillistä huomioida koko perhettä lapsen elämään vaikuttavana systeeminä ja tukea perheen vuorovaikutusta (mm. Stafford ym. 2011, 45). Suomalaisessa lainsäädännössä painottuu myös ennaltaehkäisevyys ja ajatus universaaleista palveluista. Verrattuna esimerkiksi yhdysvaltalaiseen lastensuojeluun, suomalaisessa järjestelmässä korostetaan selvästi enemmän lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista, kun taas Yhdysvalloissa korostuu väkivaltaan ja kaltoinkohteluun puuttuminen ja korjaava näkökulma. Kaikissa erilaisissa lastensuojelujärjestelmissä yhteistä on kuitenkin se, että lastensuojelullisten tukitoimenpiteiden tarkoituksena on turvata lapsia ja tarjota lapsille parempi lapsuus (mm. Coccozza ym. 2006, 1474). Niissä yhteiskunnissa, joissa on käytössä lastensuojeluilmoituskäytäntö, lastensuojeluilmoitusten tarkoituksena on tuottaa viranomaisille tietoa lapsista, jotka elävät sellaisessa sosiaalisessa ympäristössä, joka on vahingollinen lapsen kasvulle ja kehitykselle (emt., 1474). Tiedon myötä tilanteisiin pystytään puuttumaan, niitä pystytään korjaamaan ja mahdollisesti tulevaisuudessa myös ennaltaehkäisemään.

2.3 Lastensuojeluilmoituksesta tehtyjä tutkimuksia

Hakusanoilla *lastensuojelu*, *child protection*, *child protection services* ja *child welfare services* on löydettävissä runsaasti sekä suomalaisia että kansainvälisiä lastensuojelusta tehtyjä tutkimuksia. Tutkimuksia on saatavilla kirjautumista vaativilta kansainvälisiltä internetsivustoilta (esim. ProQuest, Wiley Online Library, Science Direct), mutta valtava määrä tutkimuksia on julkaistu myös niin, että ne ovat vapaasti saatavilla ja kaikkien ihmisten luettavissa esimerkiksi internetin Google Scholar –hakukoneen kautta. Pelkästään hakukomento *lastensuojelu + tutkimus* tuotti kesäkuussa 2017 Google Scholar –hakukoneella 13100 hakutulosta. Sen sijaan lastensuojeluilmoitus on ollut tutkimuskohteena huomattavasti harvemmin. Lastensuojeluilmoitukseen liittyen on tehty melko vähän tutkimuksia ja tutkimukset ovat pääasiassa keskittyneet siihen, mistä syistä ja millä perusteilla lastensuojeluilmoituksia on tehty (Kesner 2008, 398). Lastensuojeluilmoitukseen liittyen on tutkittu myös ilmoituksesta seuraavaa lastensuojelutarpeen selvitysprosessia (mm. Harris 2012).

Siitä, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa tai merkitsee ilmoituksen kohteena olevan perheen näkökulmasta, en lukuisista hakuyrityksistä huolimatta löytänyt juurikaan tutkimustietoa. Myös sitä, millaisia kokemuksellisia ulottuvuuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyä, on tutkittu vain hyvin vähän. Tästä voidaan päätellä, että lastensuojeluilmoitus on tutkimuksen kentällä näyttäytynyt vahvasti juridisena ja teknisenä käsitteenä, eikä sen kokemukselliseen ja erilaisia merkityksiä sisältävään puoleen ole nähty tarpeelliseksi paneutua. Vasta viime vuosina on julkaistu joitakin pro gradu –tutkimuksia, jotka avaavat lastensuojeluilmoituksen kokemuksellista puolta (ks. esim. Kajanne 2014, Kuusinen 2016, Lehtoranta 2015). Kuitenkin myös näissä tutkielmissa lastensuojeluilmoitusta tarkastellaan lähinnä työntekijöiden kokemuksellisesta näkökulmasta tai lastensuojeluilmoitusta tarkastellaan osana laajempaa lastensuojelutarpeen selvitysprosessia.

Oman tutkimukseni kannalta tärkeänä keskustelunavauksena näyttäytyy Orvokki Kajanteen (2014) pro gradu -tutkimus, jossa selvitettiin internetkeskustelujen perusteella lastensuojeluilmoitukseen, ilmoitusta seuraavaan lastensuojelutarpeen selvitysprosessiin ja lastensuojelun työntekijöiden kanssa työskentelyyn liittyviä kokemuksia. Kajanteen tutkimusaineistona oli kaksi internetin Suomi24 –keskustelupalstan viestiketjua aikaväliltä 2010–2013. Analyysi tapahtui viisiportaisen fenomenologisen analyysin menetelmällä. Kajanteen tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhempien kokemukset lastensuojeluilmoituksesta ja matalasta ilmoittamiskynnyksestä olivat pääsääntöisesti kielteisiä. Usein lastensuojeluilmoituksen perusteita pidettiin valheellisina tai virheellisinä, ja myös kokemukset lastensuojelutarpeen selvitysprosessin kulusta ja työntekijän pätevyydestä olivat pääsääntöisesti

kielteisiä. Tutkimuksen perusteella selvitysprosessiin ei näyttänyt liittyvän mitään myönteisiä kokemuksia. (Kajanne 2014.)

Eri ammattiryhmien kokemuksia ja ajatuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyen on kartoitettu huomattavasti enemmän kuin sellaisen väestön, joita lastensuojeluilmoitus henkilökohtaisesti koskettaa. Esimerkiksi Strozier, Brown, Fennel, Hardee ja Vogel (2005) selvittivät tutkimuksessaan perheterapeuttien kokemuksia lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen. Tutkimuksessa 101 amerikkalaista perheterapeuttia vastasi kyselyyn, jossa oli 46 lastensuojeluilmoitukseen ja sen tekemiseen liittyvää kysymystä. Vastajia oli Yhdysvaltojen eri osavaltioista, muun muassa Floridasta ja Georgiasta. Tutkimus keskittyi pääsääntöisesti lastensuojeluilmoitukseen liittyviin kielteisiin kokemuksiin. Aineiston analyysi toteutettiin tilastollisesti mallintamalla, mitä kielteiset kokemukset ovat olleet ja mihin teemoihin ne liittyvät. Analyysissa tarkasteltiin kokemuksia myös suhteessa kokijan ammattin ja työssäoloaikaan. Tutkimuksen huolestuttavana tuloksena oli, että 60 % vastaajista ilmaisi olevansa haluttomia tekemään lastensuojeluilmoitusta, sillä kokivat sen vain pahentavan perheen asioita. Kielteiset kokemukset liittyivät erityisesti siihen, että lastensuojelun resurssien ajateltiin olevan liian pienet ongelmiin puuttumiseksi. Sillä, kuinka monta vuotta vastaaja oli tehnyt kliinikkatyötä, ei ollut merkitystä kielteisten kokemusten ilmenemiseen. (Strozier ym. 2005.)

Levi ja Crowell (2011) tarkastelivat tutkimuksessaan, kuinka lasten kanssa työskentelevät ammattilaiset määrittävät, milloin on perusteltua epäillä lapsen kaltoinkohtelua ja tehdä asiasta lastensuojeluilmoitus. Tutkimuksessa lapsen kaltoinkohtelu määriteltiin fyysiseksi, seksuaaliseksi ja psyykkiseksi pahoinpitelyksi sekä lapsen tarpeiden laiminlyönniksi. Tutkimus toteutettiin 21-osaisena kyselytutkimuksena. Kyselylomake jaettiin sellaisen amerikkalaisen organisaation jäsenille, joka järjestää koulutusta lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen liittyen, määrittelee suosituksia kliinisen työn tueksi ja jonka jäsenet ovat ansioituneita lasten kaltoinkohteluun liittyvässä tutkimuksessa tai työssä. Kysely lähetettiin yhteensä 117 ihmiselle, joista 81 vastasi kyselyyn. Kyselytutkimuksen vastaukset analysoitiin tilastollisen mallintamisen keinoin. Tutkimuksessa havaittiin suurta vaihtelua siinä, kuinka ammattilaiset määrittävät, milloin on perusteltua epäillä lapsen kaltoinkohtelua. Tutkimus osoitti, että ammattilaisilla on myös varsin eriävät näkemykset ja perusteet siitä, milloin lastensuojeluilmoitus tulee tehdä. Tutkimuksella ei pystytty löytämään mitään yhdenmukaisia määrittäviä perusteita sille, miten ammattilaiset muodostavat arvionsa siitä, tekevätkö ilmoituksen vai eivät. (Levi & Crowell 2011.)

Smith (2006) tutki yliopisto-opiskelijoiden ymmärrystä lasten kaltoinkohtelusta ja samalla selvitti heidän käsityksiään lastensuojeluilmoitukseen liittyen. Tutkimukseen osallistui 332 yliopisto-

opiskelijaa, jotka ovat tulevassa ammatissaan velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen huoma-
tessaan lapsen kaltoinkohtelua. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka hyvin eri tieteenalat
ja tutkintolinjat antavat valmiuksia lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Tutkimuksen osallistujat
valittiin satunnaisotannalla niin, että osallistujissa oli muun muassa opettaja-, sairaanhoitaja- sekä
sosiaalityön opiskelijoita. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jossa kysyttiin kal-
toinkohtelun määrittelyyn liittyviä kysymyksiä ja pyydettiin opiskelijoita arvioimaan, millaisissa
tilanteissa tekisivät lastensuojeluilmoituksen. Opiskelijoiden vastauksista koostuvaa aineistoa tar-
kasteltiin tilastollisin menetelmin. Tutkimuksen tuloksena oli, että opiskelijat arvioivat lastensuoje-
luilmoituksen tekemistä hyvin eri tavoin ja kiinnittävät huomiota erilaisiin asioihin riippuen opiske-
lemastaan alasta. Esimerkiksi sosiaalityön opiskelijat ja opettajaopiskelijat tulkitsivat muita opiske-
lijaryhmiä useammin, että vanhemman kuritusmielessä antama selkäsauna on fyysistä pahoinpitelyä
ja siitä tulee tehdä lastensuojeluilmoitus. Tutkimuksessa havaittiin myös, että nuoremmat opiskeli-
jat, jotka olivat vasta opintojensa alussa, kiinnittivät huomiota erilaisiin asioihin kuin heitä van-
hemmat ja kokeneemmat opiskelijat arvioidessaan perusteita lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.
Riippumatta opiskelijan tieteenalasta nuoremmat opiskelijat arvioivat enemmän ulkoisia ominai-
suuksia, kuten lapsen ja perheen pukeutumista, kun vanhemmat opiskelijat osasivat enemmän kiin-
nittää huomiota todellisiin tapahtumiin, niiden toistuvuuteen ja osallisten toimintaan. (Smith 2006.)
Smithin (2006) tutkimuksen perusteella voidaan havaita, että käsitykset lastensuojeluilmoituksesta
ja ilmoittamisen perusteista muuttuivat ja täydentyivät koulutuksen myötä. Lastensuojeluilmoituk-
seen liittyvän tiedon välityksellä oli siten myönteisiä vaikutuksia siihen, mitä lastensuojeluilmoituk-
sesta ja sen tekemisestä ajatellaan.

Vastaavasti kun Smith (2006) tarkasteli eri alojen opiskelijoiden käsityksiä lastensuojeluilmoituk-
sen tekemisen perusteista, Kesner (2008) oli tutkimuksessaan kiinnostunut siitä, onko eri ammatti-
ryhmien välillä eroja lastensuojeluilmoituksen tekemisessä ja siihen liittyvissä käytännöissä. Kesne-
rin (2008) tutkimuksessa tarkastelun kohteena olivat lainsäädäntöön liittyvien ammattihenkilöiden,
terveydenhuollon, koulujen henkilökunnan sekä sosiaalihuollon työntekijöiden tekemät lastensuoje-
luilmoitukset. Tutkimuksen aineisto kerättiin kansallisesta Yhdysvaltojen tietoarkistosta, johon eri
osavaltiot keräävät tietoa lastensuojeluilmoituksista, merkittävistä kaltoinkohtelutapauksista ja nii-
hin liittyvistä toimenpiteistä. Tutkimuksessa aineistoa tarkasteltiin kolmen vuoden osalta aikavälillä
1995–1997. Tutkimuksessa tarkasteltiin ainoastaan sellaisia lapsen kaltoinkohtelutapauksia tai kal-
toinkohteluepäilyjä, joissa lastensuojeluilmoituksen tekijänä oli joku neljästä edellä mainitusta am-
mattiryhmästä. Lopulliseen aineistoon päätyi 352601 raporttia oletetusta lapsen kaltoinkohtelusta ja
203230 raporttia sellaisista lapsen kaltoinkohtelutapauksista, jotka oli saatu vahvistettua tapahtu-

neiksi. Aineistoa tarkasteltiin tilastollisen monimuuttujavarianssianalyysin (MANOVA) keinoin. Tutkimuksessa todettiin, että ammattiryhmien välillä on eroja siinä, kuinka paljon lastensuojeluilmoituksia tehdään, minkä ikäisiä lapsia ilmoitukset koskevat ja mistä syistä ilmoituksia tehdään. Tarkasteluaikana aineistoon päätyneistä lastensuojeluilmoituksista noin 30 % oli lainsäädäntöön liittyvien ammattihenkilöiden tekemiä, 29 % sosiaalihuollon työntekijöiden tekemiä, 18 % terveydenhuollon ja noin 24 % opetushenkilökunnan tekemiä. Tutkimuksessa havaittiin, että opetushenkilökunnan tekemät lastensuojeluilmoitukset koskivat kaikkein vanhimpia lapsia ja terveydenhuollon tekemät lastensuojeluilmoitukset puolestaan kaikkein nuorimpia. Fyysisestä kaltoinkohtelusta raportoitaessa opetushenkilökunta näyttäytyi suurimpana lastensuojeluilmoitusten tekijäryhmänä. Psykkisestä kaltoinkohtelusta raportoitiin eniten sosiaalihuollon puolella. Lainsäädäntöön liittyvien ammattihenkilöiden tekemissä lastensuojeluilmoituksissa ilmaistu huoli lapsen kaltoinkohtelusta vahvistettiin kaikista ammattiryhmistä useimmiten todeksi. Tutkimus osoittaa, että eri alojen ammattilaiset eivät ole lastensuojeluilmoitusten tekemiseen liittyen homogeeninen ryhmä, vaan heidän tietoonsa tulee erilaisia asioita, jolloin lastensuojeluilmoituksia tehdään erilaisista syistä ja eri perustein. Eri alojen ammattilaiset myös työskentelevät eri ikäisten lasten kanssa, mikä selittää eroja siinä, minkä ikäisistä lapsista kukakin tekee tyypillisimmin lastensuojeluilmoituksia. (Kesner 2008.)

Vaikka lastensuojeluilmoitus on tärkeä osa lastensuojelun systeemiä ja sillä on olennainen merkitys erityisesti lastensuojelutarpeen arvioinnin alkuvaiheessa, on mielenkiintoista, että siihen liittyen on kuitenkin tehty vasta hyvin vähän tutkimusta. Erityisen vähälle huomiolle tutkimuksissa on jäänyt se, mitä lastensuojeluilmoitus kokemusnäkökulmasta merkitsee ja millaisia oletuksia tai ennakkoluuloja siihen liittyy. Ammattilaisten näkemyksiä kartoittaneiden tutkimusten pohjalta voidaan ainoastaan todeta, että lastensuojelujärjestelmä saatetaan toisinaan kokea jähmeänä, eikä edes lasten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla ole aina selkeää käsitystä siitä, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa tai mitkä ovat sen tekemisen perusteet. Tältä pohjalta voidaan varovasti olettaa, että myöskin asiakkaiden ymmärrys ja tietopohja lastensuojeluilmoitukseen liittyen saattaa olla puutteellinen ja siihen voi liittyä erilaisia oletuksia ja epätietoisuutta. Yllä esiteltyjä lähinnä yhdysvalloissa tehtyjä tutkimuksia ei voida kuitenkaan suoraan soveltaa suomalaisessa yhteiskunnassa erilaisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen vuoksi. Suomessa tehtyjen pro gradu tutkimusten valossa tutkimukseni lähtöoletuksena kuitenkin on, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvät merkitykset myös Suomessa, ovat pääosin kielteisiä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Pragmatismi ja hermeneutiikka tutkimuksen teoreettisina viitekehyksinä

Tutkimukseni on ensisijaisesti aineistolähtöinen, eikä analyysini siten perustu mihinkään tiettyyn, ennalta määriteltyyn teoriaan. Tutkimukseni tarkoituksena ei ole olla teoriaa testaava tai varsinaisesti teoriaa tutkimuksen perustana hyödyntävä, vaan ennemminkin uutta käytännöllistä tietoa tuottava. Teorialla on kuitenkin tärkeä rooli tutkimuksessani, sillä se auttaa käsitteellistämään ja ymmärtämään tarkastelemiani asioita ja ilmiöitä. Teorian avulla pystyn pohtimaan havaintojeni todenmukaisuutta ja arvioimaan tutkimustuloksiani suhteessa laajempaan kontekstiin. Ennen kaikkea teoria liittyy tutkimuksessa tekemiini valintoihin ja esimerkiksi siihen, kuinka ja mistä lähtökohdist aineistoani analysoin. Teorian rooli on tehdä näkyväksi sitä ajattelua, jonka pohjalta tarkastelen tutkimusaineistoani ja muodostan havaintoni. Keskeisimpiä tutkimukseeni liittyviä teoreettisia viitekehyksiä ovat *hermeneuttinen tiedonintressi* sekä *pragmatismi* ja siihen liittyen erityisesti *symbolisen interaktionismin teoria*.

Koska tutkimukseni tarkoituksena on ymmärtää lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä, siihen liittyy olennaisesti hermeneuttinen tiedonintressi. Hermeneutiikka teoreettisena suuntauksena liittyy tulkinnan metodologiaan ja ohjaa sitä, kuinka tarkastelen aineistoani. Schmidt (2014, 1) määrittelee, että hermeneutiikka merkitsee tulkintaa ja ymmärtämistä. Tutkimuksessa se tarkoittaa ymmärtämistä niin, että myös piilotetut ja tiedostamattomat merkitykset tulevat näkyviksi (Schmidt 2014, 5). Hermeneutiikka tulkinnallisena lähestymistapana kohdistaa huomionsa merkitykselliseen ihmistoimintaan, joten se soveltuu hyvin lähestymistavaksi esimerkiksi tekstien tai taiteen tutkimiseen. (Schmidt 2014, 1; Manzavinos 2016.) Hermeneuttisen ajattelun perustana on, että ihminen suuntautuu ympäristöönsä tulkintojensa ja kokemustensa kautta. Jotta ihmisten kokemuksista, ajatuksista ja yksilöllisistä merkitysrakenteista voidaan muodostaa tietoa, tarvitaan ymmärtävää ja tulkitsevaa tutkimusotetta. Näin ollen pelkkä kokemusten ja merkitysten kuvailu ei riitä. (Judén-Tupakka 2007, 64-65; Schmidt 2014, 1-4.)

Hermeneuttiseen ymmärtämiseen liittyy olennaisesti asioiden ja ilmiöiden tarkastelu kontekstissaan sekä kehämäinen tiedon muodostuksen tapa. Kehämäiseen tiedonmuodostamiseen sisältyy ajatus siitä, että vain kokonaisuuden osia ymmärtämällä voi ymmärtää kokonaisuutta ja kokonaisuutta

ymmärtämällä voi ymmärtää kokonaisuuden osia. Toisin sanoen esimerkiksi tutkimusaineiston tekstikatkelmia on tarkasteltava osana koko aineistoa ja huomioitava ajallinen ja situationaalinen konteksti, jossa tekstikatkelma esiintyy. Toisaalta myös yleiskuvaa aineistosta luodessa on kiinnitettävä huomiota aineiston yksityiskohtiin. (Gadamer 2013, 237; Manzavinos 2016; Schmidt 2014, 1-4.) Schmidt (2014, 4) esittää, että esimerkiksi jos ihminen ei ymmärrä lauseesta yhtä tärkeää sanaa, hän saattaa tulkita lauseen väärin. Toisaalta, jos ihminen ei tarkastele sanaa osana kokonaista lausetta, häneltä voi jäädä ymmärtämättä sanan merkitys osana kontekstia. Tulkinnat tulevat ymmärrettäväksi, kun niitä tarkastellaan suhteessa toisiinsa sekä esimerkiksi siihen aikaan ja yhteiskuntaan, jossa ilmiö esiintyy (Manzavinos 2016).

Käytännössä tutkimuksen teossa hermeneutiikka näkyy siten, että omia tulkintoja tarkastellaan sekä yksittäin, suhteessa toisiinsa kuin myös osana koko aineistoa. Tulkintoja tehdessä hyödynnetään olemassa olevaa teoriaa ja tarkastellaan tulkintoja suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Hermeneuttisen kehän mukaisesti tulkintoja pyritään tarkentamaan, korjaamaan ja muovaamaan palaamalla tarkastamaan niiden paikkansa pitävyyttä aina alkuperäisestä aineistosta. (Judén-Tupakka 2007, 64–65.) Schmidt (2014,7) kuvaa, että vähitellen näin tietoa muodostaen ja koko ajan omia tulkintoja tarkentaen tavoitteena on lopulta pystyä tulkitsemaan kirjoittajan tai puhujan luovaa prosessia niin, että ymmärtää tekstiin tai puheeseen kätkeytyviä merkityksiä. Tavoitteena on ymmärtää merkityksiä jopa syvällisemmin, kuin mitä kirjoittaja tai puhuja on itse tiedostanut. Schmidin (2014, 7) mukaan hermeneuttiseen ymmärtämiseen kuuluu sanojen ja kielen ymmärtäminen, mutta myös tekninen ja psykologinen ymmärtäminen. Kielellinen ymmärtäminen tarkoittaa, että tutkija ymmärtää tekstin tai puheen sisällön ja sanoman. Psykologinen ymmärtäminen puolestaan tarkoittaa esimerkiksi tulkintaa siitä, miksi kirjoittaja käyttää jotakin tiettyä sanaa ja mitä hän sanalla haluaa viestiä. Jotta tekstiä tai puhetta voidaan ymmärtää kokonaisvaltaisesti, tarvitaan sekä kielellistä ymmärtämistä että psykologista ymmärtämistä. (Emt., 7.)

Pragmatismi tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä liittyy sosiaalipsykologiseen taustaani ja siihen, miten ymmärrän ihmisen olevan ja toimivan maailmassa suhteessa muihin ihmisiin. Pragmatistinen lähestymistapa ymmärtää ihmisen toimivana olentona, joka kiinnittyy todellisuuteen toimintansa ja käytäntöjensä kautta (Kilpinen, Kivinen & Pihlström 2008, 7). Toisin sanoen jopa ihmisen ajattelu ja kokemus maailmassa olemisesta muovautuvat dynaamisessa vuorovaikutussuhteessa hänen ympäristönsä kanssa. Esimerkiksi sen, kuka ihminen kokee olevansa, minkä asioiden hän kokee itseään määrittävän ja mitä asioita ja arvoja ihminen pitää tärkeänä, nähdään määrittyvän suhteessa ympäristöön ja ihmisen toimiessa ympäristössään. (Ks. esim. Malachowski 2010,

25.) Pragmatistit eivät kuitenkaan näe, että ainoastaan ympäristö vaikuttaa ihmiseen, vaan että ihminen on itse myös aktiivinen toimija, joka vaikuttaa ympäristöönsä. Toimiessaan ympäristössään jokainen ihminen osallistuu ympäristön muokkaamiseen, ajattelutapojen kehittymiseen sekä merkitysten tuottamiseen ja uusintamiseen. (Blumer 1998, 2-3; Kilpinen ym. 2008, 7.)

Pragmatistinen näkökulma ihmiseen on lähtöisin Chicagon koulukunnasta 1800-luvun loppupuolelta ja 1900-luvun alusta. Sen perustajahahmoina voidaan pitää Charles S. Peircea, myöhemmin erityisesti William Jamesia, John Deweya ja George Herbert Meadia. (Kilpinen ym. 2008, 8–11; Malachowski 2010, 2.) Moninaisen historiansa ja useiden taustavaikuttajien vuoksi pragmatismi itsessään ei olekaan vain yksi ajattelutapa, vaan ennemminkin useita erilaisia ajattelutapoja (mm. Kilpinen ym. 2008, 8–11; Määttänen 2008, 231). Tämä tekee myös pragmatismien ymmärtämisestä ja teorian hyödyntämisestä haasteellista. Yhtenäistä kaikissa pragmatismiksi luokiteltavissa näkökulmissa kuitenkin on sosiaalisten tapojen ja käytäntöjen merkitys yhteiskunnallisten ja filosofisten kysymysten tarkastelussa. Samoin pragmaatikkoja yhdistää ajatus siitä, että ihmistä ja inhimillisiä toimintoja on tarkasteltava osana ympäristöä, yhteisöä ja yhteiskuntaa. (Määttänen 2008, 231.)

Pragmatistisesta ajattelusta omaan tutkimukseeni liittyy erityisesti alun perin G.H. Meadin ajatuksista kehittynyt symbolisen interaktionismin teoriasuuntaus. Mead on mielenkiintoinen teoreetikko, sillä hän ei eläessään julkaissut yhtään kokonaista teosta, vaan Meadin ajatuksia ja tekstejä on julkaistu postuumisti hänen seuraajiensa, kuten Blumerin ja Kuhnin taholta. Mead ei myöskään käyttänyt käsitettä symbolinen interaktionismi, vaan puhui sosiaalisesta behaviorismista. (mm. Kuusela 2001, 61; 72.) Sosiaalisella behaviorismilla Mead kuitenkin tarkoitti samaa, mistä hänen seuraajansa puhuvat käyttäessään paremmin kuvaavaa käsitettä symbolinen interaktionismi. Funktionaalisen ajattelun mukaan Mead näki psykologiset ilmiöt toiminnallisina ja kritisoi reduktionistista näkemystä siitä, että ihmisen toiminta on automaattista reagoitua ärsykkeisiin. Mead ajatteli, että sen sijaan käyttäytyminen on nähtävä suhteessa toimintaan, ja että toiminta tapahtuu aina sosiaalisessa ympäristössä. Ihminen ei siis reaktiivisesti toimi pelkästään ulkoisten ärsykkeiden ohjaamana, kuten behaviorismissa ajatellaan, vaan ihminen myös tiedostaa, arvioi ja suhteuttaa toimintaansa ympäristöön. (Kuusela 2001, 64–65.)

Meadin ajattelun mukaan ihmisten välinen kommunikaatio tapahtuu merkitsevien symbolien välityksellä. Merkitsevät symbolit ovat verbaalia ja nonverbaalia viestintää, esimerkiksi eleitä, ilmeitä, sanoja ja tekoja, joihin vuorovaikutuksen vastapuoli reagoi. Kun vastapuoli reagoi eleeseen ja osallistuu näin kommunikaatioon, eleiden tulkitaan olevan merkitysvälitteisiä. Toisin sanoen osapuolet

ymmärtävät eleellä, teolla, sanalla tai asialla olevan yhteisen merkityksen ja toimivat sen mukaan, jolloin vuorovaikutus on sujuvaa. (Kuusela 2001, 67–68; Mead 1962, 75–77.) Meadin ajattelun mukaan kaikki merkitykset muotoutuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, sosiaalisen teon seurauksena. Kun ihmiset toimiessaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ymmärtävät teon tai asian merkityksen samaa asiaa, sillä voidaan nähdä olevan sosiaalisesti jaettu merkitys. (Mead 1962, 76.) Meadin (1962, 77) mukaan objektien merkitykset muodostuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa kun ihmiset toimivat omien objektiin liittyvien kokemustensa perusteella ja suhteuttavat niitä siihen sosiaaliseen ympäristöön, jossa toiminta tapahtuu.

Symbolisen interaktionismin perusajatuksena on, että ihmiset toimivat maailmassa siltä perustalta, millaisia merkityksiä ymmärtävät asioilla, esineillä ja ilmiöillä olevan. Ajatellaan, että ihmiset antavat erilaisia merkityksiä kaikelle havaittavalle. Esimerkiksi kaikilla fyysisillä objekteilla, sosiaalisilla kategorioilla ja yhteiskunnallisilla instituutioilla on omat merkityksensä. Usein käytetty esimerkki on, että tuoli on itsenäinen fyysinen objekti, jolla on oma merkityksensä niin, että ymmärrämme sen olevan tuoli. Kun ihminen ymmärtää tuolilla olevan merkityksen, että sillä voi istua, niin hän osaa toimia sen mukaan. Keskeistä symbolisen interaktionismin ajattelussa on se, että asioiden merkitykset eivät ole ainoastaan yksilön mielen sisäisiä, vaan myös itsestään selviltä tuntuvat merkitykset ovat aina sosiaalisesti muotoutuneita. Yksilö omaksuu ne aina sosiaalisen vuorovaikutuksen seurauksena ja suhteessa siihen ympäristöön, jossa elää. Merkitykset näyttäytyvät siten eräänlaisina sosiaalisina tuotteina ja osana jaettua ymmärrystä, jonka pohjalta ohjaamme toimintaamme. (Blumer 1998, 2–5; Mead 1962, 71–73; 79.) Blumer (1998, 2–3) korostaa, että vaikka ihmiset toimivat sosiaalisesti jaettujen merkitysten perusteella, merkitykset eivät ole ainoastaan ulkoapäin annettuja itsestäänselvyyksiä. Ihmiset itse ovat aktiivisia vuorovaikutuksen osapuolia ja siten mukana tuottamassa merkityksiä. Kuten Mead (1962, 76–77) kuvaa, merkitykset rakentuvat osana vuorovaikutusprosessia niin, että vuorovaikutuksen eri osapuolet reagoivat muiden osapuolien toimiin. Tällöin vuorovaikutuksen kaikkia osapuolia tarvitaan merkitysten muodostumiseen.

Lauer ja Handel (1977, 12) täsmentävät symbolisen interaktionismin ajatusta toteamalla, että jokainen havaittava objekti voi olla olemassa myös ilman merkitystä, mutta vasta merkitys antaa meille vihjeen siitä, kuinka toimimme suhteessa objektiin (Lauer & Handel 1977, 12). Esimerkiksi luonnossa ilmenevät objektit, kuten vesi, ilma ja kasvit ovat olemassa myös ilman niihin liittyviä merkityksiä. Kuitenkin vasta merkitysten kautta käy ilmi, mitä ne ovat, mihin niitä tarvitaan ja kuinka niihin tulisi suhtautua. Asioiden sosiaalisesti jaetut merkitykset eivät ole aina tiedostettuja, vaan ihmiset ikään kuin tiedostamatta toimivat merkitysten mukaisesti – niin kuin ympäristössä ovat op-

pineet toimimaan. Arkielämässä monet merkitykset jäävät näkymättömiksi, eikä yksilö itsekään ymmärrä toimivansa merkitysten mukaisesti. Vasta symbolisaatio ja merkitysten sanallistaminen tekevät merkitykset näkyväksi ja tuovat ne tietoisuuteen. (Mead 1962, 78-79.)

Kokonaisuudessaan symbolisen interaktionismin teoria on laaja teoriakokonaisuus ihmisen minuuden rakentumisesta, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja merkitysten muodostumisesta kommunikatiivissa. Tässä tutkimuksessa hyödynnän kuitenkin vain pientä osaa laajasta teoriakokonaisuudesta ja käytän sitä lähinnä käsitteellisessä ymmärrettäväksi tekemisessä. Hyödynnän teoriaa ensisijaisesti tarkastellessani lastensuojeluilmoituksiin liittyviä merkityksiä, jolloin kiinnitän erityisesti huomiota sosiaalisesti jaettuihin merkityksiin ja siihen, kuinka merkityksiä tuotetaan vuorovaikutuksessa. Ymmärrän internetin keskustelupalstat erityisenä vuorovaikutuksen alueena, jossa ihmiset käyvät keskustelua merkityksistä ja tekevät niitä näkyväksi. Olen kiinnostunut siitä, korostuvatko jotkut merkitykset keskusteluissa ja vaihtelevatko merkityksenannot tiettyjen ihmisten tai ryhmien välillä. Koen, että nämä ovat olennaisia taustatietoja käytännön lastensuojelun sosiaalityön toteuttamiselle, sillä lastensuojeluilmoitus on yleensä lastensuojeluasiakkuuden ja siten koko lastensuojelun työskentelyn lähtökohtana. Sosiaalityöntekijän on olennaista ymmärtää sitä, millaisia merkityksiä asiakkaat lastensuojeluilmoitukseen liittävät, jotta osaavat ottaa näitä huomioon asiakkaan kohtaamisessa ja siinä tilanteessa, jossa esimerkiksi lastensuojeluilmoitusta käsitellään ensimmäistä kertaa.

3.2 Aineistona internetkeskustelut

Keräsin tutkimusaineistoni internetin avoimilla keskustelupalstoilla käydyistä keskusteluista. Päädyin tutkimusaineistoni äärelle sattumalta, kun jo useita vuosia sitten satuin lukemaan, mitä lastensuojelusta ja lastensuojelun sosiaalityöstä kirjoitetaan internetin keskustelupalstoilla. Tuolloin mieleeni jäivät keskustelupalstojen raflaavat kommentoinnit ja se, että lastensuojelu näyttäytyy kovasti ihmisiä puhututtavana aiheena. Mieleeni jäi kuitenkin myös se, että kaikki kommentit eivät suinkaan olleet kielteisiä, vaan osa kommenteista oli suorastaan lastensuojelumuonteisia ja lastensuojelun hyviä puolia korostavia. Keskustelupalstat palautuivat mieleeni, kun aloin suunnitella pro gradu -tutkimustani. Ajattelin, että keskustelupalstoja hyödyntämällä voisin saada kerättyä monipuolisen tutkimusaineiston, joka heijastaa aidosti sitä, mitä ihmiset kokevat lastensuojeluilmoituksen merkitsevän. Erityisesti halusin tarkastella niitä merkityksiä ja ennako-oletuksia, mitä lastensuojeluilmoi-

tukseen liittyy silloin, kun ihminen ei ole vielä asioinut lastensuojelun kanssa. Koin, että keskustelupalstat antavat tähän mahdollisuuden.

Laaksonen ja Matikainen (2013, 208) toteavat, että internetkeskustelut ovat erinomainen väylä yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimiseen. Ne ilmentävät ihmisten käsityksiä keskustelujen kohteena olevista aiheista ja voivat kertoa jotakin myös siitä ajasta ja kulttuurista, jossa elämme (emt., 208). Aineiston keruu internetkeskusteluista on perusteltua, sillä internet on nykyään useimmille ihmisille ensimmäinen tietolähde, josta uusista asioista lähdetään etsimään tietoa. Avoimilla keskustelupalstoilla jaetaan myös omia kokemuksia ja halutaan kuulla muiden vastaavanlaisista kokemuksista (mm. Kuula 2011, 117). Niillä tuotetaan yhteistä ymmärrystä asioista ja työstetään ja uusinnetaan asioiden merkityksiä. Ajattelen, että internetkeskusteluja tarkastelemalla voin päästä mahdollisimman lähelle ihmisten aitoja ajatuksia ja merkityksenantoja. Avoin internetkeskustelu on lähtöisin aina ihmisten omista tarpeista ja voi jollain tavoin ilmentää sitä keskustelua, mitä muiden ihmisten kanssa aiheesta muutoinkin käydään. Se voi siten olla tutkimusaiheeni kannalta hedelmällisempi aineisto, kuin mitä olisin esimerkiksi haastattelemalla saanut kerättyä.

Tutkimusaineistoni koostuu Vauva.fi –internetsivustolla käydyistä verkkokeskusteluista. Keskustelujen käyttämiseen tutkimusaineistona olen saanut kirjallisen tutkimusluvan sivuston ylläpitäjiltä.¹ Luvan saaminen sivuston haltijalta on olennaista silloin, kun kyseessä on yrityksen omistama ja ylläpitämä sivusto (mm. Kuula 2011, 118). Valikoin aineistoni sillä perusteella, että keskusteluissa keskusteltiin lastensuojeluilmoituksesta ja siitä, mitä se tarkoittaa. Jätin aineistosta pois sellaiset keskustelut, joissa on vain muutamia kommentteja tai jotka eivät tutkimuskysymykseni kannalta olleet erityisen merkityksellisiä. Jätin aineistosta pois myös sellaiset keskustelut, joissa käydään lähinnä yleistä keskustelua lastensuojelusta, eikä keskustelu siten kohdennu lastensuojeluilmoituksen merkityksiin. Tutkimusjoukkoni on hyvin laajasti määriteltynä sellaiset henkilöt, jotka ovat käyneet keskustelua lastensuojeluilmoituksesta ja sen merkityksistä internetin keskustelupalstoilla. Suunnittelin aluksi rajaavani tutkimusjoukkoni ainoastaan sellaisiin ihmisiin, joiden omasta lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, mutta päädyin jättämään tämän rajauksen pois, sillä asia ei käy aina kommentteista ilmi ja aineistoa oli siten tämän määrittäjän perusteella vaikea rajata.

¹ Vauva.fi –sivuston keskustelujen käyttämisestä tutkimusaineistona on käyty sähköpostikeskustelu Sanoma Median edustuksen kanssa loka- ja marraskuun 2016 aikana. Aineiston tutkimukselliseen käyttöön on saatu kirjallinen lupa Sanoma Median päätoimittajalta.

Tutkimusaineistoni keskusteluissa on kommentteja aikaväliltä 2007–2016. Pohdin alkuun, olisiko aineisto ollut hyvä rajata niin, että aineistossa olisi ollut kommentteja vain vuonna 2014 tehdyn sosiaalihuoltolain uudistuksen jälkeiseltä ajalta. Uusi sosiaalihuoltolaki muutti lastensuojelun luonnetta niin, että lakiuudistuksen jälkeen osittain samoja lapsen kasvua ja kehitystä turvaavia palveluja alkoi saada myös sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina ilman lastensuojeluasiakkuutta (ShL 2014/1301, 13§, 14§; STM 2016, 31–32). Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi kotipalvelu ja perheyö (STM 2016, 9). Osassa suomalaisista kunnista lakiuudistus muutti myös lastensuojeluilmoituksen käsittelyä niin, että ilmoitusten käsittely eriytettiin lastensuojelusta erilliseen selvitystiimiin tai siirrettiin uuden lastensuojelun sosiaalityön yksikön tehtäväksi. Lakiuudistuksen jälkeen lastensuojeluilmoitus käynnistää perheelle samanlaisen palvelutarpeen arvioinnin, kuin mitä perhe voi myös itse sosiaalihuoltolain mukaan pyytää tehtäväksi. Palvelutarpeen arvioinnin jälkeen voidaan joko aloittaa lastensuojeluasiakkuus, päättää selvitys aloittamatta asiakkuutta tai perheen palvelut voidaan järjestää sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa. (STM 2016, 9, 80–82; ShL 2014/1301, 36§.) Jossain määrin lakiuudistus on voinut vaikuttaa siihen, mitä ihmiset ajattelevat lastensuojelusta ja lastensuojeluilmoituksesta. Päädyin kuitenkin jättämään tällaisen ajallisen rajauksen pois kahdesta syystä. Ensinnäkin rajauksen myötä aineistoni olisi jäänyt kovin pieneksi, mikä olisi voinut heikentää tutkimustulosteni luotettavuutta. Toiseksi en nähnyt todennäköisenä sitä, että uusi sosiaalihuoltolaki olisi muuttanut ihmisten ajatuksia ja asenteita vielä kovinkaan radikaalisti niin lyhyessä ajassa. Lain uudistuksesta siihen, kun keräsin tutkimusaineistoni, oli kulunut alle kaksi vuotta. Olettavaa on, että sosiaalihuoltolain uudistuksen tuomat muutokset näkyvät ihmisten asenteiden muutoksena vasta paljon pidemmän ajan jälkeen.

Valikoin aineistoni niin, että silmäilin ensin läpi kaikki Vauva.fi –sivuston keskustelut, joissa viitattiin lastensuojeluilmoitukseen. Alustavan lukemisen jälkeen 25 keskustelua näyttäytyi sellaisina, joiden koin vastaavan jollakin tavoin tutkimuskysymyksiini. Näistä vielä kahdeksan karsiutui pois tarkemman lukemisen jälkeen. Lopulliseen aineistooni päätyi 17 keskustelua. Tutkimusaineiston hankinnan ja valikoimisen jälkeen muunsin aineistoni analysoitavaan muotoon. Internetin keskusteluaineistojen osalta tämä tarkoitti sitä, että vein kommentit yksinkertaiseen ja selkeästi luettavaan tekstimuotoon, missä ei ole välissä esimerkiksi mainoksia tai muuta ylimääräistä. Tässä vaiheessa poistin kommentteista myös alkuperäiset nimimerkit. Aineiston käsittelyn jälkeen minulla oli yhteensä 289 sivua keskusteluja Word-tiedostoiksi muunnettuna.

3.3 Analyysimenetelmänä laadullinen sisällönanalyysi

Toteutin tutkimukseni hyödyntäen laadullisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää. Sisällönanalyysissa tarkoituksena on poimia aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennainen sisältö ja kuvata dokumenttien sisältöä analyttisesti sanallisin keinoin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106; Hakala & Vesa 2013, 218). Sisällönanalyysissä pyritään ymmärtämään syvällisesti ja laajasti jotakin ilmiötä. Tutkimuksen tavoitteena voi siten olla esimerkiksi jonkun sosiaalisen toiminnan muodon havaitseminen ja ymmärtäminen. (Hakala & Vesa 2013, 218; 222). Kuten Schreier (2012, 3–4) toteaa, sisällönanalyysin tarkoituksena ei ole kuitenkaan kuvata koko analysoitavan aineiston sisältöä. Sen sijaan sisällönanalyysin avulla kohdennetaan huomiota tiettyihin tutkimuskysymysten kannalta relevantteihin asioihin. Siinä kiinnitetään huomiota sisällössä niihin kohtiin, jotka näyttävät tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisinä ja pyritään näin rakentamaan syvällistä ymmärrystä tutkimuskohteena olevasta asiasta tai ilmiöstä. (Schreier 2012, 3–4.)

Sisällönanalyysi soveltuu hyvin erilaisten tekstimuotoisten aineistojen tutkimiseen. Sisällönanalyysia on käytetty myös jonkin verran kuvamateriaalin tutkimiseen. (Schreier 2012, 2–3.) Sisällönanalyysi on hyvä tapa lähestyä moniäänistä ja usein sisällöltään rikasta verkkoaineistoa, sillä sen avulla voidaan tarkastella monenlaisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia kysymyksiä (Hakala & Vesa 2013, 219). Sisällönanalyysi auttaa tarkastelemaan aineiston sisällöllisiä merkityksiä systemaattisin keinoin. Merkitysten löytäminen tapahtuu luokittelemalla ja teemoittelemalla aineistoa ja tulkitsemalla teemojen sisältöä (Schreier 2012, 1–2). Hakala ja Vesa (2013, 220) huomauttavat, että vaikka sisällönanalyysi on oivallinen apuväline internet-aineistojen tutkimiseen, rönsyilevä internet-aineisto tuo sisällönanalyysiin myös omat haasteensa. Verkkokeskustelut lähtevät helposti eri suuntiin ja keskustelujen sisälle voi syntyä useita eri keskustelulinjoja. Tämän vuoksi ei voida olettaa, että sisällönanalyysilla voitaisiin kattavasti analysoida ja tehdä huomioita koko aineiston sisällöstä, vaan tutkijan on tiukasti pitäydyttävä tutkimuskysymyksen ohjaamassa linjassa. (Hakala & Vesa 2013, 220.)

Sisällönanalyttisessä tutkimuksessa on Krippendorffin (1980, 169) mukaan karkeasti jaoteltuna kolme vaihetta: tutkimuksen suunnittelu, analyysin toteuttaminen ja raportointi. Vaiheet eivät kuitenkaan välttämättä etene kronologisessa järjestyksessä, vaan limittyvät usein toisiinsa. Analyysin suunnitteluun kuuluu muun muassa analyysia ohjaavien kysymysten muotoilu, sopivan aineiston etsiminen sekä aineiston luokittelun ja teemoittelun perustelujen miettiminen. (Emt., 169–170.) Hakala ja Vesa (2013, 219) jakavat suunnittelun jälkeen tapahtuvan varsinaisen analyysivaiheen vielä kahteen vaiheeseen, luokittelurungon luomiseen ja luokitteluun. Myös nämä vaiheet todelli-

suudessa usein limittyvät toisiinsa ja pitävät myös sisällään erilaisia osavaiheita (Hakala & Vesa 2013, 236). Luokittelurungolla Hakala ja Vesa (2013, 219–222) tarkoittavat kriteeristöä, jonka perusteella aineistoa pyritään jakamaan luokkiin mahdollisimman systemaattisesti ja tarkasti. Luokitusrunko perustuu niihin tekijöihin, joihin tutkimusaineistoa tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota (emt., 222). Luokittelurungon perustana on tutkimuskysymys, mutta luokittelurunkoon voi sisältyä myös muita tekijöitä, joiden perustella aineistoa valikoidaan ja luokitellaan (Schreier 2012, 4). Omassa tutkimuksessani luokitusrunko pohjautuu ensisijaisesti tutkimuskysymyksiini. Luokitusyksiköt eli luokat joihin aineistoa pilkotaan voivat olla esimerkiksi kappaleita, lauseita tai yksittäisiä sanoja. Olennaisinta luokitusyksiköiden muodostamisessa on se, että ne sisältävät ajatuksellisen kokonaisuuden, (Hakala & Vesa 2013, 222.)

Analyysivaiheessa tutkija käy aineistoa huolellisesti ja systemaattisesti läpi ja jäsentää sen olennaisista sisältöä luokitusrungon mukaisesti teemoiksi. Analyysin edetessä teemoja yhdistellään ja tarvittaessa nimetään uudelleen niin, että ne kuvaavat parhaiten kunkin teeman sisältöä. Kiinnostavat ja olennaiset ilmaisut ryhmitellään yhtäläisten ilmaisujen joukoiksi kategorioihin ja annetaan kullekin kategorialle kuvaava nimi. Analyysi etenee ja tarkentuu niin, että kategorioista muodostetaan yläkategorioita ja yhdistellään samansisältöisiä alakategorioita toisiinsa. Ylimääräiset tutkimuskysymyksen kannalta epäolennaiset teemat voidaan jättää analyysin ulkopuolelle. Lopuksi yläkategoriat yhdistetään vielä yhdeksi kategoriaksi niin, että se kuvaa jotakin olennaista aineistosta. Ajatuksena on, että alakategorioiden, yläkategorioiden ja yhdistävien kategorioiden avulla pystytään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Lopullisten teemojen muodostamisen jälkeen tutkija tekee tulkintaansa teemojen sisällöstä ja kytkee analyysinsä laajempaan kontekstiin. Analyysissä ja analyysin tuloksia raportoidessa tutkijan on tärkeää palata vielä tarkistamaan alkuperäisestä aineistosta väittämiensä paikkansapitävyys. (Hakala & Vesa 2013, 218–219; Krippendorff 1989, 177; Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.) Ajatuksena on, että periaatteessa joku toinen tutkija voisi toistaa tutkimuksen saman luokitusrungon perusteella. Laadullisessa aineistossa luokkien ei tarvitse olla samansuuruisia tai perustua esimerkiksi tietyn sisällön esiintymistiheyteen, vaan siinä voidaan nostaa esiin myös ainutkertaisuutta ja harvinaisuutta. Tutkimuksessa on kuitenkin olennaista kuvata tarkkaan, miten asioita on luokiteltu, miten luokkia voidaan verrata toisiinsa ja miten niistä on tehty johtopäätöksiä. (Hakala & Vesa 2013, 218–219.)

Käytännössä toteutin tutkimukseni mukailten Tuomen ja Sarajärven (2009) ohjeistusta. Aloitin aineiston analyysin avoimella lukemisella, jolloin tein jo alustavia havaintoja aineiston keskeisestä sisällöstä. Tein dokumentteihin alleviivauksia ja kirjasin tulosteiden marginaaleihin alustavia huo-

mioitani. Tässä vaiheessa tein niin sanottua alustavaa koodausta eli tarkastelin sitä, mitä aineistossa käsitellään ja millaiset asiat aineistosta puolestaan jäävät tutkimukseni ulkopuolelle (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). En pyrkinyt vielä muodostamaan asioista teemoja, vaan lähinnä tutustuin aineistoon ja tarkastelin, mikä siinä on kiinnostavaa. Tässä vaiheessa tutkimusaineistoni vielä muotoutui niin, että jätin aineistoni ulkopuolelle joitakin kokonaisia keskusteluja, jotka eivät näyttäneet tutkimuskysymysteni kannalta olennaisina. Alustavan koodauksen jälkeen luin aineiston vielä uudelleen läpi ja poimin aineistosta vielä joitakin sellaisia asioita, jotka sisältyivät kiinnostukseeni (emt., 92).

Alustavan koodauksen jälkeen keskitin huomioni aineistosta poimimiini kohtiin ja aloin tarkastella, mitä niissä sanotaan. Aloin muodostaa sisältökokonaisuuksista alustavia teemoja eli tiivistin sanoman sisällön yhteen tai muutamaaan sanaan. (mm. Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Kävin näin läpi koko aineiston, jolloin jo huomasin, että jotkut teemat nousevat aineistossa esiin toistuvasti. Alustavan teemoittelun seurauksena minulla oli pitkä lista aineistoa kuvaavia teemoja, joita aloin yhdistellä ja ryhmitellä samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien perusteella. Yhdistin samaa tarkoittavat teemat yhdeksi teemaksi, ryhmittelin teemoista kokonaisuuksia ja muodostin toisiaan lähellä olevista teemoista uusia teemoja. Jatkoin teemojen hahmottamista niin kauan, jotta sain muodostettua niistä lopulliset teemakokonaisuudet. Osa alustavista teemoista jäi ikään kuin alakategorioiksi varsinaisille teemoille ja näin tarkentamaan sitä, mistä teemassa on kysymys. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.)

Teemoittelun jälkeen sisällönanalyysissä on tavoitteena pystyä yhdistämään kaikki teemat yhdeksi kaikkia teemoja kuvaavaksi laajaksi käsitteeksi tai yhdistäväksi kategoriaksi. Tämän tarkoituksena on tiivistää analyysin myötä jäsennetty aineiston keskeisin sisältö ytimekkääksi kokonaisuudeksi. Toisin sanoen yhdistävän kategorian on tarkoitus osoittaa, mistä tutkimustulokset lopulta kertovat. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 101.) Omassa tutkimuksessani yhdistävän kategorian löytäminen oli haastavaa, sillä analyysin myötä löytämäni teemat olivat osittain voimakkaasti ristiriitaisia. Hahmottelin useita erilaisia otsikoiteja yhdistävälle kategorialle, kunnes oivalsin, että tutkimustuloksissani keskeisintä on nimenomaan ristiriita eri merkitysten välillä ja sen myötä olennaista on niiden näkyväksi tekeminen.

3.4 Tutkimuksen tekoon liittyviä eettisiä kysymyksiä

Toteutin tutkimukseni noudattaen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittämiä eettisiä periaatteita sekä hyvää tieteellistä käytäntöä. Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet linjaavat, että tutkimuksen on kunnioitettava tutkittavan itsemääräämisoikeutta, turvattava yksityisyys ja tietosuoja ja vältettävä vahingoittamista. Tämä tarkoittaa, että tutkimus ei saa aiheuttaa tutkittaville henkilöille tai muulle ihmisryhmälle henkistä, taloudellista eikä sosiaalista haittaa. Yksittäiset henkilöt eivät saa olla tunnistettavissa tutkimusraportista ja esimerkiksi suorat aineisto-otteet on tämän vuoksi arvioitava yksitellen tunnistamisen näkökulmasta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012a.) Omassa tutkimuksessani olen ottanut eettiset seikat huomioon jo hyvin varhaisessa vaiheessa suunnitellessani tutkimustani.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012b, 6) toteaa, että tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja sen tulokset voivat olla uskottavia vain, jos tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön periaatteita noudattamalla. Näin toimimalla voidaan toteuttaa laadukasta ja luotettavaa tutkimusta (Kuula 2011, 26). Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää tutkijalta rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta aina aineiston hankinnasta ja analyysistä lähtien tutkimustulosten esittämiseen ja raportointiin saakka. Tutkimuksen on noudatettava eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, analyysi- ja raportointitapoja sekä avoimuutta tutkimustuloksia esittäessä ja tuloksia arvioitaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012b, 6.) Omassa tutkimuksessani turvaan hyvän tieteellisen käytännön mukaan toimimisen sillä, että arvioin omia toimintatapojani ja tutkimustulosten luotettavuutta koko tutkimusprosessin ajan. Raportoin tutkimuksen teon vaiheista ja myös mahdollisista haasteista avoimesti tutkimusraportissani ja arvioin tutkimustani kriittisesti ja monipuolisesti vielä tutkimuksen teon jälkeen. Kuten Kuula (2011, 29) toteaa, ajattelen, että tutkijan kyky arvioida kriittisesti omaa toimintaansa ja keskustella avoimesti esimerkiksi aineistoon ja tutkimuksellisiin valintoihin liittyvistä kysymyksistä ilmentää hyvää tutkimuseetiikkaa.

Tutkimuseettisten säännösten mukaisesti tutkimukseen osallistumisen tulee olla lähtökohtaisesti vapaaehtoista ja riittävään tietoon perustuvaa. Tutkittavilla tulee olla mahdollisuus valita, haluaako osallistua tutkimukseen. Poikkeuksena tästä on kuitenkin julkistettujen tai julkisten tietojen sekä arkistoaineistojen tutkiminen, johon ei erikseen tarvita lupaa kaikilta henkilöiltä, joiden tietoja arkistossa on. (Kuula 2011, 62; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012a.) Omassa tutkimuksessani olen käyttänyt aineistona sellaisia internetin keskusteluja, jotka ovat avoimia ja näin ollen kenen tahansa vapaasti luettavissa. Kuitenkin, kuten Turtiainen ja Östman (2013, 48) toteavat, myös jul-

kista internet-aineistoa tutkiessa on hyvä pohtia, keneltä tarvitaan lupa aineiston tutkimiseen. Omasa tutkimuksessani olen kysynyt luvan internetkeskustelujen tutkimukselliseen käyttöön Vauva.fi –sivuston ylläpitäjiltä. Kerroin avoimesti tutkimuslupaa kysyessäni, että käytän keskusteluja pro gradu –tutkimukseni aineistona ja tarkastelen niiden avulla lastensuojeluilmoituksen merkityksiä. Kerroin tässä vaiheessa myös, että yksittäiset henkilöt eivät tule olemaan keskusteluista tunnistettavissa, ja että analysoin lastensuojeluilmoituksen merkityksiä yleisellä tasolla. Keskustelut olivat valmiiksi nimettömiä tai nimimerkeillä kirjoitettuja, mutta ennen analyysin tekemistä käsittelin aineiston vielä niin, että poistin siitä kaikki nimimerkit ja mahdolliset muut tunnistetiedot. Analysoitavaan muotoon muuntamani aineiston säilytin muistitikulla niin, että se oli ainoastaan minun käytävissäni.

Kuten Pietarinen (2002, 59) toteaa, tutkijan perustehtävä on luotettavan informaation tuottaminen. Tutkimukseni analyysissa ja tutkimustulosten raportoinnissa olen pitänyt huolen siitä, että en vääristele tai valikoi tutkimustuloksia, vaan raportoin tuloksista avoimesti ja rehellisesti, sellaisina kuin ne näyttäytyvät (ks. esim. Kuula 2011, 26; Pietarinen 2002, 66). Arvioin omia tulkintojani kriittisesti, ymmärrän tulkintojeni rajallisuuden, enkä pyri esittämään niitä yleisinä totuuksina (mm. Pietarinen 2002, 59; Turtiainen & Östman 2013, 51–52). Tiedostan myös sen, että internetkeskustelut ovat erityinen vuorovaikutuksen areena, mikä voi vaikuttaa tutkimustuloksiini (Turtiainen & Östman 2013, 51–52). Tutkimusraportissa pyrin käyttämään aineistoesimerkkejä harkitusti, mutta kuitenkin niin, että ne havainnollistavat riittävästi aineiston pohjalta tekemiäni tulkintoja. Analyysin olen kirjoittanut sellaiseen muotoon, ettei siitä millään tavoin pysty tunnistamaan yksittäisiä keskustelijoita. Näin pyrin varmistamaan sen, ettei tutkimukseni pysty tuottamaan kenellekään alkujaan keskustelupalstalle kommentoineelle henkilölle minkäänlaista henkistä, taloudellista tai sosiaalista haittaa. (mm. Kuula 2011, 45–47.)

Clarkeburn ja Mustajoki (2007, 68–69) nostavat esiin tärkeän tutkimuksen tekoon liittyvän eettisen kysymyksen, jota on hyvä pohtia silloin, kun tutkimuksessa tarkastellaan ihmisen tuottamaa tai luovuttamaa aineistoa. He esittävät, että yleisesti tutkimuksen tekoon liittyvien seikkojen lisäksi on hyvä pohtia myös tutkimuksessa tuotetun tiedon merkitystä yksilölle. Tutkimuksessa voi nousta esiin esimerkiksi sellaisia asioita yksilöön liittyen, joita tutkimukseen osallistunut henkilö ei ole aiemmin tiennyt tai tiedostanut. (Emt., 68–69.) Omasa tutkimuksessani en koe olevan eettistä ongelmaa tämän asian suhteen. Tutkimusaiheeni ei ole erityisen arkaluontoinen, vaikka tarkastelenkin tutkimuksessani ihmisten lastensuojeluilmoitukseen liittämiä henkilökohtaisia ja sosiaalisesti jaettu- ja merkityksiä. Tarkastelen merkityksiä lähinnä yleisellä tasolla, enkä siten tee tulkintoja varsina-

sesti yksittäisten henkilöiden kertomuksista. Kuula (2011, 46) huomauttaa, että julkaistuilla tutkimustuloksilla voi olla vahingollinen vaikutus tutkittaviin myös silloin, mikäli ne ovat jotakin ihmisryhmää leimaavia tai syrjintää tuottavia. Tämän tutkija voi välttää tarkastelemalla kriittisesti omaa kirjoitustyyliään ja mahdollisia omia asenteellisia uskomuksiaan, jotta ei anna näiden vaikuttaa tutkimustulosten raportointiin (emt., 46).

Kuula (2011, 18) tiivistää, että eettinen tutkimus noudattelee kolmea normia: se pyrkii totuuden etsimiseen ja tiedon luotettavuuteen, kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa ja ilmentää tutkijoiden keskinäisiä suhteita. Tutkijoiden keskinäisten suhteiden ilmentäminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tutkija huomioi myös muiden tutkijoiden tutkimustulokset ja antaa niille omassa tutkimuksessaan oikeanlaisen arvon. Muiden tutkijoiden kunnioittamista osoittaa muun muassa se, että hyödynnä muiden tutkimuksia asianmukaisesti omaa tutkimusaihettaan taustoittaessa eikä esitä muiden tutkimustuloksia ominaan. (Emt., 18.) Omassa tutkimusraportissani olen pyrkinyt tekemään näkyväksi sen, milloin esitän omia tutkimustuloksiani tai näkemyksiäni ja milloin muiden tutkijoiden ajatuksia. Erotuksen näiden välillä teen käyttämällä selkeästi lähdeviittauksia ja kertomalla mihin tutkimukseen viitataan. Varmistaakseni ja osoittaakseni sen, että en ole vahingossakaan esittänyt muiden julkaisemia tekstejä ominani, tutkimukseni on ennen julkaisemista tarkistettu vielä Turnitin-plagioinnintunnistusjärjestelmällä.

Koen, että oma tutkijapositioni on eettinen, sillä tarkastelen aineistoa ulkopuolisen silmin ja tutkimuksellisista lähtökohdista. Pidän tutkimusetiikan kannalta ehdottomasti hyvänä asiana sitä, että minulla oli käytettävissäni valmis, avoin internet-aineisto. Valmista aineistoa hyödyntäessäni minun ei tarvinnut arvioida, mitä ja miten voin lastensuojeluilmoituksiin liittyvistä merkityksistä ja kokemuksista kysyä. Tällöin minun ei tarvinnut myöskään arvioida sitä, millaisia arkoja muistoja kysyminen olisi mahdollisesti voinut nostaa pintaan. Valmis internet-aineisto takaa myöskin sen, että en ole millään tavoin itse osallistunut tarkastelemini keskusteluihin ja näin ollen en ole voinut johdella tai manipuloida keskustelupalstoilla käytyjä keskusteluja (ks. esim. Turtiainen & Östman 2013, 57). Pyrin tarkastelemaan keskusteluja objektiivisesti ja poimimaan sieltä niitä asioita, jotka aidosti aineistosta nousevat. Toki on huomioitavaa, että kiinnostukseni tutkimusaiheeseen nousee omista ammatillisista kokemuksistani ja niiden pohjalta muodostamista ennako-oletuksista. Uskon kuitenkin, että kun tiedostan omat ennako-oletukseni, niin pystyn minimoimaan niiden vaikutuksen lopullisiin tutkimustuloksiin. Tarkoitukseni on ensisijaisesti ymmärtää ihmisten ajatuksia ja lastensuojeluilmoitukselle annettuja merkityksiä niin, että sosiaalityössä pystyttäisiin mahdollisesti muodostamaan niiden pohjalta entistä toimivampia ja asiakaslähtöisempiä käytäntöjä. Koen, että

tämä on hyvä lähtökohta myös tutkimuksen eettisyyden kannalta, sillä tutkimukseni perustana ei ole ajaa esimerkiksi jonkun organisaation tai muun vastaavan tahon etua, vaan ensisijaisesti tuottaa sellaista tietoa, jolla voitaisiin parantaa asiakkaiden asemaa ja niitä tilanteita, joissa asiakkaita kohdataan (ks. esim. Clarkeburn & Mustajoki 2007, 197).

Tutkimuseettinen arviointi kulkee tutkimuksessani mukana aivan tutkimuksen tekemisen loppuun ja sen julkaisemiseen saakka. Kuten Clarkeburn ja Mustajoki (2007, 88) toteavat, tutkimuseettiset kysymykset ovat läsnä vielä tutkimuksen julkaisuvaiheessa. Tällöin tutkija vakuuttaa, että hänen esittämänsä tutkimustulokset ovat varmasti hänen omiaan ja toisaalta samalla myös asettuu väittämieniensä taakse. Tämän pystyn omassa pro gradu –tutkimuksessani rehellisesti tekemään.

4 TULOKSET

Tässä luvussa esitän aineistoni pohjalta tekemäni havainnot ja vastaan tutkimuskysymyksiini. Jäsenen lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä kolmessa luvussa, joista kaksi ensimmäistä jakautuu edelleen kuudeksi alaluvuksi. Tulen osoittamaan, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy hyvin monenlaisia merkityksiä: se näyttäytyy tunnekokemuksena, toimintana ja toiminnan välineenä. Tulososioni tavoitteena on saada lukija tarkastelemaan lastensuojelun käsitettä useasta eri näkökulmasta ja huomaamaan, että useat eri merkitykset liittyvät toisiinsa ja esiintyvät myös yhtä aikaa muodostaen merkityskokonaisuuksia.

Ensimmäisessä tulososion alaluvussa lähestyn lastensuojeluun liittyviä merkityksiä kielteisten tunnekokemusten kautta. Kielteiset tunnekokemukset nousevat vahvasti esiin aineistostani, eikä niitä siksi voi sivuuttaa myöskään lastensuojelun merkityksistä puhuttaessa. Osalle internetpalstojen keskustelijoista lastensuojeluilmoitus näyttäisi merkitsevän ainoastaan kielteistä tunnekokemusta, mikä ilmenee keskusteluissa voimakkaana negatiivisena tunnelatauksena. Toisessa alaluvussa tarkastelen lastensuojeluilmoituksen merkitystä ulkopuolisten ihmisten puuttumisena yksityiseen perheelämään. Tämä on myös voimakkaasti aineistossa esiin nouseva teema ja liittyy osaltaan kielteisiin tunnekokemuksiin. Kolmanneksi esitän, että lastensuojeluilmoitus merkitsee joillekin ihmisille viranomaisten kontrollia ja kokemusta tarkkailun alaiseksi joutumisesta. Neljännessä alaluvussa havainnollistan, kuinka lastensuojeluilmoitus merkitsee häpeäleimaa ja miten kokemus lastensuojeluilmoitukseen liittyvästä stigmatisaatiosta muodostuu suhteessa muihin ihmisiin. Tulososion kahdessa seuraavassa alaluvussa käänän katseen kohti positiivisempaa ajattelua ja osoitan, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy myös neutraaleja sekä myönteisiä merkityksiä. Esitän, että lastensuojeluilmoitus näyttäytyy kollektiivisena vastuunkantona ja suoranaishen kansallisvelvollisuutena. Sen nähdään olevan tärkeä väline lasten kaltoinkohtelun näkyväksi tekemiseksi ja avun saamiseksi. Päätän tulososioni havaintoihin siitä, miten lastensuojeluilmoituksen merkitykset ovat osin ristiriitaisia ja toisaalta kytkeytyvät vahvasti toisiinsa.

Koko tulososion ajan pyrin merkitysten tarkastelun ohella havainnoimaan sitä, miten lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä tuotetaan ja muokataan internetkeskusteluissa. Teen huomioita erityisesti siitä, jos ihmisten kertomuksissa tapahtuu yllättäviä käännteitä ja merkityksenannot muuttuvat keskustelun edetessä. Havainnoin myös sitä, kuinka merkitykset lähtökohtaisesti ohjaavat sosiaalista toimintaa ja luovat pohjaa sille, kuinka ihminen suuntautuu keskusteluun.

4.1 Lastensuojeluilmoituksen näyttäytyminen kielteisinä merkityksinä

Lastensuojeluilmoitukseen liittyviä internetkeskusteluja lukiessa ensivaikutelma lastensuojeluilmoitukseen liittyvistä merkityksistä on melko kielteinen ja näyttää siltä, että lastensuojeluilmoitukseen suhtaudutaan hyvin negatiivisesti. Lastensuojeluilmoitus merkitsee monelle ihmiselle jotakin kielteistä, vaikka sen merkitykset vaihtelevatkin yksilöittäin. Se, että lastensuojeluilmoitukseen liittyviä kielteisiä merkityksiä on hyvin ymmärrettävissä suhteessa Suomessa aiemmin tehtyjen pro gradu – tutkimusten havaintoihin. Lastensuojeluilmoitukseen liittyvät kielteiset merkitykset voivat selittyä osin sillä, että myös yleisesti lastensuojeluun liittyvät mielikuvat ovat ihmisillä pääsääntöisesti kielteisiä (mm. Hagström 2007). Mediassa puhutaan lastensuojelusta usein varsin kielteiseen sävyyn ja vahvistetaan näin kielteisiä mielikuvia (Pätiälä 2016). Yleisesti sosiaalihoitoon liittyvässä tutkimuksessa on tarkasteltu myös sitä, että sosiaalityössä asiakkaan osallisuus ja toimijuus näyttävät usein suhteellisen vähäisenä. Tämä voi lisätä kokemusta asiakkaan ulkopuolisuudesta omassa asiassa ja lisätä sosiaalityöhön liittyviä kielteisiä mielikuvia. (Mm. Rostila & Vinnurva 2013.)

Lastensuojeluilmoitukseen liittyy useita erilaisia kielteisiä merkityksiä, joita tarkemmin erittelen seuraavaksi neljässä eri alaluvussa. Osoitan, että lastensuojeluilmoitus merkitsee hyvin usein jotakin kielteistä tunnekokemusta tai siihen liittyy jokin kielteinen tunnekokemus. Havainnollistan, että lastensuojeluilmoituksen nähdään merkitsevän sekä muiden ihmisten puuttumista yksityiseen perhe-elämään kuin myös viranomaisten perheeseen kohdistamaa kontrollia. Viimeisimmäksi tässä luvussa tarkastelen lastensuojeluilmoituksen merkitystä perhettä määrittävänä häpeäleimana.

4.1.1 Lastensuojeluilmoitukseen liittyvät kielteiset tunnekokemukset

Selkein ja näkyvin teema, joka lastensuojeluilmoitukseen internetkeskustelujen perusteella näyttäisi liittyvän, on lastensuojeluilmoitukseen liittyvät tunnekokemukset. Internetissä käydyt keskustelut pohjautuvat ensisijaisesti ihmisten kokemuksiin ja argumentointi tapahtuu vetoamalla tunteisiin. Lastensuojeluilmoitusta ei kuvata keskusteluissa juurikaan faktuaalisen tiedon varassa, vaan keskusteluissa kuvataan lastensuojeluilmoitukseen liittyviä ensivaikutelmia ja oletuksia. Lastensuojeluilmoitukseen liittyy varsin voimakkaita tunteita ja mielikuvia. Lähes poikkeuksetta ensimmäiset mielikuvat ovat kielteisiä. Erityisesti tieto siitä, että omasta lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, herättää voimakkaita kielteisiä tunnereaktioita. Lastensuojeluilmoitukseen liittyvien kielteisten tunnekokemusten kirjo on laaja.

Keskeisimpänä tunnekokemuksena lastensuojeluilmoitukseen liittyen kuvataan pelkoa. Lastensuojeluilmoitus nähdään pelottavana ja vieraana asiana, ja sen pelätään tuottavan ikäviä seurauksia. Erityisesti keskusteluissa kuvataan lastensuojeluilmoitukseen ja sen seurauksiin liittyvää pelkoa silloin, jos ilmoituksesta on saatu tietää kirjeen välityksellä. Tuolloin tieto ilmoituksesta voi jättää perheeseen epämääräisen huolen siitä, miksi ilmoitus on tehty, kuka sen on tehnyt ja mitä siitä seuraa.

”meille tuli eilen postilaatikkoon kirje sos.virastosta, että meistä on tehty lastensuojeluilmoitus :((Ja tätä ei todellakaan oltaisi osattu odottaa! Ollaan oltu miehen kanssa ihan shokissa (ja minä melkein paniikissa, kun muutenkin olen herkkä ja helposti huolestuvaa sorttia...) tuon kirjeen saannista lähtien, eikä ymmärretä yhtään, miten tällaista tapahtuu meille.. ;(” (Keskustelu 6)

Lastensuojeluilmoitus saa erityisen kielteisiä merkityksiä sen vuoksi, että asia näyttäytyy uutena ja vieraana. Perheet, joita lastensuojeluilmoitus koskettaa, eivät usein tiedä mitä lastensuojeluilmoitus tarkalleen tarkoittaa. Tieto lastensuojeluilmoituksesta saa kuvittelemaan ja pelkäämään asioita pelkkien ennakko-oletusten varassa. Tieto omasta lapsesta tehdystä lastensuojeluilmoituksesta hämmästyttää ja hätkähdyttää vanhempia erityisesti silloin, jos vanhemmilla itsellään ei ole ollut huolta lapsen tai perheen tilanteesta. Lastensuojeluilmoitukselle on tuolloin vaikea löytää minkäänlaisia perusteita tai oikeutusta.

”otin tämän asian todella raskaasti, koska tilanne on minulle uusi ja tuli täysin ns. puun takaa.” (Keskustelu 12)

Keskusteluissa kuvataan toistuvasti huolta siitä, voiko lastensuojeluilmoituksen jälkeen enää kertoa perheen sisäisistä ongelmista tai huolista kenellekään. Huolta aiheuttaa erityisesti pelko uudesta lastensuojeluilmoituksesta. Keskustelupalstoilla käydään keskustelua siitä, mitä esimerkiksi lääkärille uskaltaa kertoa, ettei hän viranomaisasemansa vuoksi tee lapsesta uutta lastensuojeluilmoitusta. Erityisesti tätä pohtivat keskusteluissa sellaiset ihmiset, joiden lapsesta tehty ensimmäinen lastensuojeluilmoitus on ollut viranomaisen tekemä.

”viikon päästä uusi aika samaiselle lääkärille, joka teki ilmoituksen...mietittiin miehen kanssa, ”uskaltaako” lääkäriin enää mennäkään, jos vaikka tulee uusi ilmoitus...”

(Keskustelu 1)

Kokemusta lastensuojeluilmoitukseen liittyvistä peloista keskusteluissa vahvistaa se, että muut ihmiset kertovat keskustelupalstoilla omista huonoista kokemuksistaan lastensuojeluilmoitukseen ja sen seurauksiin liittyen. Yhteistyötä viranomaisten kanssa kuvataan pelottavana ja siihen liittyy paljon negatiivisia myyttejä. Keskusteluissa kuvataan paljon sitä, että lastensuojelutarpeen selvityksessä lähtökohtaisesti viranomainen on vihollinen, jolta asiakkaan on puolustauduttava. Selvityksen toiminta-asetelman nähdään olevan ”viranomaiset vastaan perhe”, eikä tasa-arvoisuuden nähdä tässä suhteessa toteutuvan.

”Tämä opetti minua kyllä tajuamaan kuinka avuton ihminen on viranomaisten edessä.

Oli tosi pelottava kokemus!” (Keskustelu 5)

Pelon lisäksi muita voimakkaita lastensuojeluilmoitukseen liittyviä kielteisiä tunnekokemuksia ovat muun muassa viha ja suuttumus sekä stressi tai ahdistuneisuus. Keskusteluissa kuvataan, että lastensuojeluilmoituksesta kuuleminen oli *”inhottava tilanne”*, joka *”aiheuttaa stressiä, paha mieltä ja unettomia öitä.”* Lähes kaikissa keskusteluissa tuodaan esiin, miten tieto omasta lapsesta tehdystä lastensuojeluilmoituksesta on ollut vanhemmille järkytys ja aiheuttanut jopa shokkitilan. Täysin yllätyksenä tullut lastensuojeluilmoitus on vaikea hyväksyä ja se koetaan usein suurena vääryytenä perhettä kohtaan.

”Ja sitten yhtäkkiä posti tuo tuollaisen pommin. :O Siis tää on jotain aivan järkyttävää, millaisen huolen määrän ja ahdistuksen tunteen tuollainen tieto voi saada aikaan.. ;(”

(Keskustelu 6)

Lastensuojeluilmoitukseen kohdistuu suuttumusta, vihaa ja raivoa. Vihaa kohdistetaan sekä ilmoitukseen itsessään että lastensuojeluilmoituksen tehneeseen ihmiseen. Usein ilmoittajan koetaan tehneen väärin ja toimineen epäoikeudenmukaisesti tehdessään lastensuojeluilmoituksen. Vihan tunteet liittyvät kiinteästi pelkoon. Ihmiset eivät tiedä, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa, pelkäävät seurauksia ja ovat vihaisia siitä, että ovat joutuneet lastensuojeluilmoituksen myötä epämääräiseen ja uhkaavaan tilanteeseen. Olennainen huomio on, että lastensuojeluilmoitus näyttäytyy uhkaavana

kokemuksena myös silloin, kun vanhemmat tietävät, että perheessä asiat ovat todellisuudessa hyvin ja tilanteesta ei pitäisi olla huolta.

”tiedän ettei huolta pitäisi olla, mutta silti - kyllä suututtaa, ja itkettääkin, joutua tämänköisen kohteeksi.” (Keskustelu 6)

Vaikka keskusteluissa kuvataan lastensuojeluilmoitukseen ja ilmoittajaan liittyvää vihaa ja raivoa, ne näyttävät keskusteluissa kuitenkin hyvin ymmärrettävinä ja inhimillisinä tunnekokemuksina. Keskusteluissa kuvataan kokemusta loukatuksi tulemisesta ja tunnetaan suuttumusta siitä, että lastensuojeluilmoitus arvostelee tai puuttuu henkilökohtaiseen elämään. Lastensuojeluilmoitusta kuvataan hyökkäyksenä perhettä kohtaan, mikä aiheuttaa luonnollisen puolustautumisreaktion. Yksi keskustelija nostaa esiin tärkeän näkökulman todetessaan, että tieto lastensuojeluilmoituksesta hätkähdyttäisi varmasti ketä tahansa vanhempaa:

”Minä en usko, että kukaan meistä tavallisista mammoista ottaisi onnellisena pää kallellaan vastaan tiedon siitä, että meidän perhettämme vastaan olisi tehty ls-ilmoitus -- Minä ainakin raivostuisin tilanteesta totaalisesti” (Keskustelu 14)

Lastensuojeluilmoitus näyttäisi merkitsevän ihmisille myös surua ja huolta. Kuten yksi kommentoija kuvaa: *”Lastensuojeluilmoitus vaan jo ihan sanana kuulostaa niin kamalalta että tuli itku.”* Mielenkiintoista on, että se merkitsee huolta sekä ilmoittajataholle että ilmoituksen kohteena olevalle perheelle. Ilmoittajan huoli näyttää huolena lapsesta ja hänen tilanteestaan, kun taas ilmoituksen kohteena olevan huoli näyttää ensisijaisesti huolena lastensuojeluilmoituksen seurauksista. Keskustelupalstoilla keskustelevat vanhemmat tuottavat aitoa huolta siitä, mitä lapselle tulee tapahtumaan ilmoituksen jälkeen ja mitä ilmoituksesta seuraa perheelle. Ilmoitus tuo mukanaan surua ja huolta siitä, että lapset otetaan vanhemmiltaan huostaan ja sijoitetaan laitokseen. Lasten tulevaisuus nähdään ilmoituksen jälkeen lohduttomana ja perhe-elämän pelätään pirstoutuvan.

Lastensuojeluilmoituksen merkitys kielteisenä tunnekokemuksena muokkautuu keskustelujen seurauksena kahdensuuntaisesti. Toisaalta kielteistä tunnekokemusta vahvistettiin hakemalla tukea omille oletuksille ja kuulemalla muiden kauhutarinoita. Toisaalta kielteinen tunnekokemus taas keskustelujen myötä heikkeni ja neutralisoitui. Se, että lastensuojeluilmoituksen käsittelyä kuvattiin raskaana ja pelottavana prosessina vahvisti ihmisten pelkoja ja aggressiivisuutta. Toisaalta negatiivisia tunteita vahvisti myös osin lohdutteluksi tarkoitetut kommentit: *”kyllä minäkin olisin vihainen*

tuossa tilanteessa, se on ihan normaali reaktio” ja ”selvitys melko varmaan todetaan aiheettomaksi, ei tarvetta lastensasiakkuudelle, mutta eihän se merkintä sieltä koskaan mihinkään häviä.” Keskusteluissa ei kuitenkaan vahvisteta ainoastaan negatiivista kokemusta lastensuojeluilmoituksesta, vaan tuotetaan myös myönteisempää ajattelua ja annetaan vertaistukea. Keskustelijat rauhoittelivat toisiaan sanomalla, ettei etukäteen kannata olla turhaan huolissaan ja toteamalla, että asioilla on tapana järjestyä. Usein kommentoijat kokivat jo pelkästään tilanteesta ulkopuolisille kertomisen helpottavana ja kokivat hyötyvänsä siitä, että saivat muilta kommentoijilta ymmärrystä ja tukea.

”Oli ihan pakko avautua ja päästää höyryjä ulos. Helpotti jo vähän.” (Keskustelu 13)

Tarkasteltaessa lastensuojeluilmoitukseen liittyvää tunnekokemusta, erityisen mielenkiintoista ovat ne kohdat, joissa tunnekokemus muuttuu jotenkin radikaalisti. Keskusteluissa muilta keskustelijoilta saatava vertaistuki näyttäytyy olennaisena tekijänä lastensuojeluilmoitukseen liittyvien pelkojen ja epä tietoisuuden vähentäjänä. Kuitenkin vieläkin olennaisempana keskusteluissa näyttäytyi kohtaamiset ja keskustelut työntekijöiden kanssa. Monet keskustelijat palasivat keskustelupalstalle kertomaan kokemuksiaan sen jälkeen, kun heidät oli kutsuttu tapaamiseen lastensuojeluilmoituksen käsittelemiseksi. Varsin usein samat keskustelijat, jotka olivat paniikinomaisesti kuvanneet saaneensa tiedon lastensuojeluilmoituksesta, tuottivat sosiaalityöntekijän tapaamisen jälkeen paljon myönteisempää kuvausta lastensuojeluilmoituksesta ja lastensuojelutarpeen selvitysprosessista. Monet keskustelijat kuvasivat olevansa helpottuneita, kun olivatkin saaneet tapaamisessa äänensä kuuluviin ja kokeneet tulleen ymmärretyiksi ja kohdatuiksi. Havainto siitä, että kielteiset tunnekokemukset usein vähenivät työntekijän kohtaamisen myötä, on yhteneväinen sen kanssa, mitä Arja Jokinen (2016) kirjoittaa kohtaamisen merkityksestä sosiaalityössä. Jokinen (2016, 136) toteaa, että kohtaamisen merkitys korostuu sosiaalityön kaltaisessa auttamistyössä. Aito ja luottamuksellinen kohtaminen on erittäin tärkeää silloin, kun työskennellään arkaluontoisten ja henkilökohtaisten asioiden parissa ja kun asiakas kokee tilanteessa häpeää tai muita kielteisiä tuntemuksia (Jokinen 2016, 141). Hyvien kohtaamisten ja myönteisten kokemusten myötä voidaan kaikkein parhaiten vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja vahvistaa myös lastensuojeluilmoituksen myönteisiä merkityksiä.

4.1.2 Lastensuojeluilmoitus ulkopuolisten puuttumisena yksityiseen perhe-elämään

Lastensuojeluilmoitukseen liittyvien kielteisten tunnekokemusten lisäksi toinen keskeinen merkitys, mikä lastensuojeluilmoitukseen liittyy on se, että lastensuojeluilmoitus merkitsee ulkopuolisen puuttumista yksityiseen perhe-elämään. Perhe-elämää pidetään yksityisenä ja suojattuna, jolloin ulkopuolisen puuttuminen siihen koetaan tungettelevana ja jopa hyökkäyksenä yksityistä kohtaan. Aineiston perusteella näyttäisi, että lastensuojeluilmoitus koetaan varsin rajuna kannanottona perhe-elämään. Keskusteluissa kritisoidaan sitä, miten ulkopuolinen ihminen ylipäättään voi toisten ihmisten elämään liittyen tuollaisen kannanoton esittää.

Lastensuojeluilmoitus nähdään vahvasti perhe-elämän ”sosialisoimisena”, jossa yksityisestä tulee julkista ja julkisen arvostelun ja kannanottojen kohde. Kommentoijat kokevat, että lastensuojeluilmoituksen myötä joutuvat julkisen tarkkailun kohteeksi ja paljastamaan olennaisia asioita yksityiselämästään. Lastensuojeluilmoituksen nähdään yleisesti merkitsevän sitä, että joku ulkopuolinen taho arvostelee perhe-elämää ja määrittää, millaista sen tulisi olla.

”Lastensuojelu on kyllä aika vahvasti toisen perhe-elämän sosialisoimista.” (Keskustelu 14)

Keskustelijat kuvaavat, että lastensuojeluilmoituksen jälkeen ovat kiinnittäneet entistä enemmän huomiota siihen, mitä ympärillä olevat ihmiset ajattelevat heidän perheestään. Lastensuojeluilmoitus tuottaa kokemuksen siitä, että joku tarkkailee ja seuraa perhettä koko ajan. Kokemus tarkkailunalaisena olemisesta aiheuttaa jatkuvaa varuillaan olemista, mikä koetaan ahdistavana. Keskustelijat kuvaavat, että vielä pitkänkin ajan jälkeen lastensuojelutarpeen selvittämisestä ovat olleet peiloissaan niistä tilanteista, joista joku saattaisi tehdä uuden lastensuojeluilmoituksen. Varuillaan oleminen on tyypillistä, vaikka lapsen kohdistunut huoli olisi palvelutarpeen arvioinnissa todettu aiheettomaksi.

”Vaikka väite ois aivan tuulesta temmattu, niin ls-ilmoitus aiheuttaa kyllä inhottavan tunteen ja pitkäaikaisen stressin. Tuntuu kuin joku koko ajan kyttäisi. Jos vaikka parvekkeella kilahtaa kynttilälyhty, niin heti tulee mieleen, että nyt joku varmaan luuli, että täällä pullot kilisee.” (Keskustelu 12)

Keskusteluissa tuodaan voimakkaasti esiin kokemusta siitä, että lastensuojeluilmoitus alkaa rajoittaa ihmisten elämää niin, ettei perhe voi enää viettää normaalia arkea. Vanhemmat kuvaavat, että las-

tensuojeluilmoituksen jälkeen ovat alkaneet miettiä yhä tarkemmin mitä voivat tehdä ja ovat kokeineet sen painostavana. Keskustelijat pohtivat, uskaltavatko esimerkiksi enää ollenkaan asettaa rajoja lapsille ja mitä sitten tapahtuu, jos niitä ei aseta. Keskustelijat ovat huolissaan myös siitä, mitä asioita ulkopuolisille enää uskaltaa kertoa omasta perhe-elämästä. Lastensuojeluilmoituksen koettiin rajoittavan esimerkiksi sitä, mitä lääkärille tai neuvolan terveydenhoitajalle uskaltaa kertoa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Lastensuojeluilmoitus aiheutti myös naapureita kohtaan varovaisuutta ja kokemusta siitä, että naapurit tahallisesti seuraavat perheessä tapahtuvia asioita.

”Than kurja olo, tuntuu että nyt ei uskalla kyllä edes lapsia komentaa, ettei vaan joku kuuntele seinän takana tms..?” (Keskustelu 6)

Internetin keskustelupalstoilla on yleistä, että lastensuojeluilmoitukseen liittyen myös ilmoittajatahot osallistuvat keskusteluun. Aineistossani on tyypillistä, että ihmiset kysyvät muilta neuvoja siitä, milloin lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä tai pyytävät muita kommentoimaan toimivatko tilanteessa oikein. Usein ilmoittajat joutuvat voimakkaan kritiikin kohteeksi ja saavat osakseen arvostelua liiallisesta puuttumisesta muiden ihmisten elämään. Ilmoittaja leimataan helposti ”kyttäjäksi” ja häntä syytetään muiden ihmisten elämän sabotoimisesta. Ilmoittajia arvostellaan usein hyvin voimakkain ja värikkäin sanankääntein:

”Mitä jos katsoisit vaikka kiikarilla naapuriin niin näkisit paremmin? Maastoasu päälle niin et erotu pensasaidasta.” (Keskustelu 2)

Keskusteluissa on tyypillistä, että lastensuojeluilmoituksen tekemistä harkitsevia ihmisiä kehoitetaan miettimään ilmoituksen tekemistä tarkkaan ja mieluiten olemaan tekemättä ilmoitusta. Lastensuojeluilmoituksen tekemisen katsotaan olevan aiheellista ainoastaan äärimmäisen vakavassa kaltoinkohdeltu- tai laiminlyöntitapauksessa. Mielenkiintoista on, että keskusteluissa pohditaan paljon sitä, miten ilmoittamiskynnys on madaltunut vuosikymmenten aikana. Keskustelijat arvioivat, että lastensuojeluilmoituksen tekeminen on nykyään liian helppoa, ja että ilmoituksia tehdään liian kevyin perustein.

”Maailma on muuttunut ja nyt on menty ääripäästä toiseen kyttäämisen ja ilmoitusten maailmaan.” (Keskustelu 4)

Useassa keskustelussa päästään siihen lopputulokseen, että lastensuojeluilmoituksia tehdään hyvin herkästi ja huterin perustein. Keskusteluissa pohditaan ja kritisoidaan sitä, että kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, eikä ilmoituksen tekemiseen ole olemassa minkäänlaista kriteeristöä. Vaikka keskusteluissa kyseenalaistetaan sitä, millä perusteilla viranomaiset tekevät lastensuojeluilmoituksia, erityisen loukkaavaksi yksityiselämään puuttumiseksi koetaan kuitenkin yksityishenkilön tekemä lastensuojeluilmoitus.

”Minua järkytti suuresti se, että kuka tahansa voi nimettömänä keksityllä syyllä käynnistää tuollaisen prosessin, joka vaikuttaa erittäin suuresti negatiivisella tavalla kohdeperheen elämään.” (Keskustelu 6)

Lastensuojeluilmoitus koetaan henkilökohtaisena loukkauksena ja usein suoranaisena kiusantekona perheelle. Ilmoittajan motiivit jäävät usein ilmoituksen kohteena olevalle perheelle epäselviksi tai niitä ei haluta ymmärtää. Aineiston perusteella näyttäisi olevan yleistä, että ilmoittajan nähdään halunneen perheelle vain kiusaa, eikä ilmoituksen taustalla olevaa huolta nähdä. Yleisesti lastensuojeluilmoituksia tehneiden yksityishenkilöiden ajatellaan olevan *”elämäänsä kyllästyneitä kyttäjiä”*, joilla ei ole muuta tekemistä kuin seurata muiden ihmisten elämää.

”Valitettavasti sitä päivää eletään, että sun lapset ei saisi kertoa olevansa yksin. Mä käyn kaupassa joskus yksin ja en kerro siitäkään naapureille ja mun lapset on jo 9ja 11v. Kuule vittumaisia akkoja on ja ei niiden huoli ole lapset vaan oma veemäisyys.”

(Keskustelu 3)

Erityisesti keskusteluissa kritisoidaan sitä, että lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa nimettömänä. Tämän ajatellaan lisäävän turhia lastensuojeluilmoituksia ja lastensuojeluilmoituksen väärinkäyttöä kiusaamistarkoituksessa. Ilmoituksen kohteena olevia ei lohduta se, että ilmoituksessa kuvattu huoli voidaan lastensuojelutarpeen selvityksessä todeta aiheettomaksi. Painavimpana näyttäytyy kokemus kärsimyksestä ja ahdistuksesta, jonka tieto lastensuojeluilmoituksesta ja näin ollen muiden ihmisten tarkkailun alaisena olemisesta aiheuttaa.

Mahkonen (2003, 10) kuvaa osuvasti, että suomalaisen perinteeseen kuuluu perheen autonomian kunnioittaminen ja ajatus siitä, että jokainen huolehtii omista asioistaan. Ajatellaan, että tällöin myös vastuu lapsen asioista kuuluu vanhemmille ja mikäli joku ulkopuolinen puuttuu lapsen tai perheen asioihin, sen katsotaan loukkaavan yksityisyyden suojaa (emt., 10). Tässä kontekstissa se,

että lastensuojeluilmoitus koetaan tungettelevana ja yksityisyyteen kajoamisena, näyttäytyy hyvin ymmärrettävänä. Vaatisi pitkäaikaista muutostyöskentelyä, että yksinpärjäämisen kulttuurista päästäisiin eteenpäin, eikä ulkopuolisten ilmaisemaa huolta nähtäisi enää pelkästään pahana asiana.

4.1.3 Lastensuojeluilmoitus viranomaisten kontrollina ja sosiaalityöntekijöiden mielivaltaana

Sen lisäksi, että lastensuojeluilmoituksen nähdään merkitsevän ulkopuolisten puuttumista yksityiseen perhe-elämään, sen nähdään olevan myös viranomaisten kontrollia ja mielivaltaa. Tämä merkitys liittyy erityisesti lastensuojeluilmoituksen oletettuihin seurauksiin. Keskusteluissa tuotetaan käsitystä siitä, että lastensuojeluilmoituksesta seuraa ”viranomaisyytä” ja ”holhousia”. Lastensuojeluilmoituksesta seuraavaa selvitysprosessia kuvataan pitkäkestoisena ja rankkana kokemukseksi, jonka aikana perhettä syyllistetään ja kuulustellaan. Keskustelijat kokevat piinaavana sen, että joutuvat odottamaan ensimmäistä sosiaalityöntekijän tapaamista useita viikkoja, pahimmillaan jopa kuukausia. Tuona aikana keskustelijat ehtivät myös keskustelupalstalla tuottaa monenlaisia kauhuskenaarioita ja kuvitella, mitä kaikkea kamalaa lastensuojeluilmoituksesta seuraa.

”Koko perhe joutuu kuulusteluun, kaikesta tentataan. Ja joduut odottelemaan tätä tenttaustapaamista pahimmassa tapauksessa, viikko- jopa kuukausitolkulla. Sinä aikana et tiedä, pidetäänkö sinua syyllisenä vai syyttömänä.” (Keskustelu 6)

Lastensuojeluilmoitus rinnastetaan rikosilmoitukseen, jonka seurauksena viranomaisen asettaa tuomionsa asiakkaan syyllisyydestä tai syyttömyydestä. Erotuksena rikosilmoituksen käsittelyprosessille näyttäytyy kuitenkin se, että lastensuojelutarpeen selvityksen ei nähdä perustuvan faktoihin ja objektiivisiin arviointeihin, vaan työntekijän yksilöllisiin asenteisiin, arvomaailmaan sekä asiakkaan ja työntekijän välisiin henkilökemioihin. Keskusteluissa kritisoidaan sitä, että kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen ja ettei koskaan voi tietää, minkälainen työntekijä lastensuojeluilmoitusta tulee käsittelemään. Keskusteluissa vallitsee käsitys siitä, että lastensuojelutarpeen arviointiin ei ole olemassa minkäänlaisia yleispäteviä kriteerejä, vaan arvioinnit ja päätökset pohjautuvat työntekijöiden mielivaltaan.

”Kuka tahansa, mistä tahansa voi tehdä ilmon....aika neukku meininkiä... ja viranomaisen sitten tarkastaa, valvoo ja päättää, kuka milläkin motiiveilla. Huh huh.”

(Keskustelu 7)

Keskusteluissa tuotetaan yhteistä ymmärrystä siitä, että lastensuojeluilmoituksesta seuraa perheelle enemmän haittaa kuin hyötyä. Lastensuojeluilmoituksesta nähdään aiheutuvan perheelle kuormitusta, sillä ilmoituksen seurauksena työntekijät vaativat perhettä tapaamisille ja vähintään haluavat käydä puhelinkeskusteluja. Tämä koetaan kiusantekona ja perheen ajan tuhlaamisena. Keskustelijat ovat sitä mieltä, että tapaamisista ja yhteydenpidosta huolimatta työntekijät eivät voi tuntea perhettä, eivätkä siten myöskään osaa tarjota oikeanlaista ja oikea-aikaista apua. Jos joku perhe kuitenkin saa lastensuojeluilmoituksen myötä tarvitsemansa avun, avun jakautumisen nähdään olevan epäta- sa-arvoista ja perustuvan pelkästään työntekijöiden oletuksiin.

”Holhousta on liikaa, todellista avun saantia vähän. Toisia perheitä LS lähes vainoaa pikkuasioitten takia ja toiset (Eerika!) saavat tehdä mitä vaan. Kaikki menee pärstäker- toimen mukaan, koska vieraat ihmiset eivät voi tietää vuosiin ihmisten asioiden todelli- sesta tilasta mitään.” (Keskustelu 4)

Samoin kuin lastensuojeluilmoitus nähdään ilmoittajatahon tungetteluna ja puuttumisena perhe- elämään, se nähdään myös työntekijöiden tunkeutumisena yksityiseen. Keskusteluissa kyseenalais- tetaan sitä, että lastensuojeluilmoitus oikeuttaa työntekijän tietämään perheen sisäisistä asioista, kysymään kysymyksiä liittyen henkilökohtaiseen elämään ja pahimmillaan kommentoimaan ja oh- jeistamaan perhettä toimimaan toisin. Keskusteluissa kyseenalaistetaan voimakkaasti sosiaalityön- tekijöiden ammattitaitoa sekä koulutusta ja tältä perustalta ihmetellään, kuinka työntekijöillä voi olla oikeus puuttua henkilökohtaiseen ja arvostella ihmisten yksityiselämää. Lastensuojeluilmoituk- sen nähdään tuottavan asetelman, jossa viranomainen ja yksityishenkilö ovat toisiaan vastassa ja yksityishenkilö alisteisessa asemassa. Viranomaisen kannanotot nähdään painavina, mutta epäoi- keutettuina ja kohtuuttomina, sillä ihmisen ajatellaan kuitenkin tietävän parhaiten omat asiansa.

”Millä helvetin oikeudella nuo puuttuvat esim. vanhempien parisuhteeseen? Sehän sitä suhdetta parantaakin, kun viranomaiset uhkailevat lasten huostauksella.. Voi hyvää päi- vää sentään. Ja ihan turha lässyttää, että kyseessä on vain varotoimi. Noissa jutuissa on pitkälti kyse henkilökemioista, jos vastaan sattuu narsistinen sossu, joka ei kestä yhtään

oman auktoriteettinsa kyseenalaistamista, huostaus tehdään eikä sitä saa purettua edes oikeudessa, koska noiden hyväkkäiden ei tarvitse noudattaa lakia!” (Keskustelu 16)

Varsin usein keskusteluissa päädytään siihen johtopäätökseen, että lastensuojeluilmoitus merkitsee lopulta huostaanottoa. Lastensuojeluilmoituksen ajatellaan automaattisesti johtavan lastensuojeluasiakkuuteen, minkä monet ihmiset ajattelevat olevan sama asia kuin huostaanotto. Keskusteluista välittyy, etteivät ihmiset useinkaan tiedä riittävästi, mitä lastensuojelu tarkoittaa ja millaisia tukitoimia sillä on tarjottavanaan. Ihmiset eivät myöskään ymmärrä, ettei lastensuojeluilmoituksesta tai lastensuojelutarpeen selvittämisestä automaattisesti seuraa lastensuojeluasiakkuutta. Keskusteluissa usein vanhempien ensimmäinen pelko sen jälkeen, kun he ovat saaneet tietää lastensuojeluilmoituksen tekemisestä on se, että lapsi otetaan heiltä pois. Tämä aiheuttaa vanhemmissa suurta huolta ja hätää, mikä ilmenee usein myös viranomaisvastaisuutena. Viranomaisen nähdään olevan pahantekijä, jonka ainoa tehtävä on ”suojella” lasta vanhemmalta ja sijoittaa hänet muualle. Viranomaisvastaisuutta ja ajatusta siitä, että lastensuojeluilmoitus merkitsee huostaanottoa vahvistavat muiden kommentoijien kertomukset ja kauhutarinat. Tarinoissa kerrotaan, miten lastensuojeluilmoituksesta seuraa itsestään selvästi, perheen tilannetta sen kummemmin selvittämättä aina lapsen huostaanotto. Keskustelijat kuvaavat, että sosiaalityöntekijät uskovat sinisilmäisesti lastensuojeluilmoituksessa kuvatut perättömät asiat ja tekevät tulkintansa ja päätöksensä ilmoittajien kertomuksen varassa.

”Ite tiedän muutaman nykyään täysikäsen ihmisen jotka on otettu kotoaan pois, koska joku elämänsä kyllästynyt mamma on mennyt tekee lastensuojelu ilmoituksen, kun on pari kertaa nähnyt vanhemmat humalassa lapsien nähden. Näät nykyään täysikäiset kaverini ovat sanoneet, että siitäkös kaikki paska sitte alkoi, kun ei saanut enää asua ja olla samalla tavalla ihmisten kanssa joita rakasti kaikista eniten maailmassa... Joten miettikää nyt hyvät ihmiset ennenkö meette mitään lastensuojelu ilmoituksia tekeen.” (Keskustelu 10)

Mielenkiintoinen ulottuvuus keskusteluissa on se, että keskustelijat peräänkuuluttavat yhteisöllisyyttä ja aitoa lähimmäisen auttamista. Lastensuojeluilmoituksen nähdään merkitsevän sitä, että sosiaalityöntekijä pääsee yksin puuttumaan ja kontrolloimaan perheen elämää ja tekemään päätöksiä harkintansa varassa. Keskustelijat korostavat, että sen sijaan, että perheen asioihin puututtaisiin lastensuojeluilmoituksen myötä viranomaistoimenpiteillä, ihmisten tulisi entistä enemmän kantaa aidosti huolta sukulaisista, ystäväistä ja naapureista. Lastensuojeluilmoitusta ei nähdä aitona apuna, vaan aitoa auttamista nähdään olevan ainoastaan ihmiseltä toiselle, ilman välikäsiä tarjotun avun.

”Lastensuojeluilmoitus ei ole oikea apu, vaan se että tutustuu kyseisen lapsen/nuoren perheeseen ja tarjoutuu vaikkapa avuksi arjessa. Sellainen on todellinen apu, mitä suomalaiset tarvitsevat, tukea arkeen ja ihmisten täytyy toimia yhdessä, auttaa itse ja tehdä ystäviä. Suomeksi lyhyesti: ihmiset tarvitsevat toisten apua ilman viranomaisia tai huostaanotto hässäkkää. Eli jos olet huolissasi jostakin lapsesta nähtyäsi jotain, mikä on todellisuudessa toisin mitä ulkopuolinen näkee. Ihmisten täytyy toimia yhdessä ja silloin Suomen asiat alkaisivat rullata.” (Keskustelu 10)

Lastensuojeluilmoituksen nähdään olevan osa hallinnollista systeemiä, joka korostaa sosiaalityöntekijän päätäntävaltaa ja vahvistaa auktoriteettiasemaa. Lastensuojeluilmoituksen kautta sosiaalityöntekijä saa sellaista tietoa perheen tilanteesta, mikä antaa ikään kuin oikeuden puuttua yksityiseen ja henkilökohtaiseen perhe-elämään. Tuota oikeutusta ei nähdä kuitenkaan perusteltuna, eikä sosiaalityöntekijöiden vallankäyttöä yksityiselämän rajapinnalla hyväksyttyä. Aineistoni perusteella juuri lastensuojeluilmoitukseen liittyvä vallankäytön ulottuvuus on keskeisessä roolissa herättämässä kielteisiä tunteita lastensuojeluilmoitusta ja yleisesti lastensuojelujärjestelmää kohtaan.

Se, että lastensuojeluilmoituksen nähdään merkitsevän viranomaisten kontrollointia ja mielivaltaisuutta, ei ole yllättävä havainto. Havainto tulee ymmärrettäväksi siinä kontekstissa, että lastensuojelun sosiaalityötä yleisestikin on kriittisissä kannanotoissa moitittu sosiaalityöntekijöiden mielivaltaisuudesta ja epätasa-arvoisista päätöksistä (ks. esim. Ikonen 2013; Syvälä 2013; Roos 2007, 196–197). Esimerkiksi Roos (2007, 196–197) kuvaa, että lastensuojelulaki väljyydessään jättää yksittäiselle sosiaalityöntekijälle valtavasti harkinta- ja päätäntävaltaa. Harkintavallan nähdään mahdollistavan sen, että kukin sosiaalityöntekijä voi tehdä päätöksiä omaan harkintaansa vedoten, eikä siten ole olemassa yhteismitallisia kriteereitä esimerkiksi siihen, milloin huostaanoton edellytykset täyttyvät. Roos (2007, 196) pitää sosiaalityöntekijälle annettua harkintavaltaa liiallisena ja varoittaa tämän vuoksi kansalaisia varsin kärkkäin sanankääntein olemasta missään yhteydessä lastensuojeluun. Vaikka näen, että kriittisillä kannanotoilla on myös paikkansa, ajattelen, että tällaiset julkilausumat ovat omiaan pitämään yllä lastensuojeluun kohdistuvia pelkoja ja epäluuloisuutta. Kriittiset kannanotot vahvistavat lastensuojelulla jo entuudestaan olevaa huonoa mainetta. On kuitenkin muistettava, että ne usein tarkastelevat lastensuojelua ainoastaan yhdestä näkökulmasta, eivätkä siten kerro koko totuutta siitä, mitä lastensuojelun sosiaalityö todellisuudessa on.

4.1.4 Lastensuojeluilmoitus häpeäleimana

Lastensuojeluilmoitukseen liittyy vahvasti ajatus ja kokemus ilmoituksen leimaavuudesta. Internet-keskusteluissa lastensuojeluilmoituksen nähdään jaottelevan ihmisiä parempiin ja huonompiin ja määrittävän käsitystä normaalista ja epänormaalista. Keskusteluissa tuotetaan ymmärrystä siitä, että perheet joista on tehty lastensuojeluilmoitus, ovat jotenkin radikaalisti valtaväestöstä poikkeavia. Ilmoituksen kohteena olevien perheiden ongelmat ajatellaan äärimmäisen suuriksi ja erityisiksi. Usein sellaiset vanhemmat, joiden lapsista ei ole tehty lastensuojeluilmoitusta ajattelevat, että heidän lapsiaan ei voisi koskettaa samanlaiset ongelmat kuin lastensuojeluilmoituksen kohteena olevia.

”Pari kuukautta tässä olen jo ihmetellyt. Ei mun lapset tuolla tavalla ole huutaneet vähän väliä ja todella kovaa. Ulkona näyttävät ihan normaaleille. Mutta sisällä semmosta huutoa, että tosiaan kuuluu meille vähän turhankin hyvin” (Keskustelu 2)

Keskusteluille on tyypillistä, että niissä ilmoittajatahot tulevat kysymään muilta mielipiteitä siihen, onko jonkin lapsen toiminta hyväksyttävää. Ilmoittajat hakevat vahvistusta ja perusteluja sille, tulisiko lastensuojeluilmoitus tehdä. Keskusteluissa muodostetaan kollektiivisesti käsitystä siitä, mikä on lapselle normaalia ja mikä taas tavatonta ja ei-suotavaa. Hyvin usein keskusteluissa tullaan siihen johtopäätökseen, että lastensuojelu ei puutu ”normaaleihin” elämään kuuluviin asioihin, eikä siten yksityishenkilön pidä tehdä lastensuojeluilmoitusta liian hatarin perustein. Yleisesti ollaan sitä mieltä, että esimerkiksi lapsen uhmilu, huuto ja ovien paiskominen ovat kaikissa perheissä normaaleja asioita, eivätkä siten kuulu lastensuojelulle.

”Toiset perheet on vaan kovaäänisempiä! Se on ihan sallittua. Ei siis kuulu mitenkään laatensuojelulle!” (Keskustelu 2)

Yhtenevässä linjassa sen kanssa, että lastensuojeluilmoitus nähdään epänormaaliuden määrittäjänä on se, että lastensuojelun ajatellaan selvittävän ja arvioivan sitä, kuinka normaalia perheen elämä on. Keskusteluissa lastensuojelutarpeen arviointi määrittyy normaaliuden arvioinniksi ja lastensuojelun tehtävänä nähdään perhe-elämän normalisointi.

”Lastensuojeluilmoituksesta seuraa se, että selvitetään, miten normaalia se teidän elämä olikein on ja mitä voidaan tehdä, että teidän saadaan a) ymmärtämään, mikä on oikeasti normaalia ja b) käyttäytymään normaalisti. Tämä tarkoittaa todennäköisesti että teille ehdotetaan jotain parisuhdeterapiaa vähäksi aikaa.” (Keskustelu 4)

Luonnollinen seuraus sille, että lastensuojeluilmoitus nähdään epänormaaliuden määrittäjänä, on se, että lastensuojeluilmoituksen kohteena olevat henkilöt kokevat olevansa tavalla tai toisella epäonnistujia ja epänormaaleja. Omaan perheeseen kohdistuva lastensuojeluilmoitus koetaan perhettä syyllistävänä ja loukkaavana tekona. Suurinta ristiriitaa keskustelijoissa näyttäisi herättävän se, että he itse määrittävät oman perheensä normaaliksi ja tavalliseksi perheeksi, ja lastensuojeluilmoitus ikään kuin kyseenalaistaa tuon normaaliuden.

”Olo on kuin olisin maailman huonoin äiti, ja olen yhtä aikaa tosi vihainen ja loukattu ja kauhuissani. Tuntuu myös kuin meidän perhettä ois jollain tavalla loukattu, kun tällaisia syytöksiä tehdään. ;(” (Keskustelu 6)

Keskusteluissa lastensuojeluilmoitus määrittyy erityisesti vanhemmuuden kyseenalaistamiseksi. Vanhemmat, joiden lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus kuvaavat, että tuntevat olonsa loukatuiksi ja leimatuiksi, huonoiksi vanhemmiksi. Ilmoituksen koetaan arvostelevan vanhemman kasvatuskykyä ja kykyä huolehtia omasta lapsesta. Kuten yksi kommentoija kuvaa: *”tietyllä tavalla koin ilmoitukset loukkauksiksi omaa äitiyttäni kohtaan.”* Mielenkiintoista on, että lastensuojeluilmoituksen koetaan kyseenalaistavan vanhemmuutta, vaikka ilmoitus ei koskisi suoranaisesti vanhemman toimintaa, vaan esimerkiksi lapsen käyttäytymistä. Lastensuojeluilmoitus koettiin vanhemmuutta loukkaavana myös siitä huolimatta, että perhe koki ilmoituksen olevan aiheeton.

”Ollaan miehen kanssa pähkäilty päämme puhki tuota asiaa.. On nimittäin kyllä todella järeä keino tuollainen ilmoituksen jättö, sillä seurauksenahan on aina että asia tutkitaan, ja että meistä tulee ainakin hetkeksi lastensuojelun asiakkaita.. Ja koen koko jutun todella loukkaavana, leimaavana ja olenkin itkenyt tätä asiaa koko viikonlopun, kun ei yhtään ymmärrä, kuka näin on voinut tehdä...” (Keskustelu 6)

Omasta lapsesta tehdyn lastensuojeluilmoituksen nähdään merkitsevän häpeää koko perheelle. Se, että lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, koetaan häpeällisenä ja sitä halutaan piilotella ja salailla

esimerkiksi sukulaisilta. Asian piilottelu lisää kokemusta perheen epänormaaliudesta tai epäkelppoisuudesta.

”Ps: älä kerro tästä kellekään. monet ihmiset ajattelevat, että ilmoitus = epäkelppoa vanhemmuutta = lastensuojelun asiakkuus = huostaanotto/uhka jne” (Keskustelu 6)

Erityisen leimaavaksi ihmiset kokevat lastensuojeluilmoituksen, koska ajattelevat, että merkintä lastensuojeluilmoituksesta säilyy lapsen tiedoissa hänen loppuelämänsä ajan. Lastensuojeluilmoituksen myös pelätään näkyvän jatkossa kaikissa viranomaistiedoissa ja hankaloittavan esimerkiksi neuvolassa asiointia. Tätä kokemusta vahvistaa se, että ihmiset eivät tiedä, mihin lapsen tietoja lastensuojeluilmoitukseen liittyen kirjataan ja ketkä kirjauksia pääsevät lukemaan. Monissa keskusteluissa lastensuojeluilmoitus rinnastetaan rikosilmoitukseen ja ajatellaan sen rajoittavan lapsen elämää ja tulevaisuutta.

“Se halvaannuttaa perheen ja leimaa etenkin lasta. Korostan vielä sitä, että lapsella ei ole mitään oikeuksia tässä maassa, kun ilmoitus on todettu aiheettomaksi. Lapsi säilyy ilmoitusrekisterissä täysi-ikäisyyteen saakka. Rikosrekisterikin vanhenee nopeammin.”
(Keskustelu 17)

Kaikkiaan se, miten lastensuojeluilmoituksesta ja ilmoituksen kohteena olevista henkilöistä internetkeskusteluissa puhutaan, rakentaa kuvausta leimaamisesta ja koetusta stigmatisaatiosta. Lastensuojeluilmoitus itsessään näyttäytyy eräänlaisena stigmana eli häpeäleimana. Häpeäleima tarkoittaa negatiivisia asenteita ja oletuksia jotakin tiettyä ihmisryhmää tai ihmisen ominaisuutta kohtaan. Stigmaan liittyy usein syrjintää tai muuta eriarvoistavaa kohtelua. (Burke 2006, 11, 16; Goffman 1990, 11-12.) Yksilön kokemus stigmatisaatiosta liittyy kokemukseen poikkeavuudesta ja siitä, että häntä kohdellaan eriarvoisesti tämän poikkeavuuden takia (Burke 2006, 11). Goffman (1990, 12-13) kuvailee, että stigmatisaatio on suhteissa koettua, eikä siis itsessään jostakin ominaisuudesta johtuvaa. Toisin sanoen jokin ominaisuus tai asia voi aiheuttaa jossakin sosiaalisessa ympäristössä tai yhteisössä toiseutta, leimaamista ja ulossulkemista, kun toisessa se voi olla täysin hyväksyttävää ja normalisoitua (emt., 12-13).

Kokemus häpeäleimasta ja siihen liittyvä syrjinnän kokemus tuottavat voimakkaita tunteita. Wahlin (1999, 127-128) mielenterveyskuntoutujien stigmaan liittyvässä haastattelututkimuksessa ilmeni, että stigmakokemus voi aiheuttaa vihan ja raivon tunteita, jotka liittyvät epäoikeudenmukaisesti

kohtelun kokemukseen. Stigmaan liittyy myös loukatuksi ja satutetuksi tulemisen tunteita, jotka liittyvät siihen, että ihminen ei koe olevansa hyväksyty. Stigman kokemukseen voi liittyä myös pettymystä ja turhautumista. Mielenterveyspulmiin liittyvän stigman kohdalla turhautuminen on usein turhautumista siihen, että ihmiset eivät ymmärrä mitä mielenterveys pulmat ovat ja miten ne rajoittavat tai eivät rajoita elämää. (Wahl 1999, 127-128.) Stigmakokemuksia on tutkittu ensisijaisesti mielenterveyspulmiin liittyen, eikä lastensuojeluilmoitukseen liittyvästä stigmasta ole olemassa tutkimuksellista näyttöä. Kuitenkin esimerkiksi Eronen (2009, 53) toteaa, että myös sosiaalityö voi toimia ikään kuin asiakkaan häpäisijänä ja leimata tiettyä asiakasryhmää. Leimaaminen ei välttämättä liity sosiaalityöhön itsessään vaan siihen asiaan, minkä vuoksi sosiaalityön asiakkaana ollaan. Aineistoni perusteella näyttäisi siltä, että lastensuojeluilmoitukseen kytkeytyvään stigmakokemukseen liittyy samanlaisia kielteisiä tunnekokemuksia kuin Wahlin (1999) tutkimuksessa mielenterveyskuntoutujilla ilmeni. Havainto lastensuojeluilmoitukseen liittyvästä stigmasta auttaa ymmärtämään ilmoitukseen liittyviä kielteisiä tunteita ja kokemusta loukatuksi tulemisesta.

Goffman (1990, 42-43,164) toteaa, että stigmatisaatiota ja siihen liittyvää syrjintää voitaisiin vähentää stigmatisoidun ja muun väestön kasvokkaisilla kohtaamisilla ja tietoisuuden lisäämisellä. Kasvokkaisissa kohtaamisissa ihmiset voisivat ymmärtää, että stigmatisoitu ihminen tai ihmisryhmä on paljon muutakin kuin stigmaa aiheuttava ominaisuus. Kohtaamisien myötä myös stigmaan liittyvät pelot ja epätietoisuus vähenisivät ja tietoisuuden myötä stigmaa aiheuttavia asioita tai ominaisuuksia ei välttämättä nähtäisi enää niin epänormaaleina ja poikkeavina. Oletettavasti kohtaamiset ja ihmisten tietoisuuden lisääminen auttaisivat myös lastensuojeluilmoitukseen liittyvän häpeäleiman ja häpeän kokemuksen vähentämisessä.

4.2 Lastensuojeluilmoituksen myönteiset merkitykset

Aiemmissa luvuissa olen osoittanut, että lastensuojeluilmoitus näyttäytyy internetkeskustelujen perusteella jokseenkin negatiivisena asiana ja siihen liittyy monenlaisia kielteisiä merkityksiä. Seuraavissa kahdessa alaluvussa osoitan, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvä suhtautuminen ei ole kuitenkaan pelkästään kielteistä, vaan siihen liittyy myös myönteisiä merkityksiä. Lastensuojeluilmoituksella nähdään olevan tärkeä yhteiskunnallinen funktio ja paikka sosiaalisen huolenpidon järjestelmässä. Lastensuojeluilmoituksen nähdään olevan merkityksellinen asia sekä yksilöllisellä että yhteiskunnallisella tasolla. Yksilötasolla lastensuojeluilmoitus on mahdollisuus pyytää ja saada

apua ja toisaalta muiden ihmisten keino huolehtia avuntarpeessa olevasta lapsesta ilmoittamalla hänestä viranomaisille. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta lastensuojeluilmoitus merkitsee sitä, että yhteiskunnalliset instituutiot saavat tietoa mahdollisesti avun tarpeessa olevista lapsista ja voivat tarjota apuaan perheelle, niin ettei kenenkään tarvitsisi pärjätä yksin ongelmiensa kanssa. Seuraavaksi tarkastelen yksityiskohtaisemmin lastensuojeluilmoituksen merkitystä kollektiivisena huolenpitoa sekä keinona pyytää ja saada perheelle apua viranomaisilta. Havainnoin myös sitä, millaisissa tilanteissa lastensuojeluilmoituksen myönteiset merkitykset esiintyvät ja ovat korostuneessa roolissa.

4.2.1 Lastensuojeluilmoitus kollektiivisena vastuunkantona

Vaikka lastensuojeluilmoitus saa internetkeskusteluissa varsin usein negatiivissävytteisiä merkityksiä, nousee keskusteluissa esiin myös toinen puoli, jossa nähdään lastensuojeluilmoituksen hyvää tarkoittava funktio. Keskustelijat, jotka puolustavat lastensuojeluilmoitusta, ajattelevat lastensuojeluilmoituksen olevan tärkeä perheen ongelmien näkyväksi tekijä ja tuottavan lapselle hyvää. Ensimmäisistä lastensuojeluilmoituksen myönteisiä puolia korostavat keskusteluissa sellaiset ihmiset, joiden omaa perhe-elämää lastensuojeluilmoitus ei kosketa. Myönteisiä puolia tuovat esiin myös lastensuojeluilmoituksen tekemistä miettivät henkilöt, jotka perustelevat lastensuojeluilmoitusta kollektiivisella vastuulla lasten hyvinvoinnista. Kuten yksi keskustelijoista kiteyttää: *”Minusta sivullisillakin on vastuu.”* Toisaalta lastensuojeluilmoituksen puolestapuhujien joukossa on myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet apua lastensuojeluilmoituksen myötä. Myönteiset merkitykset eivät kuitenkaan nouse esiin silloin, kun perhe on saanut vasta tietää lastensuojeluilmoituksesta.

Lastensuojeluilmoituksen myönteisiä merkityksiä korostavat keskustelijat kyseenalaistavat sitä, miksi vanhemmat pelkäävät lastensuojeluilmoitusta ja sen seurauksia. Keskustelijat puolustavat sitä, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy aina huoli lapsesta ja kokevat hyvänä sen, että lapsen ja perheen tilanne selvitetään. Perheen tilanteen selvittämisessä nähdään lukuisia hyviä puolia myös silloin, vaikka lastensuojeluilmoituksessa kuvattu huoli osoittautuisi aiheettomaksi. Ymmärretään, että on myös niitä perheitä, jotka oikeasti tarvitsevat apua ja ajatellaan, että lastensuojeluilmoituksen myötä jokainen voi auttaa perhettä ainakin sen verran, että pyytää perheelle apua viranomaisilta.

”Miksi ihmisille ls-ilmoitus ja ylipäätään koko ls on maailman kamalin asia? Jos joku tekee ilmoituksen, kyse on pääsääntöisesti huolesta, joskus aiheellisesta ja joskus aiheetto-

masta. On tietty kaiken maailman hulluja käyttäjiäkin, jotka käyttävät systeemiä väärin omiin sairaisiin kiusaamisiinsa mutta yleensä ls-ilmo tehdään huolesta.

Mun mielestä on jotenkin KÄSITTÄMÄTÖNTÄ, että ls-ilmoitusta pidetään tyliin elävältä polttamista seuraavana pahan-akselilla ja heti ollaan ihan niskakarvat pystyssä hyökkäämässä. Miksi? Joku on ollut huolissaan ja parasta ajatellen toiminut.”

(Keskustelu 6)

Lastensuojeluilmoitusta kuvataan toisen ihmisen hädän huomaamisena, huolehtimisena ja välittämisenä. Osalle kommentoijista se merkitsee keinoa tehdä näkyväksi lapsen pahoinvointi tai lapsen kohdistuva kaltoinkohtelu. Ajatellaan, että lastensuojeluilmoitus on hyvä väylä hakea ja saada perheelle apua. Keskusteluissa lastensuojeluilmoituksen tekemistä kuvataan suoranaisesti aikuisen vastuuna ja velvollisuutena. Kuvataan, että lastensuojeluilmoitus on tehtävä, mikäli on nähnyt tai kuulut jotakin lapsen tilanteesta huolta aiheuttavaa. Keskusteluissa korostetaan, että jokaisen ihmisen tulisi puuttua tilanteeseen, jossa huomaa lapsella olevan huonot olosuhteet ja paha olla. Tämä ajatus on vastakkainen käsitykselle siitä, että jokaisen ihmisen tulisi huolehtia omista lapsistaan ja omista asioistaan. Keskusteluissa ryhmä, joka puolustaa lastensuojeluilmoitusta käytäntönä näkee, että lapsista huolehtiminen ei ole vain vanhemman vastuulla vaan myös sivullisten vastuulla.

”En ymmärrä miksi ihmiset ovat niin välinpitämättömiä. Lapsia täytyy auttaa, koska he eivät itse kykene huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan. Aina se lähin aikuinen ei siihen syystä tai toisesta pysty, ja silloin täytyy puuttua. Minä en voi tällaisten asioiden vain antaa olla.” (Keskustelu 8)

Yllä olevassa tekstikatkelmassa kiteytyy keskusteluissa usein esitetty ajatus siitä, että muiden ihmisten on autettava lasta erityisesti silloin, mikäli lähin aikuinen ei kykene huolehtimaan lapsen hyvinvoinnista ja turvaamaan lapsen olosuhteita. Kollektiivinen vastuu lapsen hyvinvoinnista korostuu silloin, kun vanhempien nähdään laiminlyöneen kasvatustehtävänsä tai kohtelevan lasta huonosti. Ulkopuolinen puuttuminen nähdään olennaisena erityisesti silloin, jos vanhempi satuttaa lasta fyysisesti tai ei kykene huolehtimaan lapsen perustarpeista, kuten ravinnosta. Keskusteluissa tällaisissa tapauksissa lastensuojeluilmoituksen tehneitä ihmisiä kehutaan vuolaasti. Heitä kiitetään siitä, että ovat uskaltaneet tehdä puuttumisen perhe-elämään ja toimineet lapsen edun mukaisesti.

Keskusteluissa vedotaan voimakkaasti tunteisiin ja perustellaan, että lastensuojeluilmoitus on tehtävä lapsen paremman tulevaisuuden vuoksi. Keskusteluissa tuodaan toistuvasti esiin se, että lapsi on usein itse kyvytön hakemaan apua ja siksi aikuisten on huolehdittava lapsista.

”pidetään huolta kaikista lapsista, liian monista lapsista kukaan ei pidä huolta. Ja ne lapset eivät tietenkään itse ymmärrä että apua on saatavilla.” (Keskustelu 10)

Keskusteluissa tuotetaan yhteistä ymmärrystä siitä, että parhaimmillaan lastensuojeluilmoitus voi olla lapsen pelastus. Keskusteluissa vallitsee käsitys siitä, että lastensuojelun puuttumisella perhe-elämään voidaan kääntää perhe-elämän suuntaa ja tuottaa uusia suotuisampia elämisen tapoja. Lastensuojeluilmoituksen tekemisen ajatellaan olevan rohkeutta, sillä tuolloin lastensuojelulle välittyy tieto lapsen elämän epäkohdista, joita perhe itse ei ole välttämättä halunnut tuoda julki tai ei tiedosta.

”Ilmoittakaa nyt ihmeessä, siellä voi olla hätä. Älkääkö aina selitelkö ja epäilkö ja olko noin varovaisia. -- Voit olla sen lapsen ainoa pelastus!!!! Lapsia pitää aina auttaa!!! Rohkeutta siihen, aikuisella pitää sitä sen verran olla! Parempi vääräkin ilmoitus kuin jättää ilmoittamatta oikeasti avun tarvitsevaa.” (Keskustelu 7)

Vaikka lastensuojeluilmoituksen merkitys kollektiivisena vastuunkantona korostuu ensisijaisesti sellaisten ihmisten puheenvuoroissa, joiden henkilökohtaista elämää lastensuojeluilmoitus ei ole koskettanut, on kommentoijissa jonkin verran myös sellaisia henkilöitä, jotka kokevat itse saaneensa avun lastensuojeluilmoituksen myötä. Kuitenkin vielä enemmän on sellaisia henkilöitä, jotka kertovat omasta historiastaan ja ajattelevat, että olisivat voineet saada apua lastensuojeluilmoituksen seurauksena. Näissä puheenvuoroissa tuotetaan usein kuvausta siitä, millaista on ollut elää esimerkiksi päihdeongelmaisessa perheessä tai lähisuhdeväkivallan keskellä. Puheenvuoroissa rohkaistaan muita ihmisiä huomaamaan läheistensä avunpyynnöt ja puuttumaan lapsille epäsuotuisiin kasvuoloihin. Lastensuojeluilmoitus nähdään hyvänä keinona tuoda julki perheen salatut ongelmat ja tarjota apukeinoja perhe-elämän ja lasten elinolosuhteiden korjaamiseen.

”Itse kasvoin tuollaisessa perheessä ja voin kertoa, että se mikä näkyi ulospäin oli vain pintaraapaisua. Riehumista pakoon lähtemiset ym oli vain pikkujuttuja vrt siihen jatkuvaan ahdistavaan pelkoon ja hyväksikäyttöön, väkivaltaan ja sairaaseen kohteluun. Kunka meistä olisi joku tehnyt ilmoituksen aikanaan. Kukaan ei vain puuttunut.”

(Keskustelu 8)

Kommentoijat, jotka ovat itse eläneet rajuissa olosuhteissa kokevat, että kollektiivisella vastuunkannolla ja lastensuojeluilmoituksen tekemisellä oltaisiin voitu välttyä monilta ikäviltä seurauksilta. Keskustelijat vetoavat omilla tarinoillaan muihin keskustelupalstan ihmisiin, jotta muiden lasten ei tarvitsisi kokea samanlaisia traumoja kuin he ovat joutuneet kokemaan. Tyypillisimmin nämä samat ihmiset kehottavat muita ihmisiä tekemään lastensuojeluilmoituksen matalimmalla kynnyksellä ja jo pienestä huolesta lapsen käyttäytymiseen tai olosuhteisiin liittyen. Näissä puheenvuoroissa korostetaan, että kenenkään huoli lapsesta ei ole turha ja pidetään hyvänä sitä, että huolen voi ilmaista lastensuojeluilmoituksen muodossa.

4.2.2 Lastensuojeluilmoitus auttamisen ja avun saamisen välineenä

Lastensuojeluilmoituksen merkitys auttamisen ja avun saamisen välineenä liittyy kiinteästi edelliseen teemaan, jossa nähdään lastensuojeluilmoitus kollektiivisena vastuunkantona. Merkitykset ovat osittain myös päällekkäisiä, mutta sisällöllisten ja sävyerojen vuoksi niitä on hyvä tarkastella erillään toisistaan. Lastensuojeluilmoituksen merkitys kollektiivisena vastuunkantona korostaa yksilön vastuuta ja velvollisuutta huomata puutteet lapsen olosuhteissa ja puuttua niihin. Lastensuojeluilmoituksen merkitys auttamisen ja avun saamisen välineenä sen sijaan korostaa viranomaisten vastuuta avuntarjoajana ja huolenpitäjänä silloin, kun vanhemmat siihen ovat estyneitä. Molemmat näyttäytyvät lastensuojelun myönteisinä merkityksinä, toisin kuin neljä aiemmin esiteltyä teemaa.

Pieni osa keskustelijoista suhtautuu lastensuojeluilmoitukseen neutraalisti ja näkee sen merkitsevän lähinnä työvälinettä avun saamiseksi. Tämä joukko näkee, että lastensuojeluilmoitus on viranomaisten keino viestiä toisilleen avun tarpeessa olevista lapsista. Esimerkiksi lääkäri voi salassapitosäännösten estämättä tehdä lastensuojeluilmoituksen, mikäli on tehtävässään saanut tietää lapsen hoitoon ja huolenpitoon liittyvistä puutteista (LsL 417/2007, 25§). Lastensuojeluilmoituksen myötä sosiaalityöntekijä saa tiedon huolesta, joka liittyy perheen tilanteeseen. Sellaiset keskustelijat, jotka

korostavat tätä lastensuojeluilmoituksen juridista ja funktionaalista puolta, näkevät lastensuojeluilmoituksen olevan lähinnä muodollisuus, joka mahdollistaa avun saamisen sosiaalihuollon toimijoilta. Keskustelijat kuvaavat lastensuojeluilmoituksesta seuraavan sen, että ilmoituksessa kuvattuja asioita selvitetään ja todetaan, onko lapsesta aiheellista olla huolissaan. Tilanteen selvittämistä pidetään hyvänä asiana ja sinänsä harmittomana perheelle riippumatta siitä, todetaanko lastensuojeluilmoituksessa ilmaistu huoli aiheelliseksi vai aiheettomaksi.

”Nää lasuilmoituksetkin on vähän sellanen ”virkani puolesta täytyy tehdä/tutkia” -juttu. Niillä pyritään kartoittamaan tilanne ja se on hyvä asia.” (Keskustelu 9)

Neutraalissa suhtautumistavassa lastensuojelu ja siihen liittyen lastensuojeluilmoitus nähdään yhtenä auttamisen muotona ja väylänä hakea apua. Sen nähdään olevan rinnasteinen terveydenhuollon palveluille ja esimerkiksi neuvolapalveluille. Eri palveluiden ymmärretään tarjoavan tukeaan erilaisiin pulmiin ja hyödyntävän omaa erityisosaamisaluettaan. Näin ollen lastensuojelu ja yleisesti sosiaalipalvelut ovat vain yksi auttamistaho muiden joukossa.

”ymmärrän ap:n loukkaantumisen, mutta kukaan ei ole syyttänyt huonosta äitiydestä tai viemässä ap:n lapsia pois. Neuvolasta loppuivat keinot, eikö seuraava tie avun tarjoamiseen ole sossu!” (Keskustelu 14)

Lastensuojelun sosiaalityöllä nähdään olevan paikkansa ja sen ajatellaan olevan tärkeä auttamisen muoto. Sen nähdään olevan keino auttaa perheitä esimerkiksi siinä tapauksessa, jos erikoissairaanhoidon kriteerit eivät täyty, mutta lapsen tuen tarve kuitenkin näyttäytyy suurena. Tähän liittyikin olennainen aineiston pohjalta tekemäni havainto: lastensuojeluilmoitusta pidetään usein viimesijaisena keinona pyytää ja saada perheelle apua, jos sitä ei mistään muualta ole saatu.

”Erikoissairaanhoidon puolelta ei ole tarjota sosiaalista tai henkistä tukea koska poikasi ei ole psyykkisesti sairas, joten tuki tulee silloin lastensuojelun kautta.” (Keskustelu 15)

Tarkastelemisiani internetkeskusteluissa tähän teemaan liittyi kaikista teemoista eniten muiden ihmisten rauhoittelu ja perustelu myös faktatiedoilla. Muita ihmisiä rauhoitetaan kertomalla, mitä lastensuojeluilmoituksesta seuraa ja kuinka perheen tilannetta tullaan selvittämään yhdessä perheen kanssa. Keskustelijat kuvaavat, että lastensuojelun tehtävänä on tarjota tukea perheille haastavissa tilanteissa ja päästä puuttumaan huolta tuottaviin asioihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

”Lastensuojelun tehtävä on auttaa perheitä haasteissa ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa niin avuksi riittää pienetkin asiat eikä massiivisia toimenpiteitä.”

(Keskustelu 3)

Keskustelijat tuottavat ymmärrystä siitä, että lastensuojeluilmoituksesta voi seurata myös myönteisiä asioita. Keskusteluissa pohditaan, että lastensuojelun ammattilaiset voivat tarjota perheelle jotakin sellaista tukea, jota perhe ei olisi itse edes osannut pyytää. Keskusteluissa tuodaan esiin näkemys siitä, että sosiaalityöntekijät ovat alansa ammattilaisia, jotka voivat tarjota vanhemmille uusia näkökulmia esimerkiksi lasten kasvatukseen tai vanhemmuuteen. Korostetaan, että lastensuojeluilmoituksesta seuraa perheen tilanteen selvittäminen ja tukea tarjotaan aina perheen yksilöllisten tarpeiden mukaan.

“Aluksi ne vaan kartottaa tilanteen ja tutkii, millaista apua lapsi ja perhe tarvitsee. Siis ei viedä lasta kotoa, vaan tukea, vaikkapa psykologin kanssa juttelua voidaan antaa. Ja voihan ne päätyä siihen, että lapsi tarvitsee harkinnanvaraista toimeentulotukea lääkkeisiin tai terapioihin jne. Ja varmasti ne ohjaa vertaistuenpiiriin, eli auttavat selvittämään, josko ko. sairauksille on tukiryhmiä tms joista lapsi saa vertaistukea ja tietoa. Eli teidän tilanteessa lastensuojeluilmoitus olis ihan hyvä asia, itse tehtynä tai koulun tekemänä. Ei lasta heti huostaanoteta tai sijoiteta, vaikka sellainen ilmoitus olisikin tehty.” (Keskustelu 15)

Samoin kuin aiemmin, myös tässä teemassa lastensuojeluilmoitusta puolustetaan omilla hyvillä kokemuksilla. Ihmiset, jotka ovat saaneet lastensuojeluilmoituksen seurauksena apua, palaavat usein keskustelupalstalle kertomaan omista kokemuksistaan. Keskusteluissa kerrotaan, kuinka viranomaiset tarjosivat tukea vaikeassa elämäntilanteessa ja miten avun turvin perhe on selvinnyt tilanteesta. Myös sellaiset ihmiset, joilla selvityksen jälkeen ei ole alkanut lastensuojeluasiakkuutta, kuvaavat myönteisiä kokemuksiaan selvitysprosessista ja viranomaisasioinnista. Kommentoijat kertovat, että ovat päässeet keskustelemaan asioista työntekijän kanssa ja heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan on kuultu ja kunnioitettu. Lastensuojeluilmoitusta ei nähdä uhkana, vaan mahdollisuutena saada tukea ja sosiaalihuollon palveluja.

”Meistä on tehty 3 lastensuojeluilmoitusta ja ihan normi perhe olemme. Tarvitsimme vain tukea ja apua vaikeina aikoina.” (Keskustelu 5)

Lastensuojeluilmoitusta perustellaan sillä, että lastensuojelusta on saatavissa monenlaisia tukitoimia perheiden erilaisiin elämäntilanteisiin. Tämän näkemyksen puolustajat kritisoivat kommentteja, joissa lastensuojelun todetaan olevan ainoastaan huostaanottoja tekevä toimielin ja aiheuttavan perheelle vain huonoja asioita. Kommenteissa tuodaan esiin, että lastensuojelusta voi saada apua esimerkiksi vanhempien uupumukseen ja perheen vuorovaikutuksen ongelmiin. Lastensuojelun nähdään merkitsevän perheelle sellaista apua ja tukitoimia, joihin perheellä ei muuten olisi varaa tai mahdollisuutta, tai joihin perhe ei muutoin olisi oikeutettu.

”kyse ei ole huostaanotosta jos asiat eivät nyt ihan hirvittävässä jamassa ole. Sossusta saa muutakin apua. Esim. uupumukseen perhetyöntekijää jne.” (Keskustelu 11)

Lastensuojeluilmoituksen merkitys auttamisen ja avun saamisen välineenä näyttäytyy hyvin teknisenä ja välineellisenä. Lastensuojeluilmoitus nähdään toimenpiteenä, jolla annetaan sosiaaliviranomaisille tietoa lapsen ja perheen tilanteesta, ja mahdollistetaan perheelle eri palvelujen saanti. On kuitenkin huomattava, että silloin kun perhe on juuri saanut tietää omasta lapsesta tehdystä lastensuojeluilmoituksesta, tätä merkitystä ei juurikaan esiinny tai se sekoittuu muihin lastensuojeluilmoituksen merkityksiin.

4.3 Lastensuojeluilmoituksen merkitysten ristiriitaisuus ja päällekkäisyys

Tässä tutkimuksessa olen esittänyt, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy ihmisten ajatuksissa ja mielikuvissa monenlaisia merkityksiä. Lastensuojelu näyttäytyy merkityksiltään sekä kielteisenä että myönteisenä asiana. Siinä, kuinka ihmiset suhtautuvat ja toimivat suhteessa lastensuojeluilmoitukseen, näyttäisi olevan hyvin paljon vaihtelua. Se, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitus saa ihmisen ajatuksissa ja kokemuksissa, riippuu hyvin pitkälti ihmisen aiemmista kokemuksista ja siitä, liittyykö lastensuojeluilmoitukseen jonkinlainen henkilökohtainen ulottuvuus. Aineiston perusteella myönteisimpiä merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittävät sellaiset ihmiset, jotka tarkastelevat lastensuojeluilmoitusta ulkopuolisina ja joiden henkilökohtaista elämää lastensuojeluilmoitus ei kosketa. Kaikkein kielteisimpiä merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen näyttäisi aineiston perusteella liittyvän sellaisilla ihmisillä, joiden omasta lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus. Kielteiset merkitykset liittyvät erityisesti siihen tilanteeseen, kun perhe on vasta saanut tietää, että lapsesta on

tehty lastensuojeluilmoitus. Monessa tapauksessa ajan kuluessa ja lastensuojelutarpeen selvityksen edetessä merkitykset kuitenkin muuttuivat hieman myönteisimmiksi.

Vaikka lastensuojeluilmoitukseen liittyvät merkitykset näyttävät jakautuvan voimakkaasti kielteisiin ja myönteisiin merkityksiin, merkitysten kahtiajako ei ihmisten kokemuksissa ole välttämättä selkeä tai yksiselitteinen. Tietyt merkitykset harvoin esiintyvät yksinään, vaan ovat usein päällekkäisiä ja liittyvät toisiinsa. Tyypillistä on, että erityisesti lastensuojeluilmoituksen kielteiset merkitykset kytkeytyvät toisiinsa ja myös vahvistavat toisiaan. On luonnollista, että esimerkiksi sellaiset henkilöt, jotka pitävät lastensuojeluilmoitusta ulkopuolisten puuttumisena perhe-elämään, kokevat sen olevan myös sosiaalityöntekijöiden mielivaltaista kontrollointia. Nämä merkitykset puolestaan jo itsessään sisältävät jonkinlaisen negatiivisen tunnelatauksen ja ovat omiaan vahvistamaan lastensuojeluilmoitukseen liittyvää kielteistä tunnekokemusta.

Samoin kuin kielteiset merkitykset, myös myönteiset merkitykset näyttävät kytkeytyvän toisiinsa ja esiintyvät usein yhtäaikaaisesti. Aineiston perusteella usein samat ihmiset, joille lastensuojeluilmoitus merkitsee keinoa auttaa ja saada viranomaisapua, ajattelevat lastensuojeluilmoituksen olevan myös yksi kollektiivisen huolenpidon väline. Vain harvoin nämä merkitykset näyttäytyvät aineistossa toisistaan irrallisina. Näyttäisi myös siltä, että muiden ihmisten myönteisistä kokemuksista kuuleminen tai niistä lukeminen internetkeskustelussa lisää yksilön lastensuojeluilmoitukseen liittämiä myönteisiä merkityksiä. Toisaalta sama pätee myös toiseen suuntaan, eli muiden ihmisten kielteiset kokemukset ja ylipäättään kielteisyys lastensuojeluilmoitukseen liittyen vahvistaa yksilön lastensuojeluilmoitukseen liittämiä kielteisiä merkityksiä.

Sen lisäksi, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvät kielteiset merkitykset näyttäisivät kiinteästi kytkeytyvän toisiinsa ja myönteiset toisiinsa, voivat kielteiset ja myönteiset merkitykset näyttäytyä ihmisten kokemusmaailmassa yhtäaikaaisesti. Esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen kohteena oleva perhe saattaa hyvin ymmärtää sen, että ilmoittaja on tarkoittanut lastensuojeluilmoituksella auttavansa perhettä. He voivat myös nähdä, että lastensuojeluilmoitus on keino saada perheelle tukea, jota ei aiemmin ole uskallettu, osattu tai ymmärretty hakea. Näistä argumenteista huolimatta lastensuojeluilmoitus saattaa näyttäytyä perheelle pelottavana ja epämääräisenä asiana. Lastensuojeluilmoituksen seuraukset voivat olla perheelle epäselvät ja lastensuojeluilmoitus näyttäytyy tämän vuoksi kielteisenä tunnekokemuksena. Tähän kiteytyy koko tutkimukseni keskeisin havainto: eri merkitykset eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan voivat esiintyä yhtä aikaa ja muodostaa erilaisia

yksilöllisiä merkitysverkostoja. Se, että myönteiset ja kielteiset merkitykset esiintyvät yhtä aikaa, voi kuitenkin näyttäytyä yksilötasolla hyvin hämmentävänä ja ristiriitaisena kokemuksena.

Internetissä käydyt keskustelut eivät aineiston perusteella näyttäneet suuresti muuttavan yksilön lastensuojeluilmoitukseen liittämiä merkityksiä. Keskustelut vaikuttivat merkitysten muotoutumiseen pääsääntöisesti yhdensuuntaisesti niin, että muiden ihmisten kertomat myönteiset kokemukset vahvistivat lastensuojeluun liittyviä myönteisiä merkityksiä ja kielteiset kertomukset vahvistivat kielteisiä merkityksiä. Aineiston perusteella keskusteluilla ei juurikaan pystytty vaikuttamaan siihen, että merkitykset olisivat muuttuneet kielteisistä myönteisiksi tai toisin päin. Toisaalta jossain määrin muiden ihmisten myönteiset kertomukset näyttivät vähentävän lastensuojeluilmoitukseen ja sen seurauksiin liittyviä pelkoja. Muille ihmisille omista kokemuksista kertominen saattoi myös jossain määrin helpottaa kertojan oloa ja siten vähentää lastensuojeluilmoitukseen liittyviä kielteisiä tunnekokemuksia. Keskusteluista kävi kuitenkin ilmi, että olennaisimmassa roolissa merkitysten muuttumiseen koettiin olevan omakohtaiset kokemukset siitä, mitä lastensuojeluilmoituksesta on seurannut ja kuinka lastensuojelutarpeen arviointi on edennyt.

5 POHDINTA

5.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Tutkimukseni tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen liittyy. Olin kiinnostunut siitä, miten lastensuojeluilmoitusta kuvataan internetin keskustelupalstoilla ja miten sen merkityksiä mahdollisesti tuotetaan, muokataan ja uusinnetaan internetkeskusteluissa. Tutkimuksessani havaitsin, että *lastensuojeluilmoitukseen liittyy sekä kielteisiä että myönteisiä merkityksiä. Myönteisestä näkökulmasta lastensuojeluilmoitus merkitsee kollektiivista huolenpitoa kanssaihmisistä sekä avun saamisen ja auttamisen välinettä*. Lastensuojeluilmoitus nähdään tärkeänä osana yhteiskunnallista systeemiä, jossa yhteiskunnan eri instituutiot pitävät viimesijaisesti huolta yksilöiden turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Lastensuojeluilmoitus ymmärretään keinona pyytää ja saada apua lastensuojeluviranomaisilta. Viranomaisvastuun lisäksi lastensuojeluilmoitukseen liitetään kuitenkin myös myönteisessä mielessä kansalaisvelvollisuuden määritteitä. Osalle ihmisistä lastensuojeluilmoitus merkitsee jokaisen aikuisen ihmisen velvollisuutta ja kollektiivista vastuunkantoa muista ihmisistä. Siihen liittyy ajatus siitä, että kaikista lapsista on pidettävä huolta, mikäli omat vanhemmat eivät sitä tee tai eivät yksin siihen kykene. Kollektiivinen vastuunkanto nähdään hyvänä asiana ja sen nähdään turvaavan sen, että kaikista ihmisistä pidetään yhteisöllisesti ja yhteiskunnallisesti huolta.

Kielteisestä näkökulmasta lastensuojeluilmoitus merkitsee muiden ihmisten liiallista puuttumista yksityiseen perhe-elämään, viranomaisten kontrollia ja mielivaltaa sekä koettua stigmaa. Osalle ihmisistä lastensuojeluilmoitus näyttäytyy vain ja ainoastaan kielteisenä tunnekokemuksena. Lastensuojeluilmoitukseen kytkeytyviä kielteisiä tunnekokemuksia ovat muun muassa pelko ja viha. Kielteisiä tunteita koetaan sekä lastensuojeluilmoituksen tekijää, ilmoituksen seurauksia että ilmoitusta itseään kohtaan. Lastensuojeluilmoituksen määrittäminen kielteiseksi tunnekokemukseksi yhdistyy usein muihin kielteisiin merkityksiin, mutta voi esiintyä myös yksinään varsinkin heti sen jälkeen, kun vanhemmat ovat ensimmäistä kertaa saaneet tiedon omasta lapsesta tehdystä lastensuojeluilmoituksesta. Monille ihmisille tieto omasta lapsesta tehdystä lastensuojeluilmoituksesta näyttäytyy shokkina. Tämä voi selittää sitä, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvät kielteiset tunnekokemukset ovat yleisimmillään siinä vaiheessa, kun lastensuojeluilmoitus on perheelle vielä uusi ja vieras asia, eikä sitä ole päästy käsittelemään sosiaalityöntekijän kanssa.

Tutkimukseni perusteella lastensuojeluilmoitukseen liittyvät *kielteiset merkitykset näyttäytyvät hie- man suuremmissa roolissa kuin myönteiset merkitykset*. Tutkimusaineistooni ei sisällynyt yhtään sellaista keskustelua, jossa olisi tuotettu lastensuojeluilmoitukselle ainoastaan myönteisiä merkityksiä. Sen sijaan aineistossa oli useampia sellaisia keskusteluja, joissa lastensuojeluilmoitukseen liitetiin ainoastaan kielteisiä merkityksiä. Tästä ei kuitenkaan voida tehdä suoria johtopäätöksiä siitä, että lastensuojeluilmoitukseen liittyisi myös yleisesti enemmän kielteisiä kuin myönteisiä merkityksiä. Tutkimustulokseen voi vaikuttaa se, että internetkeskusteluissa keskustelua käyvä joukko on valikoitunut niin, että keskusteluissa korostuvat kielteiset kokemukset. Aineistoni keskusteluissa vähemmistössä olivat sellaiset henkilöt, joilla ei ollut minkäänlaista omakohtaista kosketuspintaa lastensuojeluilmoitukseen ja korostuivat sellaiset, joilla oli huonoja kokemuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyen. Internetin keskustelupalsta voi olla myös keskustelufoorumina sellainen, että siellä jaetaan helpommin kielteisiä kuin myönteisiä kokemuksia.

Aineistoa jäsennettyäni tein tärkeän havainnon siitä, että lastensuojeluilmoituksiin liittyvät merkitykset ja niiden muotoutuminen noudattavat internetkeskusteluissa pääsääntöisesti kahta linjaa. Keskustelu lastensuojeluilmoituksen kielteisistä merkityksistä ja kuuleminen muiden ihmisten kielteisistä kokemuksista, vahvistaa kielteisiä merkityksenantoja. *Kielteisyyys lisää kielteisyyttä*. Toisaalta myös *muiden ihmisten myönteinen suhtautuminen lastensuojeluilmoitukseen lisää myönteisiä merkityksiä ja voi vaikuttaa kielteisiä merkityksiä vähentävästi*. Kuitenkin vielä olennaisempaa tekijänä kielteisten merkitysten vähenemisessä näyttäisi olevan ihmisten omakohtaiset kokemukset hyvin menneestä lastensuojelutarpeen selvitysprosessista ja kohtaaminen sosiaalityöntekijän kanssa.

Tutkimukseni olennaisin havainto on, että *lastensuojeluilmoitus näyttäytyy monimerkityksisenä ja merkitysten ristiriitoja sisältävänä käsitteenä*. Vain harvat ihmiset suhtautuvat lastensuojeluilmoituksen käsitteeseen neutraalisti, vaan yleensä siihen liittyy voimakkaita tunnelatauksia. Mielenkiintoinen havainto kuitenkin on, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvät *kielteiset ja myönteiset merkitykset eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan voivat esiintyä myös yhtä aikaa*. Tämä voi näyttäytyä voimakkaana ristiriitana yksilön kokemusmaailmassa ja aiheuttaa hämmennyneisyyttä. Ihminen voi esimerkiksi kokea, että lastensuojeluilmoitus on tärkeä keino tehdä lasten kaltoinkohtelua näkyväksi ja viestiä siitä sosiaaliviranomaisille. Kuitenkin, kun lastensuojeluilmoitus koskettaa oman perheen asioita, lastensuojeluilmoitukseen liittyvinä päällimmäisinä merkityksinä saattaakin näyttäytyä kielteiset tunteet, kuten pelko ja kokemus stigmatisaatiosta.

5.2 Kuinka lastensuojeluilmoitukseen liittyvää ristiriitaa ja kielteisiä merkityksiä voitaisiin vähentää?

Kuten tutkimukseni osoittaa, lastensuojeluilmoitus näyttäytyy hyvin ristiriitaisena käsitteenä. Toisaalta siihen liittyy käsitys lasten suojelusta ja kulttuurinen ymmärrys siitä, että lapsia on heikon ja haavoittuvan asemansa vuoksi suojeltava (ks. esim. Mahkonen 2003, 24–31). Hyvä lapsuus nähdään jokaisen lapsen oikeutena. Lastensuojeluilmoitus ymmärretään osana hyvän ja normaalin lapsuuden määrittelyä ja sillä pyritään turvaamaan hyvän lapsuuden toteutuminen silloin, kun jokin olosuhteisiin tai lapseen itseensä liittyvä seikka sitä uhkaa. (Emt., 21.) Toisaalta lastensuojeluilmoitukseen liittyy kuitenkin myös hyvin voimakkaita negatiivisia määritteitä. Lastensuojeluilmoitus nähdään holhoamisena, puuttumisena yksityiseen perhe-elämään ja leimaavan koko perhettä. Lastensuojeluilmoituksesta saatetaan olettaa automaattisesti seurauksena olevan lastensuojeluasiakkuus, mikä monien ihmisten mielikuvissa näyttäytyy ainoastaan huostaanottona. Lastensuojelun avohuollon palvelut ovat huonosti tunnettuja ja ihmisillä ei ole välttämättä ymmärrystä siitä, että lastensuojelun asiakkaina on hyvin monenlaisia perheitä erilaisista syistä johtuen (ks. esim. Heino 2007). Tutkimuksessani havaitsin, että lastensuojelun tarkoitusta, tehtävää ja tukitoimia ei tunneta, minkä vuoksi myös lastensuojeluilmoitus koetaan uhkana ja pelottavana asiana.

Vuoden 2014 sosiaalihuoltolain uudistuksen jälkeen lastensuojeluilmoituksen käsittely muuttui niin, että joissakin kunnissa lastensuojeluilmoitus käsitellään ja palvelutarpeen arviointi tehdään omassa, siihen erikoistuneessa yksikössään, eikä siis lainkaan osana lastensuojelua. Sosiaalihuoltolain uudistuksesta seurasi myös, että lastensuojeluilmoitus ei läheskään aina johda lastensuojeluasiakkuuteen, vaan lapsen ja perheen palvelut voidaan järjestää sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina, mikäli katsotaan, etteivät lastensuojelun perusteet täyty. Tukea pyritään tarjoamaan perheille myös yhä varhaisemmassa vaiheessa, jotta lastensuojeluilmoitusta ei tarvitsisi välttämättä tehdä. (Heinonen 2016, 240; STM 2016, 3, 73.) Uudistuksien tavoitteena on ollut palvelujen saamisen mahdollistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ilman lastensuojelun asiakkuutta ja toisaalta lastensuojeluun kohdistuvan työmäärän vähentäminen. Sosiaalihuoltolain uudistus on ollut kuitenkin myös osa laajempaa strategiaa, jolla on tavoiteltu sosiaalihuoltoon kohdistuvien asenteiden muutosta niin, että tukea haettaisiin aiempaa helpommin. (STM 2016, 3, 15–16.) Vielä ei ole kuitenkaan tehty tutkimusta siitä, onko lakiuudistus ja sen myötä käytäntöihin tehdyt muutokset muuttaneet ihmisten asenteita lastensuojelua ja lastensuojeluilmoitusta kohtaan.

On mielenkiintoinen kysymys, voitaisiinko lastensuojeluilmoitukseen liittyviä negatiivisia määritteitä jollain tavalla vähentää ja käsitteen merkityksiä muuttaa myönteisimmiksi. Auttaako sosiaalihuoltolain uudistus ja mahdollisesti sen mukanaan tuomat myönteiset kokemukset sosiaalihuollon palveluista vähentämään yleisesti sosiaalihuoltoon kohdistuvia kielteisiä asenteita? En osaa vastata asettamaani kysymykseen, mutta luulen, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvät kielteiset merkitykset vähenevät parhaiten yksilöiden omakohtaisten myönteisten kokemusten myötä. Myös muiden ihmisten myönteisistä kokemuksista kuulemisella voi olla myönteisiä vaikutuksia. Mahdollisesti lastensuojeluilmoitukseen liittyviä myönteisiä merkityksiä voisi lisätä myös se, että ihmisillä olisi enemmän tietoa siitä, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa ja mitä siitä seuraa. Ainakin lastensuojeluilmoitukseen liittyviä pelkoja voisi vähentää ymmärrys siitä, ettei lastensuojeluilmoitus tarkoita huostaanottoa tai välttämättä edes lastensuojelun asiakkuutta.

Pohdittava kysymys on myös se, onko lastensuojeluilmoitus enää täysin ajan tasalla oleva termi. Lastensuojeluilmoituksen käsite viittaa voimakkaasti lastensuojeluun ja siihen, että ilmoittaja ilmoittaa lapsen olevan lastensuojelun tukitoimien tarpeessa. Usein varmasti onkin niin, että ilmoittaja arvelee ilmoituksen kohteena olevan lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukea tai suojelua. Lastensuojeluilmoitus johtaa kuitenkin aina lapsen ja perheen tilanteen selvitykseen ja palvelutarpeen arviointiin. Toisinaan palvelutarpeen arvioinnin seurauksena todetaan, että lapsella on lastensuojelun tarve. Usein kuitenkin palvelutarpeen arvioinnissa todetaan, ettei lapsesta ole lastensuojelullista huolta ja mikäli perhe tarvitsee tukitoimia, ne voidaan järjestää sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina. Lastensuojeluilmoituksen tekijän ei tarvitse osata arvioida lastensuojeluasiakkuuden perusteita, eikä ilmoittaja useinkaan tiedä, seuraako lastensuojeluilmoituksesta lastensuojeluasiakkuus. Tästä syystä voisi olla perusteltua, että lastensuojeluilmoituksen sijaan kansalaisten olisi mahdollista tehdä sosiaalihuoltoon yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi, jossa pyytäisi sosiaalihuoltoa arvioimaan, onko ilmoittajan huoli perheestä aiheellinen. Sosiaalihuoltolain (1301/2014, 35§) mukaan viranomaisilla on jo mahdollisuus tehdä yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi. Tämä edellyttää sitä, että asiakas on suostuvainen yhteydenottoon. Mikäli asiakas yhteydenottoa vastustaa, viranomaisen on edelleen tehtävä lastensuojeluilmoitus. (ShL 1301/2014, 35§.)

Voi olla, että lastensuojeluilmoituksen käsitteen muuttaminen yhteydenotoksi sosiaalihuoltoon muuttaisi hetkellisesti ilmoitukseen kohdistuvia kielteisiä merkityksiä myönteisemmäksi niin, ettei käsitettä säikähdettäisi sen esiin tullessa. Toisaalta käsitteen muuttaminen ei välttämättä muuttaisi mitenkään ilmoitukseen liittyviä kielteisiä merkityksiä. Mikäli uutta käsitettä ei onnistuttaisi tekemään ihmisille tutuksi ja selventämään heti alusta alkaen käsitteen tarkoitusta ja merkityksiä, niin

luultavasti uusi käsite muodostuisi sävyltään aivan yhtä kielteiseksi ja epämääräiseksi kuin edellisenkin. Mielikuvien muuttuminen edellyttää yleensä laaja-alaista työskentelyä ja informaation lisäämistä sen osalta, mitä asia todella tarkoittaa. Lastensuojeluilmoituksen osalta se voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sosiaalihuollon toimijat voisivat aiempaa näkyvämmiin tiedottaa siitä, mitä lastensuojeluilmoituksesta seuraava palvelutarpeen arviointi tarkoittaa ja mitä ovat ne palvelut ja tukitoimet, joita perheelle mahdollisesti tarjotaan. Tiedottamista varmasti tapahtuu yksilötasolla palvelutarpeen arviointien kohtaamisissa, mutta sitä voisi olla hyvä tehdä myös mediassa. Ainoastaan julkisen tiedottamisen myötä tieto leviää kaiken kansan tietoisuuteen ja ehkäpä sen myötä asenteet ja lastensuojeluilmoitukselle annetut merkityksetkin muuttuisivat vähitellen.

5.3 Kohtaamisen merkitys lastensuojeluilmoituksen käsittelyssä

Koska lastensuojeluilmoitukseen liittyy asiakkaan näkökulmasta usein monenlaisia kielteisiä merkityksiä ja ennakkoluuloja, sosiaalityöntekijän tulee lastensuojeluilmoituksesta kertoessaan ja sitä perheen kanssa käsitellessään osata olla sensitiivinen ja reagoida asiakkaan tunnetiloihin. Asiakas tuo aina kohtaamiseen mukanaan omat ennakkokäsityksensä ja toimii asialle antamiensa merkitysten pohjalta vuorovaikutustilanteessa. Siten asiakas saattaa tulla lastensuojelutarpeen selvityksen ensimmäiselle tapaamiselle hyvinkin varautuneena ja ennakkoluuloisena. On tärkeää, että sosiaalityöntekijä tiedostaa ja ymmärtää näitä merkityksiä, jotta osaa ottaa niitä omassa toiminnassaan huomioon. Onnistunut asiakkaan ja työntekijän kohtaaminen voi vähentää asiakkaan ennakkoluuloja ja luoda luottamusta sekä perustaa toimivalle asiakassuhteelle. Onnistuneen kohtaamisen luomissa merkityksellistä on työntekijän asennoituminen ja suuntautuminen asiakkaan tilanteeseen, työntekijän kyky kuunnella asiakasta ja se, miten työntekijä onnistuu luomaan ja ylläpitämään työntekijän ja asiakkaan välistä dialogia. (Raatikainen 2015, 52.)

Mikäli asiakkaan ja työntekijän lastensuojeluilmoitukselle antamat merkitykset ovat hyvin paljon toisistaan poikkeavia, se voi tuoda omat haasteensa vuorovaikutukseen. Asiakas saattaa esimerkiksi suhtautua lastensuojeluilmoitukseen kielteisesti ja sen vuoksi näyttäytyä palvelutarpeen arvioinnin aikana haluttomana yhteistyöhön sosiaalityöntekijöiden kanssa. Sen sijaan, että sosiaalityöntekijä ajattelisi asiakkaan olevan yhteistyökyvytön tai hankala asiakas, sosiaalityöntekijän olisi tärkeää ymmärtää ja kunnioittaa myös asiakkaan näkökulmaa. Asiakkaan asenteellisuuden taustalla voi olla esimerkiksi lastensuojeluilmoitukseen liittyvä pelko tai aiemmat huonot kokemukset yhteistyöstä

sosiaalihuollon kansa. Mitä enemmän asiakkaalla on kielteisiä kokemuksia elämässään, sitä helpommin hän kokee epäluottamusta muita ihmisiä kohtaan (Raatikainen 2015, 38). Erityisesti aiemmat kielteiset kokemukset sosiaalihuollosta voivat vaikeuttaa luottamuksen rakentumista lastensuojeluilmoituksen seurauksena tehtävässä palvelutarpeen arvioinnissa. Kuitenkin juuri haastavissa elämäntilanteissa ja elämän kielteisissä käänneissä korostuu sen merkitys, että sosiaalityöntekijä kohtaa asiakkaan kunnioittavasti, kuuntelee ja ymmärtää (Raatikainen 2015, 19). Kun sosiaalityöntekijä on läsnä tilanteessa sekä ymmärtää ja kuuntelee, mitä asiakkaalla on sanottavanaan, voi hän samalla lievittää myös tilanteeseen liittyviä pelkoja ja epä tietoisuutta. Lopulta asiakkaan kuuleminen, ymmärtäminen ja kunnioittaminen on perustana kaikelle asiakastyölle ja edellytys toimivalle vuorovaikutukselle (Jokinen 2016, 142).

Turtiainen (2014, 64) on todennut, että kunnioittaminen on sosiaalihuollon arvoista ja toimintavoista yksi keskeisimpiä. Turtiainen (2014, 71) korostaa, että kunnioittaminen ei ole ainoastaan erilaisten näkemysten suvaitsemista, pahasta pidättäytymistä ja erilaisuuden sietämistä. Ajattelen, että kunnioittaminen on kokonaisvaltaista ihmisen kohtaamista ja halua aidosti ymmärtää toisen ihmisen näkökulmaa ja kokemusta. Kunnioitus on sitä, että toista ihmistä arvostaa omana itsenään, vaikka ei olisikaan kaikista asioista samaa mieltä. Turtiainen (2014, 65) toteaa, että vuorovaikutuksessa toteutuva kunnioitus on merkityksellistä ihmisen persoonallisuuden ja itsekunnioituksen kehityksen kannalta. Toisin sanoen se, kokeeko ihminen itsensä kunnioitetuksi, vaikuttaa siihen, miten ihminen itseensä suhtautuu ja millaisena itsensä näkee. Ajattelen, että sosiaalityöntekijän osoittamalla kunnioituksella on erityinen merkitys siinä vaiheessa, kun perheen tilanteesta on tehty lastensuojeluilmoitus ja perheen palvelujen tarvetta arvioidaan. Mikäli ihminen ei voi kokea itseään kunnioitetuksi kohtamisessa sosiaalityöntekijän kanssa, hän saattaa helposti ajatella lastensuojeluilmoituksen leimaavan ja häpäisevän perhettä. Ihmisen olisi kuitenkin tärkeää voida kokea itsensä tärkeäksi ja arvokkaaksi lastensuojeluilmoituksesta ja perheen mahdollisista haasteista huolimatta. Palvelutarpeen arvioinnissa olisi myös tärkeää voida osoittaa, ettei lastensuojeluilmoitus tarkoita huonoa vanhemmuutta tai sitä, että lapsi tai vanhempi olisi ihmisenä jotenkin epäonnistunut.

Aina kunnioituksen osoittaminen lastensuojeluilmoituksen seurauksena tehtävässä palvelutarpeen arvioinnissa ei välttämättä ole helppoa. Lähtökohdat, joista lastensuojeluilmoitus on tehty, saattavat olla kaikkea muuta kuin kunnioitettavia. Lastensuojeluilmoitus saattaa olla tehty esimerkiksi siitä syystä, että vanhemman epäilläään käyttäneen lasta seksuaalisesti hyväkseen tai vanhempi tai lapsi itse saattaa olla syyllistynyt johonkin muuhun rikokseen. Tällöinkin sosiaalityöntekijän on kuitenkin osattava erottaa faktat ja omat oletuksensa toisistaan ja maltettava kuunnella, mitä asiakkaalla

on kerrottavanaan. Vaikka ihminen olisi syyllistynyt minkälaiseen rikokseen tahansa, hänet on siitä huolimatta kohdattava tilanteessa kokonaisena ja inhimillisenä ihmisenä. Puhuessani asiakkaan kunnioittavasta kohtaamisesta en kuitenkaan tarkoita sitä, että työntekijän tulisi liiaksi varoa sanojaan tai miettiä, mitä asioita voi ottaa puheeksi loukkaamatta asiakasta. Sosiaalityöntekijän tehtävänä lastensuojeluilmoitusta seuraavassa palvelutarpeen arvioinnissa on nimenomaan keskustella perheen kanssa haastavistakin aihepiireistä ja kysyä perheen yksityiselämästä. Sosiaalityöntekijän on osattava olla tilanteessa yhtä aikaa sensitiivinen ja jämäkkä ja uskallettava ottaa asioita puheeksi. Juuri tämä tekee sosiaalityön kohtaamisista haastavia ja vaatii sosiaalityöntekijältä erityistä taitoa kohdata ihminen ihmisenä.

Tutkimusaineistossani kohtaaminen sosiaalityöntekijän kanssa näyttäytyi paljon merkittävämpänä tekijänä sen kannalta, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitus ihmisten mielikuvissa saa, kuin se, mitä muut ihmiset internetin keskustelupalstalla sanovat tai kertovat lastensuojeluilmoituksesta. Ihmisten mielikuviin vaikuttaa aineiston perusteella myös se, onko lastensuojeluilmoituksesta saatu tieto kirjeitse vai puhelinkeskustelussa sosiaalityöntekijän kanssa. Se, että sosiaalityöntekijä oli puhelimitse asiakkaaseen yhteydessä, lievensi ainakin toisinaan lastensuojeluilmoitukseen liittyviä pelkoja ja huolta siitä, mitä lastensuojeluilmoituksesta seuraa. Sillä, kuinka sosiaalityöntekijä asiakkaalle lastensuojeluilmoituksesta kertoo ja kuinka hän asiakkaan ensimmäistä kertaa kohtaa, vaikuttaisi siis olevan yllättävän suuri merkitys siinä, millaisia merkityksiä lastensuojeluilmoitukseen myöhemmin liitetään. Kuten Raatikainen (2015, 69) kuvaa, ensivaikutelmilla voi olla yllättävän suuri merkitys myös myöhemmän asiakassuhteen muodostumisen kannalta. Melko pienillä asioilla voi kuitenkin vaikuttaa lastensuojeluilmoituksiin liittyviin merkityksiin ja sen myötä siihen, millaiseksi myöhempi asiakassuhde muodostuu. Tällaisia asioita on esimerkiksi juuri se, onko työntekijä asiakkaaseen ensimmäisen kerran yhteydessä kirjeellä vai puhelimitse.

Keskinen, Kääriäinen, Oravisto, Pitkänen ja Tukiala (2012) ovat tehneet mielenkiintoisen ja mainion kansankielisen oppaan asiakkaan kohtaamisesta sosiaalialalla. He esittävät oppaassa ajatuksia siitä, mitä asioita on otettava huomioon hyvän asiakassuhteen muodostumisessa. Myös Keskinen ja kumppanit (2012) korostavat ensivaikutelman merkitystä vastavuoroisen ja kohtaavan asiakassuhteen rakentumisessa. Kirjoittajat toteavat, että ensivaikutelma ohjaa toimintaamme tilanteessa esimerkiksi siten, olemmeko tilanteessa varuillamme vai koemmeko tunnelman kenties ystävällisenä ja avoimena. Ensivaikutelmalla on suuri vaikutus myös siihen, millaisia merkityksiä asiakassuhteelle myöhemmin muodostuu. Keskinen ja kumppanien (2012) päätelmät tukevat havaintoani siitä, että sillä, kuinka sosiaalityöntekijä kohtaa asiakkaan ja varsinkin sillä, millainen ensimmäinen kohtaa-

minen on, on suuri vaikutus siihen, millaiseksi lastensuojeluilmoitukseen liittyvät merkitykset ja mahdollisesti myös myöhempi asiakassuhde rakentuu.

On tärkeää huomata, että vaikka sosiaalityöntekijä kuinka pyrkisi hyvään kohtaamiseen ja rakentamaan asiakkaan kanssa hyvää vuorovaikutusta, vuorovaikutuksen sujuvuuteen vaikuttaa aina monta asiaa. Lähtökohtaisesti siihen vaikuttaa vuorovaikutuksen molempien osapuolien toiminta sekä tilanne, jossa asiakasta kohdataan. Taitavinkaan työntekijä ei voi luoda yksin toimivaa asiakassuhdetta, mikäli asiakas ei lähde siihen omalla osallistumisellaan mukaan (mm. Raatikainen 2015, 52). Sosiaalityössä asiakkaan ja työntekijän kohtaamistilanteeseen liittyy aina jollakin tapaa myös yhteiskunnalliset rakenteet, institutionaaliset roolit sekä tuen ja kontrollin kysymykset (Jokinen 2016). Vuorovaikutuksen toisen osapuolen kunnioittamisella ja läsnäolevalla aidolla kohtaamisella päästään kuitenkin usein jo varsin pitkälle. Kuten Jokinen (2016, 141) kuvaa, asiakkaan kohtaaminen kokonaisena ihmisenä tilanteessaan ja myös hänen elämänsä huomioiden, on edellytyksenä luottamuksellisen ja vastavuoroisen asiakassuhteen rakentumisen kannalta.

5.4 Tutkimuksen arviointia ja pohdintaa jatkotutkimusten tarpeesta

Tutkimukseni auttaa ymmärtämään lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä ja antaa näkemystä siitä, että lastensuojeluilmoituksen käsitteeseen liittyy hyvin monia eri ulottuvuuksia. Tutkimukseni tulokset toimivat lastensuojelutarpeen arviointia tekeville sosiaalityöntekijöille muistutuksena siitä, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy asiakasnäkökulmasta usein kielteisiä merkityksiä, kuten häpeää, pelkoa ja kokemusta tarkkailun alaisena olemisesta. Toivon, että tutkimukseni auttaa työntekijöitä huomioimaan asiakastyössä entistä paremmin asiakkaan ennako-oletuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyen ja palauttamaan mieleen, että asiakas ja hänen kokemuksensa on kohdattava sensitiivisesti. Ehkäpä tutkimukseni myötä lastensuojeluilmoitukseen liittyviä sosiaalisesti jaettu merkityksiä osataan myös ottaa aiempaa paremmin puheeksi ja siten vähentää lastensuojeluilmoitukseen liittyvää stigmaa.

Tutkimukseni tavoitteena oli lisätä ymmärrystä siitä, mitä lastensuojeluilmoitus merkitsee. Koen, että saavutin tutkimuksessani asettamani tavoitteen ja kykenin aineiston pohjalta vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Aineiston analysoinnin jälkeen jäin kuitenkin pohtimaan sitä, olisiko pienemmällä aineistolla päässyt yksityiskohtaisempaan analyysiin ja uppoutumaan vielä sy-

vemmälle merkityksiin. Samoin pohdin sitä, olisinko jollakin toisella analyysimenetelmällä saavuttanut antoisampia tutkimustuloksia. Sisällönanalyysia analyysimenetelmänä on kritisoitu siitä, että sillä jäädyään helposti pelkän sisällön kuvailun tasolle, eikä tavoiteta selittämisen ja ymmärtämisen tasoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105). Tällöin tutkija ainoastaan kuvaa aineiston sisältöä, mutta johdopäätökset jäävät tekemättä. Koen kuitenkin, että sisällönanalyysi oli hyvä menetelmä aineiston jäsentämiseen ja ydinasioiden löytämiseen. Vasta riittävän aineiston jäsentämisen jälkeen aineistoa voi ymmärtää syvällisesti. Ennen tutkimuksen teon aloittamista pohdin sisällönanalyysille vaihtoehtoisina tai täydentävinä analyysimenetelminä muun muassa narratiivista analyysia ja keskusteluanalyysia. Hylkäsin nämä kuitenkin sen vuoksi, että ne eivät näyttäneet aineistoni ja tutkimuskysymyksieni kannalta relevantteina. Narratiivinen analyysi ei olisi sopinut aineistoni analysointiin, sillä keskusteluista ei muodostunut johdonmukaisia ja juonellisia tarinoita, ja kertomukset olivat hyvin lyhyitä. Keskusteluanalyysin hyödyntäminen puolestaan olisi tuntunut keinotekoiselta, sillä internetkeskustelut eivät noudata samanlaisia rakenteita ja sääntöjä kuin puhuttu keskustelu. Siten sen rakenteiden ja vuorovaikutuksen tarkastelu ei tuntunut perustellulta. Ajattelen, että myöskään kummallakaan näistä ei olisi pystytty tavoittamaan vuorovaikutuksessa ilmeneviä merkityksenantoja, joten sisällönanalyysi analyysimenetelmänä oli vaihtoehtoista paras valinta.

Tutkimusta tehdessäni jouduin kriittisesti arvioimaan, tarkastelenko analyysissa ihmisten kokemuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyen vai lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä. Jouduin pohtimaan sitä, miten erotan merkitykset ja kokemukset toisistaan. Ajattelen, että merkityksen käsite kertoo enemmän siitä, mitä lastensuojeluilmoitus on, mitä se ihmisten mielestä tarkoittaa ja miten siihen suhtaudutaan. Kokemuksen käsite liittyy puolestaan siihen, millaisia henkilökohtaisia kokemuksia ihmisillä lastensuojeluilmoituksesta ja sen selvitysprosessista on. Toisaalta nämä kaksi vaikuttavat kiinteästi toisiinsa, eikä niitä siten voida täysin erottaa toisistaan. Merkityksen käsitteeseen sisältyy kuitenkin kokemuksellisen ulottuvuuden lisäksi ajatuksellinen taso. Asioilla voi olla merkitys, vaikka ihmisellä ei olisi siitä omakohtaista kokemusta. Ihmisen kokemukset asian suhteen voivat vaihdella, mikä muuttaa ja rakentaa asialle muodostuvia merkityksiä.

Pidän tutkimukseni tuloksia hyvänä keskustelunavauksena siitä, mitä lastensuojeluilmoitus ihmisille merkitsee ja mitä merkityksiä siihen ylipäätään liittyy. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on huomioitava kuitenkin se, että aineisto on kerätty internetkeskusteluista, eikä tuloksia siten voida suoraan yleistää koskemaan koko Suomen väestöä. Vaikka internetkeskustelut, joista aineistoni keräsin, ovat kaikille avoimia keskustelupalstoja, niiden keskustelijajoukko on usein valikoitunutta. Voi olla, että jos keräisin aineiston esimerkiksi haastatteleamalla lastensuojelun asiakkaana olevia ihmisiä,

siä tai katugallupilla, tulokset olisivat kaikilla eri tavoilla kerättynä erilaisia. Oletettavasti kuitenkin jotkut elementit pysyisivät samoina. Esimerkiksi kielteiset tunnekokemukset luultavasti nousisivat jossakin muodossaan esiin tarkasteltaessa lastensuojeluilmoitukseen liittyviä merkityksiä koko väestötasolla.

Tutkimuksessani olen esittänyt, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy monenlaisia merkityksiä, sekä kielteisiä että myönteisiä. Näiden pohjalta olen esittänyt myös joitakin ajatuksia ja omaa pohdintaa niistä, kuinka lastensuojeluilmoitukseen ja yleisesti lastensuojeluun liittyviä kielteisiä merkityksiä voitaisiin vähentää tai muuttaa myönteisimmiksi. Ajattelen, että aiheeseen olisi kuitenkin tärkeää paneutua vielä syvällisemmin ja tutkia erityisesti sitä, kuinka lastensuojeluilmoitukseen liittyviä kielteisiä merkityksiä ja stigmakokemuksia voitaisiin vähentää. Olisi kiinnostavaa tietää, onko lastensuojeluilmoitukseen liittyvien negatiivisten merkitysten myönteisemmäksi muuttaminen ylipäättään realistista, vai edellyttäisikö se koko lastensuojeluilmoituskäytäntöjen ja lastensuojelun instituution rakenteellista uudistamista. Itseäni kiehtoisi jatkaa tutkimusta asiakasnäkökulman parissa ja selvittää, miten sellaiset ihmiset, joille lastensuojeluilmoitus näyttäytyy erityisen kielteisenä asiana, haluaisivat muuttaa lastensuojeluilmoittamisen käytäntöjä ja lastensuojelujärjestelmää. Olisi kiinnostavaa tietää, tulisiko kielteisesti suhtautuvilta ihmisiltä hyviä ideoita käytäntöjen uudistamiseen, vai olisiko lopputulos se, että meillä kuitenkin on käytössämme paras mahdollinen järjestelmä.

Tutkimuksellani oli tietyllä tavalla kaksoisfunktio. Tutkimukseni tavoitteena oli lisätä ymmärrystä siitä, mitä lastensuojeluilmoitus on ja mitä se merkitsee erityisesti asiakasnäkökulmasta. Ajatuksenani oli, että tutkimustulokset voivat lisätä sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä asiakkaiden lastensuojeluilmoitukseen liittämistä merkityksistä. Toisena toiveenani oli, että tutkimuksella voisin lisätä asiakkaiden ymmärrystä siitä, että lastensuojeluilmoitukseen liittyy aina useita eri näkökulmia. Ajatuksenani oli, että lisäämällä lastensuojeluilmoitukseen liittyvää tietoutta, voitaisiin mahdollisesti vähentää siihen liittyviä ennakkoluuloja ja pelkoja. En kuitenkaan usko, että tutkimukseni tavoittaa kovinkaan montaa ihmistä, jotka miettivät, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa ja mitä siitä seuraa. Laajemman kansan tavoittamiseen ja asenteellisen muutostyön toteutumiseen tarvittaisiin laajempaa kampanjointia ja esimerkiksi sitä, että sosiaalihuollon työstä kerrottaisiin faktatietoja jossakin näkyvällä foorumilla, esimerkiksi valtamedioissa. Toisaalta lastensuojeluun ja lastensuojeluilmoitukseen liittyvää asenteiden muutostyötä tehdään päivittäin käytännön tasolla asiakkaiden ja työntekijöiden kohtaamisissa. Tässä apuna on, että sosiaalityöntekijät ymmärtävät asiakkaiden näkökulmaa ja kokemuksia. Tästä näkökulmasta uskon, että olen pro gradu –tutkimuksessani tavoittanut jotakin olennaista. Vaikka yksi tutkielma ei voi muuttaa koko maailmaa, se voi herättää edes muutamissa

ihmisissä uusia ajatuksia, joiden avulla vähitellen voidaan saada aikaan myönteistä muutosta myös yleisissä ajattelumalleissa.

LÄHTEET

Berrick, Jill (2011) Trends and Issues in the U.S Child Welfare Systems. Teoksessa Neil Gilbert & Nigel Parton & Marit Skivenes (toim.) Child Protection Systems – International Trends and Orientations. Oxford: Oxford Univeristy Press, 17–35.

Blumer, Herbert (1998) Symbolic Interactionism. Perspective and Method. California: University of California Press.

Burke, Peter (2006) Disadvantage and Stigma: A Theoretical Framework for Associated Conditions. Teoksessa Jonathan Parker & Peter Burke (toim.) Social Work and Disadvantage: Addressing the Roots of Stigma Through Association. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers, 11-27.

Cameron, Gary & Freymond, Nancy (2006) Understanding International Comparisons of Child Protection, Family Service, and Commynity Caring Systems of Child and Family Welfare. Teoksessa Gary Cameron & Nancy Freymond (toim.) Towards Positive Systems of Child and Family Welfare: International Comparisons of Child Protection, Family Service, and Community Caring Systems. Toronto: University of Toronto Press, 3-50.

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto (2007) Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Cocozza, Madeleine & Hort, Sven (2011) The Dark Side of the Universal Welfare State? Child Abuse and Protection in Sweden. Teoksessa Neil Gilbert & Nigel Parton & Marit Skivenes (toim.) Child Protection Systems – International Trends and Orientations. Oxford: Oxford Univeristy Press, 89–111.

Cocozza, Madeleine & Gustafsson, Per & Sydsjö, Gunilla (2006) Child protection in Sweden: Are routine assessments reliable? *Acta Paediatrica* 95(11), 1474–1480. DOI: 10.1080/08035250600784352. Viitattu 3.6.2017.

Crowell, Cathryn & Levi, Benjamin (2012) Mandated Reporting Thresholds for Community Professionals. *Child Welfare* 91(1), 35–53.

Dombrowski, Stefan & Ahia, Emmanuel & McQuillan, Kathy (2003) Protecting Children through Mandated Child-Abuse Reporting. *The Education Forum* 67(2), 119–128.

Eronen, Tuija (2009) Häpeän säätely ja suhteissa olo. Teoksessa Marjatta Bardy & Tarja Heino & Kirsi Kaikko & Anne Pirinen & Tarja Pösö (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 225–242.

Gadamer, Hans-Georg (2013) *Truth and Method*. Lontoo: Bloomsbury Publishing.

Goffman, Erving (1990) *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. New Jersey: Penguin Group.

Hagström, Oili (2007) ”Kysyin heti samassa, että aletaanko mua nyt sitten käyttämään” : vanhempien luottamus lastensuojelua kohtaan ensimmäisen intervention yhteydessä. Pro gradu –tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013) Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 216-244.

Harris, Nathan (2012) Assessment: when does it help and when does it hinder? Parents’ experiences of the assessment process. *Child and Family Social Work* 17(2), 180–191. DOI: 10.1111/j.1365-2206.2012.00836.x Viitattu 13.6.2017.

Heino, Tarja (2007) Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. *Stakesin työpapereita 30/2007*. Helsinki: Stakes.

Heino, Tarja (2009a) Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Heino, Tarja (2009b) Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) *Lastensuojelun ytimissä*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 84-107.

Heinonen, Hanna (2016) Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Marjatta Törrönen & Kaija Hänninen & Päivi Jouttimäki & Tiina Lehto-Lundén & Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 237-253.

Henkilötietolaki 523/1999. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkilötieto#L6P26)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkilötieto#L6P26>. Viitattu 1.7.2017.

Ikonen, Leeni (2013) Salassa pidettävä – suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa? Vehmersalmi: Radium-kirjat.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja (1999) Constructing social work practices. Farnham: Ashgate Publishing.

Jokinen, Arja (2016) Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Maritta Törrönen & Kaija Hänninen & Päivi Jouttimäki & Tiina Lehto-Lundén & Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 138-147.

Júden-Tupakka, Soila (2007) Askelia fenomenologiseen analyysiin: Fenomenologinen menetelmä empiirisessä tutkimuksessa. Teoksessa Eija Syrjäläinen & Ari Eronen & Veli-Matti Värri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampere University Press, 62-90.

Kajanne, Orvokki (2014) Meistäkö lastensuojeluilmoitus?: vanhempien kokemuksia lastensuojeluilmoituksesta, lastensuojelutarpeen selvityksestä ja sosiaalityöntekijöiden työskentelystä internetin keskustelupalstakommenttien perusteella. Pro gradu -tutkimus. Tampere: Tampereen yliopisto.

Keskinen, Jukka & Kääriäinen, Aino & Oravisto, Julius & Pitkänen, Rauli & Tukiala, Anna-Kaisa (2012) Asiakastyö kohtaamisena – reseptejä vastavuoroisuuteen. Helsinki: Socca - Pääkaupunki-seudun sosiaalialan osaamiskeskus.

Kesner, John (2008) Child Protection in the United States: An Examination of Mandated Reporting of Child Maltreatment. *Child Indicators Research* 1(4), 397-410. DOI: 10.1007/s12187-008-9019-1. Viitattu 26.5.2017.

Kilpinen, Erkki & Kivinen, Osmo & Pihlström Sami (2008) Johdanto. Teoksessa Erkki Kilpinen & Osmo Kivinen & Sami Pihlström (toim.) Pragmatismi filosofiassa ja yhteiskuntatieteissä. Helsinki: Gaudeamus, 7-17.

Krase, Kathryn & DeLong-Hamilton, Toby (2015) Comparing reports of suspected child maltreatment in states with and without Universal Mandated Reporting. *Children and Youth Services Review* 50(1), 96–100. DOI: 10.1016/j.chilyouth.2015.01.015. Viitattu 27.5.2017.

Krippendorff, Klaus (1980) *Content Analysis – An Introduction to Its Methodology*. Lontoo: Sage.

Kuula, Arja (2011) *Tutkimusetiikka – Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Kuusela, Pekka (2001) George Herbert Mead – Pragmatismi ja sosiaalipsykologia. Teoksessa Vilma Hänninen & Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä*. Tampere: Vastapaino, 61-78.

Kuusinen, Veera (2016) *Huolen puheeksiotto ja lastensuojeluilmoituksen tekeminen – päiväkodin ja koulun työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä perheen kanssa*. Pro gradu –tutkimus. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne (2013) Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 193-215.

Laitinen, Merja & Kemppainen, Tarja (2010) Asiakkaan arvokas kohtaaminen. Teoksessa Merja Laitinen & Anneli Pohjola (toim.) *Asiakkuus sosiaalityössä*. Helsinki: Gaudeamus, 138-177.

Lauer, Robert H. & Handel, Warren H. (1977) *Social Psychology – The Theory and Application of Symbolic Interactionism*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Lehtoranta, Minna (2015) Lastensuojeluilmoitusten käsittely ja merkityksellistäminen lastensuojelun työntekijöiden tiimikokouksissa. Pro gradu –tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Levi, Benjamin H. & Crowell, Kathryn (2011) Child Abuse Experts Disagree About the Threshold for Mandated Reporting. *Clinical Pediatrics* 50(4), 321-329. DOI: 10.1177/0009922810389170. Viitattu 12.6.2017.

LSL 2007/417. Lastensuojelulaki 417/2007. Saatavilla www-muodossa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5>. Viitattu 29.11.2016.

Mahkonen, Sami (2003) Lastensuojeluilmoitus. Helsinki: Edita.

Malachowski, Alan (2010) *The New Pragmatism*. Durtham: Routledge.

Manzavinos, Chrysostomos (2016) Hermeunetics. Teoksessa Edvard Zalta & Uri Nodelman & Colin Allen & Lanier Anderson (toim.) *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Stanford: Stanford University.

Mead, George Herbert (1962) *Mind, Self & Society – from the Standpoint of a Social Behaviorist*. Edited and with an Introduction by Charles W. Morris. Chicago: The University of Chicago Press.

Määttänen, Pentti (2008) Pragmatismien näkökulma taiteen tutkimiseen. Teoksessa Erkki Kilpinen & Osmo Kivinen & Sami Pihlström (toim.) *Pragmatismi filosofiassa ja yhteiskuntatieteissä*. Helsinki: Gaudeamus, 231-256.

Palusci, Vincent & Vandervort, Frank & Lewis, Jessica (2016) Does changing mandated reporting laws improve child maltreatment reporting in large U.S. counties? *Children and Youth Services* 66, 170–179. DOI: 10.1016/j.childyouth.2016.05.002. Viitattu 26.5.2017.

Pietarinen, Juhani (2002) Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Sakari Karjalainen & Veikko Launis & Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.) *Tutkijan eettiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 58–69.

Pätiälä, Annika (2016) Lastensuojelu mediassa: sanomalehden kirjoitusten rakentama julkisuuskuva vuosina 2014-2015. Pro gradu –tutkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Raatikainen, Eija (2015) Lujita luottamusta – Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Roos, J.P. (2007) Miksi Suomessa ei saa muutoksia väärin päätöksiin? Teoksessa Tuula Helne & Markku Laatu (toim.) Vääräyyskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 185–213.

Rostila, Ilmari & Vinnurva, Jukka (2013) Sosiaalityön asiakkaan toimijuus ja täysimittainen professionaalisuus. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere, Vastapaino, 196–218.

Räty, Tapio (2007) Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.

Schmidt, Lawrence K. (2014) Understanding Hermeneutics. London: Routledge.

Schreier, Margit (2012) Qualitative content analysis in practice. Los Angeles: Sage.

ShL 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Saatavilla [www-muodossa: http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301](http://www.muodossa:www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301). Viitattu 1.7.2017.

Smith, Maureen (2006) What do university students who will work professionally with children know about maltreatment and mandated reporting? *Children and Youth Services Review* 28(8), 906-926. DOI:10.1016/j.childyouth.2005.10.003. Viitattu 24.9.2016.

Stafford, Anne & Smith, Connie & Vincent, Sharon (2011) *Child Protection Systems in the United Kingdom: A Comparative Analysis*. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers.

STM (2016) Sosiaalihuoltolaki – Soveltamisopas. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla [www-muodossa: http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b](http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b). Viitattu 9.4.2017.

Strozier, Melton & Brown, Rachel & Fennell, Martha & Hardee, Jane & Vogel, Robert (2005) Experiences of mandated reporting among family therapists. *Contemporary Family Therapy* 27(2), 177-191. DOI: 10.1007/s10591-005-4038-2. Viitattu 12.6.2017.

Syvälä, Maria (2013) *Hukassa huostassa – kertomuksia lastensuojelun runtelemista perheistä*. Vehmersalmi: Radium-kirjat.

THL (2016) *Lastensuojelun käsikirja*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa): <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>. Viitattu 26.5.2017.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turtiainen Kati (2014) *Kunnioittamisesta sosiaalihuollossa – esimerkkinä pakolaisten parissa tehtävä työ*. Teoksessa Riitta Haverinen & Marjo Kuronen & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus*. Tampere: Vastapaino, 62–79.

Turtiainen, Riikka & Östman Sari (2013) *Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia*. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Toikka (toim.) *Otteita verkosta – Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 48–64.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012a) *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa): <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteissä/eettiset-periaatteet>. Viitattu 24.11.2016.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012b) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa): http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 26.11.2016.

Uusi Suomi 11.4.2016. ”Huono tilanne” Suomen lastensuojelussa: Valvojan ei tarvitse edes tavata lasta. Verkkodokumentti. Saatavilla www-muodossa: <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/190417-huono-tilanne-suomen-lastensuojelussa-valvojan-ei-tarvitse-edes-tavata-lasta>. Viitattu 22.7.2017.

Wahl, Otto (1999) *Telling Is Risky Business: Mental Health Consumers Confront Stigma*. New Brunswick: Rutgers University Press.

Wolff, Reinhart & Biesel, Kay & Heinitz, Stefan (2011) *Child Protection in an Age of Uncertainty: Germany’s Response*. Teoksessa Neil Gilbert & Nigel Parton & Marit Skivenes (toim.) *Child Protection Systems – International Trends and Orientations*. Oxford: Oxford University Press, 183-203.

Yle 14.5.2010. Lastensuojelun tarve lisääntyy. Verkkodokumentti. Saatavilla www-muodossa: <https://yle.fi/uutiset/3-5561961>. Viitattu 22.7.2017.

Yle 27.11.2013. Lastensuojelun tarve kasvaa – työntekijät ylikuormittuneita. Verkkodokumentti. Saatavilla www-muodossa: <https://yle.fi/uutiset/3-6957110>. Viitattu 22.7.2017.

Ylönen, Oona (2009) *Kaksinkertaisesti näkymättömät? – Lastensuojeluun liittyvät merkitykset nuorten kokemuksissa*. Lisensiaatin tutkimus. Turku: Turun yliopisto.